

NOKIAN

arvokkaat luontokohteet

Pekka Rintamäki

Nokian arvokkaat luontokohteet

Teksti:	Pekka Rintamäki
Kansikuva:	Aki Salokatve
Ulkoasu ja taitto:	Esa Viitaniemi ja Pekka Rintamäki
Julkaisija:	Nokian kaupungin ympäristönsuojeluyksikkö
Copyright:	Nokian kaupungin kiinteistö- ja mittausyksikkö (kartat), Nokian kaupungin ympäristönsuojeluyksikkö ja Pekka Rintamäki (teksti), kuvaajat (valokuvat)

Nokian

arvokkaat luontokohteet

Pekka Rintamäki

Sisällysluettelo

Nokian arvokkaat luontokohteet

Lukijalle

1. Natura-alueet

1.1 Lapinvuori.....	8
1.2 Kaakkurijärvien alue.....	8
1.3 Luodon saari.....	9
1.4 Pöllönvuori.....	10
1.5 Myllypuro.....	10
1.6 Pinsiön-Matalusjoki.....	11

2. Luonnonsuojelulain nojalla suojellut kohteet

Luonnonsuojelulaista

2.1 Luonnonsuojelualueet

2.1.1 Haaviston lehtoalue	12
2.1.2 Ruutanalampi ja puronvarsilehto	13
2.1.3 Vihola	14
2.1.4 Kivikesku	15
2.1.5 Luodon saari	15
2.1.6 Maatialanharjun keto	15
2.1.7 Masojärvi	16
2.1.8 Lapinvuori	16
2.1.9 Myllypuro	16

2.2 Luontotyytit

2.2.1 Ali-Jutilan pähkinäpensaslehto	17
2.2.2 Hakavuoren (Hakamäen) pähkinäpensaslehto	17
2.2.3 Ruutanen pähkinäpensaslehto	18
2.2.4 Utolan pähkinäpensaslehto	18
2.2.5 Vaunuvuoren pähkinäpensaslehto	19
2.2.6 Kehon jalopuumetsikkö	19
2.2.7 Tupavuoren jalopuumetsikkö	20

2.3 Luonnonmuistomerkit

2.3.1 Linnavuoren Raiskion pirkkalankoivut	22
2.3.2 Utolan vuorijalava	23

2.3.3 Mäkelän kilpikaarnamänty	23
2.3.4 Kaisaniemen kynäjalava	23
2.3.5 Onniaisen pirunpesä	23
2.3.6 Torisevan mänty	24
2.3.7 Maijalan kuusi	24
2.3.8 Vanajavuoren kuusi	25

3. Kallioalueet

3.1 Haaparata-Ruutananvuori	26
3.2 Haistianvuori	26
3.3 Hakavuori (Hakamäki)	26
3.4 Haukkavuori-Vanajavuori-Lapinvuori	26
3.5 Helaanmäen-Römövuoren-Pihtikorvenvuoren kallioalue	27
3.6 Huuhkajanvuori	27
3.7 Kalkkivuori	27
3.8 Ketaranvuori-Vaunuvuori	27
3.9 Kivipyykkivuori	28
3.10 Kullaanvuori	29
3.11 Kyöpelinvuori	29
3.12 Naakonvuori	29
3.13 Pöllönvuori	29
3.14 Porrasjärvi-Kalliojärvi	29
3.15 Vuorenmaanvuori-Mustikkakangas	29

4. Perinnebiotoopit

4.1 Maatialanharjun keto	31
4.2 Ala-Mikkolan haka	31
4.3 Uotilan haka	31
4.4 Järvensivun metsälaidun	32
4.5 Koivuniemen laidun	32
4.6 Pajulan koivuhaka	32
4.7 Torisevan metsälaidun	32
4.8 Mattilan haka	33
4.9 Mekkosen niitty	33
4.10 Pohjanrannan haka	33
4.11 Viertolan laitumet	33
4.12 Yli-Erkkilän haat	34

5. Muut arvokkaat luontokohteet

5.1 Haikanlahti	35
5.2 Pitkäniemi	35
5.3 Markluhdanlahti	36
5.4 Maatialanharju	36
5.5 Maatialanlahti	36

5.6 Knuutilan luhta	37
5.7 Ruutanavuori	37
5.8 Taulajärvi ja Taulajärven purolehto	37
5.9 Römövuoren ja Riihikallion kalliojyrkänelehto	38
5.10 Kallaskoski	38
5.11 Siuron Hakamäki	38
5.12 Siuron Isosaari	38
5.13 Savikaisten lehto	38
5.14 Lanajoen-Sarkolanjoen alue	39
5.15 Vihnusjärven länsipään rinne	39
5.16 Suoniemen Pakkala	39
5.17 Sarkolan Untamonkallio	40
5.18 Sorvan Hormisto	40

6. Nokian mielenkiintoiset eliölajit

6.1 Sienilajit

6.1.1 Lampaanvahakas	41
6.1.2 Viherukonsieni	41
6.1.3 Lehtonahikas	41
6.1.4 <i>Stigmatolemma urceolata</i>	41
6.1.5 Ruostekääpä	41

6.2 Jäkälälajit

6.2.1 Kalliokeuhkojäkäle	41
6.2.2 Pallorustojäkäle	41
6.2.3 Pohjankorvajäkäle	42
6.2.4 Kalliohyttelöjäkäle	42
6.2.5 Ruskoisokarve	42
6.2.6 Korallilaikkajäkäle	42

6.3 Sammallajit

6.3.1 Kalliopunossammal	42
6.3.2 Vuorikivisammal	42
6.3.3 Pohjanpussisammal	42
6.3.4 Isotorasammal	42
6.3.5 Turrisammal	42
6.3.6 Koskisiipisammal	42
6.3.7 Etelänruostesammal	42
6.3.8 Ahdinsammal	42
6.3.9 Kalliosuomusammal	42

6.4 Kasvilaji

6.4.1 Hirvenkello	43
6.4.2 Ketokatkerö	43
6.4.3 Kynäjalava	43
6.4.4 Vuorijalava	44
6.4.5 Vankkasara	44

6.4.6 Koirankieli	44
6.4.7 Peltonukki	44
6.4.8 Kenttäkrassi	45
6.4.9 Lehtokielo	45
6.4.10 Pystykiurunkannus	45
6.4.11 Hentokiurunkannus	46
6.4.12 Lehtoneidonvaippa	46
6.4.13 Nevaimarre	46
6.4.14 Ojakurjenpolvi	46
6.4.15 Jänönsalaatti	46
6.4.16 Hajuheinä	46
6.4.17 Pahtanurmikka	46
6.4.18 Humala	47
6.4.19 Piuru	47
6.4.20 Isohierakka	47
6.4.21 Myrkkykatko	47
6.4.22 Isovesirikko	47
6.4.23 Lapinvesitähti	47
6.4.24 Ketomasmalo	47

6.5 Eläinlajit

6.5.1 Kaakkuri	48
6.5.2 Pähkinähakki	48
6.5.3 Harmaapäätikka	48
6.5.4 Liito-orava	48
6.5.5 Palosirkka	48
6.5.6 Lehtotikkukoi	49
6.5.7 Virnapunatäplä	49

6.6 Mahdollisesti kadonneet eliölajit

6.6.1 Rantaorvokki	49
6.6.2 Kirkiruoho	49
6.6.3 Hoikkavilla	49
6.6.4 Rantalitukka	49

7. Nokian luontopolut

8. Kirjallisuusluettelo

9. Metsä- ja lehtotyypit

10. Julkaisussa esiintyvät eliölajit ja niiden valtakunnallinen uhanalaisuusluokitus

11. Indeksikartat

Nokian arvokkaat luontokohteet 2005

Nokian kaupungin laatimassa julkaisussa esitellään Nokialla sijaitsevat luontokohteet. Niihin kuuluvat Natura-alueet, luonnonsuojelualueet, luonnonsuojelulain mukaiset luontotyyppit, luonnonmuistomerkit, kallioalueet, perinnemaisemat ja muut arvokkaat luontokohteet. Luonnonarvoiltaan ja myös virkistysarvoltaan monipuolisimmat alueet on esitetty myös kartoin. Lisäksi esitellään Nokialle tyypillisiä eliölajeja sekä valtakunnallisesti ja maakunnallisesti harvinaisia, uhanalaisia tai muuten mielenkiintoisia lajeja. Näitä edustavat pääsääntöisesti kasvit ja linnut, joista on edustavin tietous.

Nokialla on 19 luonnonsuojelualueita. Niiden yhteispinta-ala on 219 hehtaaria, mikä vastaa noin 1,7 % (480 ha) Nokian maapinta-alasta. Kuuden Natura-alueen, joilla osa Nokian luonnonsuojelualueista on, lisäksi Nokialla on seitsemän suojeltua luontotyyppiä ja kahdeksan luonnonmuistomerkkiä. Luontotyyppien ja suojelualueiden osalta tilanne muuttuu jatkuvasti sitä mukaan kun Pirkanmaan ympäristökeskus tekee niistä päätöksiä.

Kaikkiaan suojeltu pinta-ala on noin 843 ha (2.9 % Nokian maapinta-alasta). Huomattavan suuri prosenttiosuus tästä johtuu "Kaakkurijärvien" laajasta Natura-alueesta. Edellisten lisäksi Nokialla on 157 hehtaaria metsälakikohteita. Ne voidaan suojelutavoitteidensa puolesta verrata luonnonsuojelualueisiin, joskin ne ovat yleensä varsin pieniä.

Kaakkurijärviä lukuun ottamatta useimmat suojelukohteet ovat lehtoja tai lehtomaisia metsiä, missä on usein monipuolinen lehtoruohokasvillisuus jalopuumetsiköineen ja pähkinäpensastoineen. Useilla alueilla on myös edustava sammal-, jäkälä- ja lintulajisto. Uhanalaisia tai muuten mielenkiintoisia eliölajeja ja suojelualueita on käsitelty myös tietolaatikon. Kaikki julkaisussa esiintyvät eliölajit uhanalaisuusluokituksineen on mainittu julkaisun lopussa. Liitteissä on esitetty myös kasvillisuustyyppit, luontopolut ja indeksikartat.

Lukijalle

Nokiassa on useita merkittäviä ja säilyttämisen arvoisia luontokohteita, ja etenkin Nokian kasvisto ja linnusto tunnetaan maakunnallisestikin arvioiden hyvin. Useimmat Nokian kaupungin alueella suojellut alueet ovat pienialaisia - poikkeuksena ovat kaupungin pohjoispuolella sijaitseva laaja Natura-alue (ns. Kaakkurijärvet) ja Pyhäjärven Luodon saaren Natura-alue, jotka ovat osittain tai kokonaan suojeltu luonnonsuojelupaikoilla. Edelliseen Nokian arvokkaita luontokohteita käsittelevään julkaisuun (1990) verrattuna Nokian arvokkaiden luontoalueiden suojelutilanne on parantunut ja monet aikaisemmin arvokkaiksi mainitut kohteet ovat nyt lainsäädännöllä suojeltuja.

Julkaisussa on esitelty luonnonsuojelupaikoilla suojellut kohteet (luonnonsuojelualueet, luonnonmuistomerkit ja luontotyytit) ja Natura-alueet. Jälkimmäisiin sisältyy luonnonsuojelupaikoilla suojeltuja osa-alueita, mutta osaksi ne on suojeltu muun lainsäädännön perusteella. Lisäksi esitellään muita arvokkaita, mutta suojelemattomia luontokohteita, perinnemaisemia ja arvokkaita kallioalueita. Lopuksi esitellään nokialaisittain mielenkiintoisia eliölajeja, joista monet ovat merkittäviä maakunnallisesti ja jopa valtakunnallisesti. Myös Nokian luontopolut saavat huomiota.

Liitekartoista löytyvät Nokian suojellut alueet ja valtaosa muista arvokkaista luontokohteista. Nokiassa on suojeltujen luontokohteiden lisäksi useita arvokkaita luontokohteita, joilla esiintyy maakunnallisesti ja valtakunnallisesti uhanalaisia tai harvinaisia eliölajeja tai muita merkittäviä luonnonesiintymiä. Useat näistä kohteista ovat paikallisia, eikä niitä ole ensisijaisen tärkeä suojella luonnonsuojelupaikoilla. Ne on kuitenkin syytä huomioida kunnallisessa ja maakunnallisessa päätöksenteossa (kaavoitus ja maankäyttö). Tieto tällaisten kohteiden olemassaolosta on tärkeää myös siksi, ettei kohteita tuhota vahingossa.

Monien suojelukohteiden ja muiden arvokkaiden alueiden luonnonsuojellusarvo perustuu niiden kasvillisuuteen. Kasvistoselvitysten käyttöä suojeltavien alueiden arvioinnissa puoltaa se, että useat vähemmän tunnetut tai vaikeammin havaittavat eliölajit (esimerkiksi selkärangattomat ja itiökasvit) sekä monet linnut ovat riippuvaisia kasveista. Kasvillisuus heijastaakin alueen arvoa puutteellisestikin tunnettujen eliölajien osalta.

Tampereen seutukaavaliiton (nykyinen Pirkanmaan liitto) ja Nokian ympäristölautakunnan Nokian arvokkaita luontokohteita esittelevää julkaisua (1990) on käytetty tämän

julkaisun pohjamateriaalina. Lisäksi kaupungin tietokantaan on kertynyt runsaasti uutta ja täydentävää tietoa kaupungin eliölajistosta. Nokiassa on nykyisin useita Natura-alueita, uusia luonnonsuojelualueita sekä vahvistettu luontotyyppijä ja perustettu perinnebiotooppeja. Lisäksi kallioalueita, jotka sijaitsevat osaksi suojelualueilla, on kartoitettu. Luonnonsuojelulainsäädännön kehittymisen myötä muutoksia on tapahtunut myös metsälainsäädännössä. Kummankin lainsäädännön uudistuminen vuonna 1997 onkin antanut uudenlaisia mahdollisuuksia joustavampaan luonnonsuojeluun esimerkiksi luontotyyppien ja metsälajikohteiden muodossa.

Pirkanmaalla ja erityisesti Tampereella on vahva luontoharrastusperinne. Julkaisua varten on saatu arvokkaita tietoja Nokian alueen eliöstöstä Pirkanmaan lintutieteelliseltä yhdistykseltä (PiLy), Tampereen Hyönteistutkijain Seuralta (THS), Tampereen kasvitieteelliseltä yhdistykseltä ja Tampereen sieniseuralta. Lisäksi työn aikana on oltu tiiviissä yhteydessä Pirkanmaan ympäristökeskukseen (Ari Jokinen, Susanna Lainamo ja Mari Rajala). Tietoja Nokian eliölajistosta on saatu lisäksi Harri Arkkiolta, Marko Jaakkolalta, Hannu Karhelta, Lasse Kososelta, Matti Kääntöseltä, Tapio Lahtoselta, Juha Lehmusnotkolta, Rainer Mäkelältä, Ari Parnelalta, Tero Piiraiselta ja Unto Söderholmilta. Tekstiä hioivat edustavampaan asuun Ari Jokinen, Lasse Kosonen, Matti Kääntönen, Ahto Penttinen ja Raimo Tuohisaari. Helsingin yliopiston eläinmuseon rengastustoimisto antoi tietoja kaakkurin ja pähkinähakin rengaslöydöistä. Julkaisu päivittää tiedon Nokian arvokkaimmista suojeluista ja vielä suojelemattomista luontokohteista ja saadun tiedon perusteella myös tiedot harvinaisimmista ja uhanalaisimmista eliölajeista.

1. Natura-alueet

Suomen liittyminen Euroopan unioniin vuonna 1995 edellytti sitoutumista noudattamaan yhteisön luonnon-suojeludirektiivejä. Direktiivit velvoittavat jäsenvaltioita ja koostuvat Euroopan yhteisön luontotyyppien ja luonnon-varaisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetusta luontodirektiivistä ja luonnonvaraisten lintujen suojelusta annetusta lintudirektiivistä. Yksi direktiivien tärkeimmistä käytännön ilmentymistä on Natura-2000 alueiden verkosto. Natura 2000-verkoston tavoitteena on turvata luontodirektiivin avulla luontotyyppien ja lajien elinympäristöjä ja lintudirektiivillä linnustonsuojelualueiden suotuisa suojelutaso. Siten luonto- ja lintudirektiivit edellyttävät uhanalaisten lajien elinympäristöjen ja luontotyyppien suojelua mm. muodostamalla suojelualueita. Natura 2000-ohjelman toteuttamisesta säädetään luonnonsuojelulaissa ja ohjelmaan kuuluvilla alueilla luonnonarvojen suojelu tapahtuu yleensä luonnonsuojelulain keinoin. Joiltakin osin Natura-kohteiden suojelutavoitteet turvataan muun lainsäädännön turvin (mm. vesilaki ja maan-ainelaki). Valtaosa Natura-ohjelmaan kuuluvista alueista on kokonaan tai osaksi jo luonnonsuojelulailla suojeltuja tai valtioneuvoston suojeluohjelmiin kuuluvia alueita. Alueiden käyttörajoituksia säädelään tarkemmin ympäristökeskuksen tekemissä suojelualueiden perustamipäätöksissä. Siinä yhteydessä suojelupäätöksen sisällöstä neuvotellaan maanomistajan ja kunnan kanssa. Nokialla on kuusi Natura-aluetta: Lapinvuori (suojeltu luonnonsuojelulailla), Luodon saari (suojeltu pääosin luonnonsuojelulailla), Kaakkurijärvien alue (osin suojeltu luonnonsuojelulailla), Pöllönvuori, Myllypuro (suojeltu luonnonsuojelulailla) ja Pinsiön-Matalusjoen alue. Nokian Natura-alueiden yhteispinta-ala on 743 ha, joka on noin 2.6 % Nokian maapinta-alasta. Alueiden sijainnit on ilmoitettu yhtenäiskoordinaatein (punainen yhtenäiskoordinaatisto peruskartassa).

1.1 Lapinvuori

Perustamisvuosi: Valtioneuvoston päätös 1998.
Pinta-ala: 14 ha.
Yhtenäiskoordinaatit: 68182-85:32980-84.
Peruskarttalehti: 2121 11.

Alueen luonnehdinta

Lapinvuoren Natura-alue sijaitsee Sarkolan kylässä Sarkolanlahden luoteispuolella Haukkavuoren lähellä. Alue on pääosin rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi (18.4 hehtaaria, katso 2.1.8). Lapinvuori on Nokian maisemallisesti merkittävimpiä alueita jyrkkine vuorenrinteineen ja niiden välisine painanteineen. Rinteiden alustoissa on rehevää lehtokasvillisuutta ja erityisesti Lapinnotkon-Lapinvuoren alueella on vanhaa metsää, jossa on havupuiden ohella lehtipuitakin (haapa ja raita). Alue on valtakunnallisen vanhojen metsien suojeluohjelman täydennyskohde yksityismailla.

Eliölajisto

Lapinvuorella kasvaa useita arvokkaita sien- ja kasvilajeja. Tavanomaisemman lehtokasvillisuuden lisäksi notkelma-paikoissa kasvaa mm. kaiheorvokki, lehtomatar, imikkä, mustakannonmarja ja velholehti. Vanhojen haapojen ja raitojen rungoilla ja kalliopinnoilla kasvaa vanhan metsän itiökasvilajistoa (mm. raidankeuhkojäkälä, pohjankorvajäkälä ja isotorasammal). Arvokkainta sienilajistoa edustavat konnanvalmuska, anishaarakas ja kultahelppä. Lapinvuoren-Haukkavuoren alueella pesii säännöllisesti huuhtaja, idänuunilintu, tilitatti ja alueella on tavattu metsoja.

Luontodirektiivin luontotyytit: Luonnontilaiset tai niiden kaltaiset vanhat havu-lehtipuusekametsät 86%.

1.2 Kaakkurijärvien alue

Perustamisvuosi: Valtioneuvoston päätös 1998.
Pinta-ala: 574 ha.
Yhtenäiskoordinaatit: 68265-68305:33105-3315.
Peruskarttalehti: 2123 06.

Alueen luonnehdinta

Kaakkurijärvien alue sijaitsee Nokian metsäalueella Porintien pohjoispuolella (katso tietolaatikko). Natura-alueella on yksi luonnonsuojelualue (Kivikesku, katso 2.1.4). Alue on luokiteltu valtakunnallisessa pienvesi-inventoinnissa arvokkaaksi. Alue on merkittävä virkistyskohde.

Eliölajisto

Kaakkurijärvien alueella ei ole erityisen huomionarvoista kasvilajistoa. Kaakkurien lisäksi alueella pesii muutama kurkipari, noin viisi kuikkaparia, kehrääjä ja kalasääski. Niukkaista alueella tavataan liito-orava.

Koukkujärven Natura-alueella pesii todennäköisesti Suomen tihein kaakkurikanta. Kuva Pekka Rintamäki.

Kaakkuri

Nokian pohjoisosan metsäalueen ns. kaakkurijärvien Natura-alue muodostaa erämaisen luonnontilaisten pienten järvien ja lampien kokonaisuuden, joka on merkittävä kaakkurin pesimäalue Etelä-Suomessa. Pesivien kaakkurien määrä on alueella harvinaisen suuri (jopa 12 paria yhteensä yhdeksällä eri järvellä tai lammella). Alue edustaa myös pienvesiin liittyviä luonnonarvoja luonnontilaisine lampi- ja järviketjuineen. Koko Etelä-Suomessa pieniä järviä ja lampia on säilynyt alle 20 %, ja useimmat näistä ovat erillisiä, yksittäisiä kohteita. Kaakkurijärvien arvo koostuu ensisijaisesti niiden muodostamasta aluekokonaisuudesta. Kaakkurijärvien alueella pesivien kaakkureiden ristinmuotoista lentokuviota näkee säännöllisesti Nokian taajama-alueen yllä, sillä ne käyvät kalastusmatkoilla Pyhäjärven selillä. Kaakkurien poikastuotto vaihtelee suuresti eri vuosina. 2000-luvulla kaakkurit ovat saaneet vuosittain 7-14 poikasta. Nokialla rengastetuista kaakkureista on viisi löytötietoa. Näistä vanhin on seitsemän vuotta rengastuksen jälkeen Kangasalta kuolleena löydetty lintu ja kaukaisin Ruotsissa öljyyn kuollut lintu viiden vuoden päästä rengastuksesta.

Lisää aiheesta

Kosonen, L., Salonen, J., Salonen, V. & Töttö, P. 1993. Pirkanmaan kaakkurikanta melko vakaa. Lintuviesti 18: 116-125.

Vuonna 2004 Kaakkurijärvien alueella pesi 12 kaakkuriparia. Monet kaakkuriparit ovat haudonta-aikana touko-kesäkuussa arkoja ihmishäiriölle. Kaakkurijärvien alue on marja- ja sieniaikaan, sekä talvella tärkeä virkistyskohde. Metsästyslaissa mainitsemattomat luonnonvaraiset lintumme ovat kaikki rauhoitettuja. Nokian erämaisten järvien asukki kaakkuri on yksi Nokian nimikkolajeista. Kuva Lasse Kosonen.

Luontodirektiivin luontotyyppit: Humuspitoiset lammet ja järvet 20%, vaihtumissuot ja rantasuot 7% ja suot 20%.

1.3 Luodon saari

Perustamisvuosi: Valtioneuvoston päätös 1998.

Pinta-ala: 84 ha.

Yhtenäiskoordinaatit: 6818-22:3313-14.

Peruskarttalehti: 2123 05.

Kartta n:o: 1.

Alueen luonnehdinta

Luodon 2.3 km pitkä saari sijaitsee Pyhäjärvellä Kaivannonsejän ja Saviselän välissä. Saaren pohjoispäässä on Sotkanvirta ja Särkänvirta ja eteläpäässä saaren erottaa Pirkkalan kunnasta Kaivannon salmi. Luodon kallioperä on grauvalakaa ja mustaliusketta. Alue on myös rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi (katso 2.1.5). Saaren monipuolinen elinympäristö koostuu soistuvista painanteista lehtoihin, lehtoniittyihin ja järeisiin kuusikoihin. Saaren eteläosa on ollut pitkään hevoslaitumena ja laidunnuksen vaikutus näkyy alueen metsissä, jotka ovat pensaikkoisia ja lehtipuuvaltaisia. Saaren keskiosissa on lehtoniittyjä ja ketoja. Alueen arvoa lisää se, että saari on rakentamaton korkeajännitelinjaa lukuunottamatta. Saarella on 3.5 km pitkä luontopolku ja useita nuotio- ja telttapaiikkoja. Saaren pohjoisosasta on löydetty kahdesta paikasta kivistä asuinpaikalle tyypillisiä esineiden valmistuksessa syntyneitä kvartsi-iskoksia. Osa saaresta kuuluu myös valtakunnalliseen lehtojensuojeluohjelmaan. Sen lisäksi Luoto on ollut mukana vuonna 2003 päättyneessä Euroopan unionin rahoittamassa Life-Luonto projektissa, jonka tavoitteena oli lehtojen suojelu ja hoito Pirkanmaalla.

Luodon saari (Kartta no:1)

Luodon rakentamaton saari on luonnonkaunis ja elinym-
päristöltään monipuolinen. Kuva Ahto Penttinen.

Eliölajisto

Luodon eliölajisto on monipuolinen. Saaren pohjoisosan kuusivaltaisessa käenkaali-mustikka-oravanmarjatyypin metsässä kasvaa pähkinäpensasta, leimaa-antavana metsälehmusta (noin 150 isoa puuta), vaahteraa, lehtokuusamaa ja koiranheistä. Saaren keskivaiheilla on lehtomaisia niittyjä ja ketoja, joilla kasvaa tavallisimpien ketolajien lisäksi imikkää ja kevätesikkoa. Saaren eteläpuolella sijaitsevassa rehevässä rantalehdossa on vaate-
liasta lehtolajistoa kuten kynäjalava, pystykiurunkannus, lehtoneidonvaippa, kevätlehtoleinikki, lehto-orvokki, kaiheorvokki, metsäruusu, mäkilehtoluste ja mustakon-
nanmarja. Saarelta tai sen rannoilta on tavattu myös useita maakunnallisesti harvinaisia kasvilajeja: konnanul-
pukka, isohierakka, kiehkuraarviä, litteäviita, hakarasara, törrösara, vankkasara, varstasara ja virnasara. Saaren
yli kulkevien kahden voimalinjan alla kasvaa edustavia pylväskatajia. Luodon saarelta on tavattu ainakin 244
putkilokasvilajia. Lisäksi saaren länsirannan kiviltä on löydetty vähän tunnettua kääpiökilpijäkälää. Saarella
tavataan Pirkanmaalla niukentuneet harmaapäätikka, pikkulepinkäinen ja kalatiira. Lisäksi saari on monien
vaelluslintujen suosima paikka ylittää Pyhäjärvi.

Luontodirektiivin luontotyytit: Kosteaa suuruohokasvilli-
suus 5 % ja borealiset lehdot 32 %.

Luodon saaren kerrannaiskukkainen mesiangervo

Lasse Kosonen

1.4 Pöllönvuori

Perustamisvuosi: Valtioneuvoston päätös 1998.

Pinta-ala: 24 ha.

Yhtenäiskoordinaatit: 68222-25:3309-33095.

Peruskarttalehti: 2123 02.

Alueen luonnehdinta

Pöllönvuoren Natura-alue sijaitsee Nokianvirran pohjois-
puolella Melon voimalaitoksen länsipuolella. Kallioalueen
pääkivilaji on grauvalakka. Vuoren pitkä ja monin paikoin
pystysuora eteläjyrkänne kohoaa maisemallisesti merkit-
tävän Nokianvirran rannasta lähes 70 metriä ja Pöllön-
vuorta pidetäänkin yhtenä Pirkanmaan arvokkaimmista
kallioalueista (katso kuva, arvoluokitus 2 erittäin arvokas
kallioalue). Kivilajien vaikutus näkyy Pöllönvuoren kas-
villisuudessa. Jyrkänteiden juurella on edustavaa lehtoa
useine vaateliaine lajeineen. Vuori on virkistysaluetta
lähiasutukselle ja sopii myös opetuskohteeksi.

Eliölajisto

Pöllönvuoren kalliokedoilla kasvaa mm. ketokäenmint-
tua, liuskaraunioista, haisukurjenpolvea, mäkikuusmaa
ja harvalukuisena lehtokieloa, vuorijalavaa, pähkinäpen-
sasta ja pensikkotatarta. Myös Pöllönvuoren jäkälä- ja
sammallajisto on edustava (ruskoisokarve, suoninahka-
jäkälä ja vuorikivisammal).

Marko Jaakkola

1.5 Myllypuro

Perustamisvuosi: Valtioneuvoston päätös 1998.

Pinta-ala: 20 ha.

Yhtenäiskoordinaatit: 68251-68253:33185.

Peruskarttalehti: 2123 06.

Alueen luonnehdinta

Tampereen ja Nokian kaupunkien alueella taajaman tun-
tumassa sijaitseva yli 2 km pitkä Myllypuron puronvarsi
on tyypiltään tuoretta ja kosteaa lehtoa. Puronvarren
luonnonsuojelualueesta noin 300 metriä on Nokian kun-
nan alueella (Natura-alueella noin 400m, katso 2.1.9).

Myllypuron alue on valtakunnallisesti arvokas puronvarsilehto, joka on mukana myös valtakunnallisessa lehtojensuojeluohjelmassa. Alue on myös tärkeä opetus- ja virkistyskohde.

Eliölajisto

Myllypuron puronvarsilehdossa kasvaa useita vaateliäitä ja puolivaateliäitä lehtokasvilajeja. Osa Pirkanmaan laajimmasta lehtoleinikkikasvustosta ulottuu Nokian puoleiselle suojelualueelle. Kämmekekäkasveista esiintyy Pirkanmaalla niukkaa soikkokaksikkoo. Myllypuron alueelta on tavattu valtakunnallisesti silmälläpidettäviä metsäpurojen vesiperhoslajeja kuten purosilaan ja purovainokas. Lisäksi tavataan maakunnallisesti harvinaista vesiperhoslajia koukkusirvikästä. Puronvarsialue on linnustoltaan monipuolinen. Vuosina 1988 ja 1994 tehdyissä laskennoissa alueelta tavattiin 30 (145 reviiä) ja 26 (138 reviiä) pesivää lintulajia. Linjalaskentojen perusteella alueella pesii yli 900 lintuparia neliökilometrillä. Lehto- ja mustapääkertun suuret kannantiheydet osoittavat nekin lehdon rehevyyttä.

Luontodirektiivin luontotyytit: Fennoskandian lähteet ja lähdesuot 1 % ja boreaaliset lehdot 90 %.

1.6 Pinsiön-Matalusjoki

Perustamisvuosi: Valtioneuvoston päätös 1998.
Pinta-ala: 27 ha.
Peruskarttalehti: 2123 03 ja 2123 06.

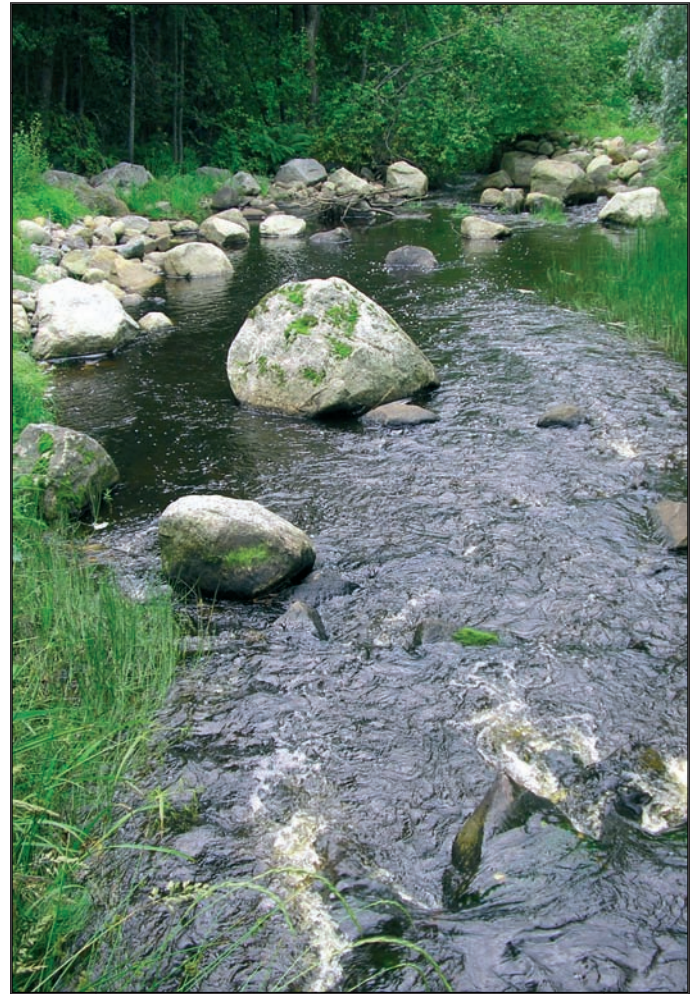
Alueen luonnehdinta

Pinsiön-Matalusjoen Natura-alue sijaitsee Nokian pohjoisosassa pääasiassa Nokian ja Hämeenkyrön kuntien alueella. Pinsiönjoen latvaosassa Ylöjärven kaupungin puolella on pienialainen luonnonsuojelualue, joka kuuluu valtakunnalliseen lehtojensuojeluohjelmaan. Pinsiön-Matalusjoki saa alkunsa Pinsiökankaalta purkautuvasta viileästä pohjavedestä. Joen kokonaispituus on noin 13 km ja alajuoksulla on useita koski-osuuksia. Uhanalainen jokihelmisimpukka eli raakku elää noin kahden kilometrin matkalla Matalusjoen alajuoksulla. Pohjois-Suomen geneettisistä kannoista poikkeavan raakun vuoksi alue on valtakunnallisesti merkittävä kohde ja yksi raakun viimeisiä esiintymisalueita Etelä-Suomessa. Koko joki on luokiteltu valtakunnallisessa pienvesi-inventoinnissa arvokkaaksi. Alueella on kielletty raakun elinoloihin huonontavasti vaikuttavat toimet.

Eliölajisto

Jokihelmisimpukka

Luontodirektiivin luontotyytit: Vuorten alapuoliset tasanjoet, joissa on Ranunculion fluitantis ja Callirichion kasvillisuus 80 % ja boreaaliset lehdot 5 %.

Pinsiön-Matalusjoen Natura-alue on on yksi Etelä-Suomen viimeisistä raakun eli jokihelmisimpukan esiintymisalueista. Kuva Pekka Rintamäki.

Luodon saarella kasvaa komeaa ja harvinaista vankkasaaraa. Kuva Matti Kääntönen.

2. Luonnonsuojelulain nojalla suojellut kohteet

Luonnonsuojelulaista

Luonnonsuojelu on ympäristölainsäädännön keskeinen osa-alue. Vuonna 1997 annetun luonnonsuojelulain ensimmäisen pykälän keskeisenä tavoitteena on turvata luonnon uhanalaisimpien osien ja myös maisema-arvojen säilyvyys ihmistoiminnalta ja siten taata elinmahdollisuudet mahdollisimman monipuoliselle eliölajistolle. Tähän biodiversiteettiin eli luonnon monimuotoisuuteen on kiinnitetty huomiota myös kansainvälisessä yleissopimuksessa (ns. Rio de Janeiron sopimus 1992).

Suomen liittyminen Euroopan yhteisön jäseneksi 1995 toi muutoksia myös luonnonsuojelulakiin. Pääosa muutoksista koskee luontotyyppien ja erityisesti suojeltavien lajien elinympäristön suojelua. Luonnonsuojelulakiin perustuvien suojelualueiden ja Natura-alueiden avulla pyritään varmistamaan uhanalaisten lajien elinympäristöjen tai luontotyyppien suojelua. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että suojelutavoitteita vaarantavat toimet on kielletty.

Luonnonsuojelualue, luontotyyppi tai luonnonmuistomerkki voidaan perustaa valtion tai yksityisille maalle. Luonnonsuojelualueiden perustamisen syynä on monimuotoisuuden säilyttämisen edellytyksenä oleva lajien suojelu. Suojeltua lajia ei saa pyytää, häiritä tai esimerkiksi kasvilajia tarkoituksellisesti turmella. Myös suojeltujen lajien kauppa, hallussapito ja maastavienti on kielletty ja kaikki metsästyslaissa mainitsemattomat luonnonvaraisesti esiintyvät nisäkä- ja lintulajit ovat rauhoitettuja. Rauhoitettua eläinlajia ei siten saa tappaa, pyydystää tai tahallisesti häiritä, eikä pesiä, munia tai yksilöitä saa ottaa haltuun.

Luonnonsuojelun kannalta ovat merkittäviä myös 1997 voimaan tullut uusi metsälaki ja metsäasetus. Lain tavoitteena on edistää metsien taloudellista ja ekologisesti kestävää hoitoa ja käyttöä siten, että metsiä voidaan hyödyntää taloudellisesti niiden monimuotoisuuden kärsimättä. Tähän pyritään erilaisilla metsätaloudellisilla tavoiteohjelmilla sekä sääntelemällä hakkuutapoja ja suojelemalla erityisen tärkeitä elinympäristöjä metsälakikohteilla. Sellaisia ovat mm. luonnontilaiset puronvarret.

2.1 Luonnonsuojelualueet

Luonnonsuojelualueella tarkoitetaan luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettua aluetta. Tällaiset alueet on merkitty maastoon rauhoituskyltein. Luonnonsuojelullisesti arvokas yksityisalue voidaan maanomistajan hakemuksesta rauhoittaa luonnonsuojelualueeksi. Rauhoitus päätöksen tekee Pirkanmaan ympäristökeskus.

Luonnonsuojelualueen käyttöä pyritään ohjaamaan rauhoitusmääräyksiin ja hoito- ja käyttösuunnitelmalla. Pääperiaatteena on, että, luonnonsuojelualueella ei saa tehdä sellaisia toimenpiteitä, jotka muuttaisivat alueen suojelun tarkoitusta. Kiellettyä ovat yleensä toimet, jotka muuttavat alueen alkuperäistä maisemakuvaa tai vaikuttavat haittaavasti sen eliölajistoon. Luonnonsuojelualueiden hoitoa ja käyttöä valvovat kaupungin ympäristövalvonta ja Pirkanmaan ympäristökeskus.

Nokian kaupungin alueella on yhdeksän luonnonsuojelualuetta: Haaviston lehtoalue, Ruutanalammen alue Siuros, Viholan Laitolahden alue, Kivikeskujärven alue Nokian pohjoisalueen järviylängöllä, Luodon saari Pyhäjärvellä, osa Maatialanharjun etelärinteestä, osa Tottijärven Masojärven suoalueesta, Sarkolan Lapinvuoren alue ja Ikurin-Kalkun Myllypuron suojelualueen eteläosa. Vuoden 2004 loppuun mennessä Nokian luonnonsuojelualueiden yhteispinta-ala oli 219 ha, joka on 0.8 % kaupungin maapinta-alasta. Nokian luonnonsuojelualueet on esitetty niiden perustamisjärjestyksessä. Alueiden sijainnit on ilmoitettu yhtenäiskoordinaatein (punainen yhtenäiskoordinaatisto peruskartassa).

Kaakkurijärvien Natura-alueen suojelu on tarkoitus toteuttaa luonnonsuojelualueita perustamalla. Alueelle on perusteilla yhdeksän suojelualuetta käsittäen noin 260 hehtaaria.

Kasvillisuustyypeistä käytetyt lyhenteet on selostettu liitteessä.

2.1.1 Haaviston lehtoalue

Perustamisvuodet: Hämeen lääninhallitus 1941 ja Pirkanmaan ympäristökeskus 1999.

Pinta-ala: 2.91 ha.

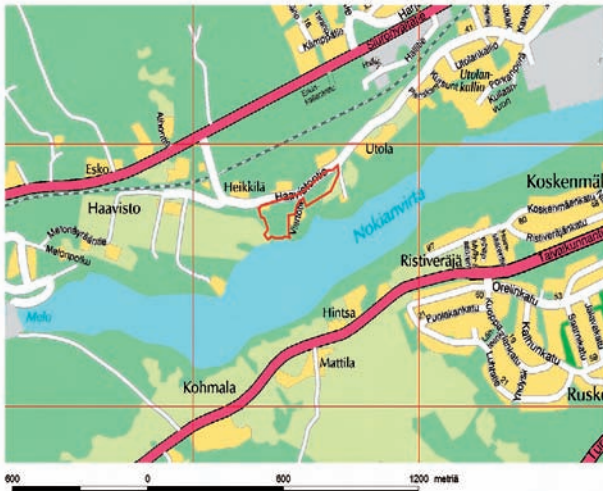
Yhtenäiskoordinaatit: 68228:33115-33118.

Peruskarttalehti: 2123 05.

Kartta n:o: 2.

Alueen luonnehdinta

Luonnonsuojelualue sijaitsee Nokianvirran ja Haaviston tien välissä. Alueelle perustettiin Nokian ensimmäinen luonnonsuojelualue 1941 ja sitä laajennettiin Pirkanmaan ympäristökeskuksen päätöksellä 1999. Alue kuuluu Pirkalan lehtokeskukseen. Nokianvirran lehtoalue oli aiemmin laajempi sillä Melon voimalaitoksen valmistuminen 1971 nosti vedenpinnan korkeutta lähes 20 metriä. Alue on edelleen merkittävä erityisesti monipuolisen kasvilajiston vuoksi. Alueella on kaksi puropainannetta. Lehtotyyppiluokitus (vuokkovyöhyke) on VRT, OMAT, AegT, AthOT, MatT.

Haaviston lehtoalue (Kartta no:2)

Eliölajisto

Suojelualan rehevässä puronvarsi- ja rinnelehdossa kasvaa yleisten puulajien (raudus- ja hieskoivu, haapa, kuusi, harmaaleppä ja tuomi) lisäksi yksi Etelä-Suomen edustavimmista vuorijalavametsiköistä, runsaasti pähkinäpensasta ja myös sen mykorrhizasientä pähkinärouskua, metsälehmusta (niinipuu), vaahteraa ja lehtokuusamaa. Vaateliaista lehtoruohoista suojelualueella ja sen ympäristössä kasvaa lehtokorte, mustakonnanmarja, keltavuokko, kevätlehtoleinikki, lehtotähtimö, kyläkellukka, lehtopalsami ja lehtopähkämö. Suojelualan länsiosan puronvarressa kasvaa maisemallisesti kauniita saniaistuppaita (kotkansiipi niukkana).

Luonnonsuojelualue on merkitty maastoon vihrein rauhoituskyltein. Yksi Nokian yhdeksästä luonnonsuojelualueesta on viehättävä Haaviston puronvarsilehto. Kuva Pekka Rintamäki.

Avoimilla kalliopaljastumilla kasvaa paikoittain kauniina ryhminä keto-orvokkia (katso kuva kallioalueiden kohdalta), ruotsinpitkäpalkoa, kieloa, kalliokieloa ja tuoksusimaketta. Myös sammalajisto on edustavaa, sillä alueelta on tavattu etelänruostesammalta, jota on tavattu vain muutamalta kasvupaikalta Suomesta. Niukkana on tavattu myös kalliopurosammalta. Luonnonsuojelualan länsiosan entinen pelto on metsittymisen seurauksena sulautumassa itse lehtoon. Vuonna 1999 tehdyssä selvityksessä vuorijalavalehdosta tavattiin 129 kasvilajia. Kohteen maa-alasta noin 50 % on lehtoa. Luonnonsuojelualueella ja sen läheisyydessä pesivät tavallisimmat lehdossa ja lehtomaisessa ympäristössä pesivät lintulajit (esimerkiksi mustapääkerttu).

2.1.2 Ruutanalampi ja puronvarsilehto

Perustamisvuosi: Hämeen lääninhallitus 1985 ja 1994.
Pinta-ala: 27 ha.
Yhtenäiskoordinaatit: 68239-68248:33065-3307.
Peruskarttalehti: 2123 02.
Kartta n:o: 3.

Alueen luonnehdinta

Luonnonsuojelualue sijaitsee Nokialta Siuroon vievän tien (n:o 2505) pohjoispuolella noin 1.5 km ennen Siuroa. Luonnonsuojelualue käsittää Ruutanajärven (pinta-ala vajaa 5 hehtaaria) ympäristön ja sen laskuojan. Ruutanajärvi ei kuulu suojelalueeseen. Suojelalueeseen kuuluu myös osia Ruutanavuoren ja Haaparadan kallioalueesta sekä järven eteläpuolinen matalahko jyrkäne. Alueella on runsaasti osin suurikokoistakin kivikkoa. Ruutanalammelle johtaa puronvartta seuraava vanha polku. Lehtotyyppiluokitus on VRT, HeOT, PuViT, AthOT ja MatT. Ruutanalammen rannalla on nuotiopaikka retkeilijöiden käyttöön ja alue on muutenkin erinomainen virkistys-, opetus- ja luonnonharrastuskohde.

Ruutana ja Hakavuori (Kartta no:3)

Eliölajisto

Suojelualan kasvi- ja lintulajisto tunnetaan hyvin. Järven laskupuron varrella kasvaa runsaasti pähkinäpensasta ja jonkin verran saniaisia (kotkansiipeä puron yläosassa ja hiirenporrasta alaosassa). Lehtopensaina esiintyvät kuusama ja koiranheisi. Kenttäkerroksen valtalajeina ovat valkovuokko, lehto-orvokki, metsäorvokki ja käenkaali (ketunleipä). Lisäksi alueella on suurehko yhtenäinen kangaskortekasvusto. Alueen eteläosan purouoman liepeillä kasvaa mm. lehtokorte, lehtotähtimö, kevätlinnunsilmä, lehtopalsami ja velholehti.

Puron yläosa on kuivempaa ja kasvillisuus laukukkaampaa. Muun puuston lisäksi alueella kasvaa isoja raitoja ja haapoja. Pähkinäpensas (joiden kuorilta on löytynyt runsaasti Suomessa etelään painottuvaa piirtojäkälää) ja metsälehmukset ovat runsaita etenkin järven etelä- ja kaakkoispuolella. Ruutanajärven ympäristöä luonnehtivatkin vanhat ja lahot puut. Kivikkosilla alueilla tavataan kangasmetsätyyppejä (MT-OMT), missä sammalikko on yhtenäistä ja mustikka esiintyy runsaana.

Järven itäpuolella on VRT-lehtoa, missä kasvaa mm. kevätlinnunhennettä. Järven pohjoispuoli on karumpaa edustaan kuivempia metsä- ja lehtotyyppiejä. Metsälehmuksen ohella alueella on vaahteran ja tammen taimia.

Ruutanajärven ja sen rannoilla kasvaa tavallisimpia järvi- ja rantakasveja. 22.6.1999 tehdyssä selvityksessä luonnonsuojelualueelta löytyi 137 kasvilajia. Tutkitun alueen maa-alasta noin 50 % on lehtoa. Ruutan luonnonsuojelualueella tai sen liepeillä pesii pohjantikka ja alueella on tavattu myös Pirkanmaalla harvinainen idänuunilintu.

2.1.3 Vihola

Perustamisvuosi: Hämeen lääninhallitus 1991 ja 1992.
Pinta-ala: 2.44 ha (1.5 ha, 0.9 ha ja 0.04 ha).
Yhtenäiskoordinaatit: 68222-68224:33154.
Peruskarttalehti: 2123 05.

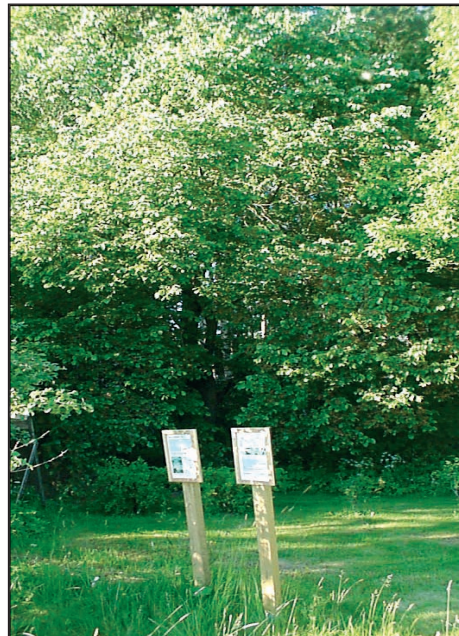
Alueen luonnehdinta

Luonnonsuojelualue sijaitsee Viholan Laitolahdessa noin 300 metriä Eden-kylpylän eteläpuolella Pyhäjärven Saviselän pohjoisrannalla. Osa alueesta on Varassaaren niemi Laitolahden eteläpuolella. Alue kuuluu valtakunnalliseen lehtojensuojeluohjelmaan ja alue on osa Pirkkalan lehtokeskusta. Alue sijaitsee yksityismailla lähellä pihapiiriä ja siellä liikkuminen on kielletty 1.4.-31.10. ilman maanomistajan lupaa.

Eliölajisto

Luonnonsuojelualueen kasvillisuus on lehtomaista ja puusto koostuu pääasiassa koivuista. Arvokkaimmat

puulajit ovat kynäjalava, joista yksi on rauhoitettu luonnonmuistomeriksi (katso 2.3.4) ja niukkana esiintyvä pähkinäpensas. Nykyisin kaikki kynäjalavat ovat rauhoitettu luonnonsuojelualuilla. Kenttäkerroksessa kasvaa useita vaateliaita tai puolivaateliaita lehtolajeja, kuten pystykirunkannus, kevätlehtoleinikki ja mustakonnanmarja. Alueen erikoisuus on yli 1200 verson (1999) lehtokieloesiintymä (katso kuva). Esiintymä on Suomen pohjoisin ja sitä pidetään jäänteinä jääkauden jälkeiseltä lämpökaudelta. Heinäkuussa 1999 tehdyssä takseerauksessa lehtoalueelta löytyi 153 kasvilajia. Alueen vuokkovyöhykkeen lehtotyyppiluokitus on OMaT ja HeOT. Harvalukuisemmista lintulajeista alueella pesii pikkutikka ja kultarinta ja alueella on havaittu Suomessa harvinainen valkoselkätikka.

Kynäjalava on yksi Suomen harvinaisimmista puulajeista ja sitä kasvaa etenkin Vanajaveden ja Kokemaäenjoen vesistöalueiden rantamilla. Kuva Pekka Rintamäki.

Pirkanmaalla harvinaista lehtokieloa tavataan Viholassa poikkeuksellisen runsaana. Kuva Lasse Kosonen.

2.1.4 Kivikesku

Perustamisvuosi: Hämeen lääninhallitus 1991, Hämeen ympäristökeskus 1996 ja Pirkanmaan ympäristökeskus 1998.

Pinta-ala: 36.5 ha.

Yhtenäiskoordinaatit: 68297-68305:33141-33158.

Peruskarttalehti: 2123 06.

Alueen luonnehdinta

Kivikeskun erämainen luonnonsuojelualue sijaitsee Porintien pohjoispuolisella järviylängöllä lähellä Ylöjärven kaupungin rajaa. Kivikeskujärvi on ilmeisesti saanut nimensä sen keskellä sijaitsevasta suuresta siirtolohkareesta (katso kuva). Niukkaravinteisen (oligotrofisen) Kivikeskujärven lisäksi alueella on suolampia. Järvet ja lammet eivät kuulu suojelurajaukseen. Suojelualueen soita on pyritty ennallistamaan ojia tukkimalla. Kivikeskun rannalla on kaksi hoidettua nuotiopaikkaa. Järven koillisrannassa on kesämökki. Alueella on merkitystä virkistys- ja opetuskäyttö kohteena.

Eliölajisto

Järvellä, järven rannoilla ja suolampien rahkarannoilla ja rämeillä kasvaa tavanomaisia vesi-, ranta- ja suokasveja. Luonnonsuojelualueella on tavattu 1990-luvulla kehrääjä, pesinyt kaakkuri ja lähiseudulla pesii kurki.

Kivikeskujärvi on ilmeisesti saanut nimensä sen keskellä sijaitsevasta suuresta kivistä. Kuva Pekka Rintamäki

2.1.5 Luodon saari

Perustamisvuosi: Hämeen lääninhallitus 1992.

Pinta-ala: 82.8 ha (51.7 ha, 18.1 ha ja n. 13 ha).

Yhtenäiskoordinaatit: 6818-68202:3313-33138.

Peruskarttalehti: 2123 05.

Kartta n:o: 1.

Katso Natura-alueet 1.3.

2.1.6 Maatialanharjun keto

Perustamisvuosi: Hämeen ympäristökeskus 1996.

Pinta-ala: 0.12 ha.

Yhtenäiskoordinaatit: 68244:33166.

Peruskarttalehti: 2123 05.

Alueen luonnehdinta

Pienialainen Maatialanharjun luonnonsuojelualue sijaitsee Sarpatissa Maatialanharjun etelärinteellä vanhan Tampe-reentien pohjoispuolella entisen soranottoalueen itäpuolella. Rinneketo on suojeltu sen edustavan ketosienilajiston perusteella (katso tietolaatikko). Maatialanharjun suojeltu rinneketo on ainoa Suomessa sienilajiston takia perustettu luonnonsuojelualue. Alue (0.3 ha) on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopiksi (katso 4.1).

Maatialanharjun ketosienikehto

Maatialanharjun suojeltu sieniketo ja myös muu osa harjualueesta on merkittävä ketosienten kasvupaikka Pirkanmaalla. Erityisen monipuolinen on alueen maakielilajisto. Alueen harvinaisin sienilaji on Suomen ainoalla löytöpaikallaan kasvanut viiruvahakas (katso kuva). Harjualueella kasvaa myös mielenkiintoinen vaikeasti tunnettava kotelosieni poimumassikka. Maakielistä merkittävimmät ovat alueelta löydetty hakamaakieli, karvakieli (katso kuva), sysikieli ja ruohikkokieli.

Muita Maatialanharjun merkittäviä sienilöytöjä ovat niittyukonsieni, kekovahakas, limettivahakas, korpinerusokas, kartanokääpä ja valkoriahmakääpä. Myös harjun kasvilajisto heijastaa ketomaisuutta. Alueella kasvaa harvinaistunutta ahosilmäruohoa ja edustavia mäkitervakko- ja kissankäpäläkasvustoja. Maatialanharju on myös maisemallisesti kaunis ja merkittävä virkistysalue.

Lisää aiheesta

Söderholm, U. 1996. Ketosienille luonnonsuojelualue Nokia. Sienilehti 48: 53-54.

Suomen ainoa sienistön perusteella luonnonsuojelualueeksi rauhoitettu alue sijaitsee Nokian Maatianharjulla, missä kasvaa harvinaisten ketosienten lisäksi myös edustava mäkitervakkokasvusto. Kuva Pekka Rintamäki.

Synkännäköinen karvakieli on yksi Maatianharjun sienikeden maakieliharvinaisuuksista. Kuva Unto Söderholm.

Viiruvahakasta ei ole löydetty Suomesta mistään muualta kuin Maatianharjulta. Kuva Unto Söderholm.

2.1.7 Masojärvi

Perustamisvuosi: Pirkanmaan ympäristökeskus 1998.
Pinta-ala: 13.6 ha.
Yhtenäiskoordinaatit: 6811-6812:3300.
Peruskarttalehti: 2123 01.

Alueen luonnehdinta

Masojärven suoalue sijaitsee Nokian lounaisosassa Vammalan ja Nokian kaupungien rajalla. Suojelualue on Nokian kaupungin puolella ja käsittää vain suon itäpuolisen osan. Masojärven suo on seudun laajimpia yhtenäisiä suoalueita ja maisemallisesti kaunis.

Eliölajisto

Masojärven suolla kasvaa tavallisimpien suokasvien lisäksi Suomessa pohjoiseen painottuvaa vesisaraa. Suon linnustosta pirkanmaalaisittain merkittävimmät lajit ovat kurki, liro ja niittykirvinen.

2.1.8 Lapinvuori

Perustamisvuosi: Pirkanmaan ympäristökeskus 1999 ja 2001.
Pinta-ala: 18.4 ha.
Yhtenäiskoordinaatit: 68185:32982.
Peruskarttalehti: 2121 11.

Katso Natura-alueet kohdassa 1.1.

2.1.9 Myllypuro

Perustamisvuosi: Pirkanmaan ympäristökeskus 1999.
Pinta-ala: 35.29 ha.
Yhtenäiskoordinaatit: 6825153:33185.
Peruskarttalehti: 2123 06.

Katso Natura-alueet kohdassa 1.5.

2.2 Luontotyytit

Luonnonsuojelulaissa on säädetty suojeltaviksi luontotyypeiksi pienialaisena esiintyvää tai harvinaista luontotyyppiä, jonka luontoarvo on merkittävä. Luontotyyppiä ei saa muuttaa niin, että luontotyyppin ominaispiirteiden säilyminen ko. alueella vaarantuu. Pirkanmaalla Pirkanmaan ympäristökeskus määrittelee päätöksellään suojeltuun luontotyyppiin kuuluvan alueen rajat.

Luontotyyppiä on luonnonsuojelulaissa eritelty useita. Nokian kaupungin alueelta tulevat kyseeseen luontaiset jalopuumetsät, joita edustavat etenkin lehmus- ja jalametsiköt sekä pähkinäpensaslehdot. Nokian kunnan alueella on seitsemän suojeltua luontotyyppiä, joista viisi on pähkinäpensaslehtoja ja kaksi jalopuumetsiköitä. Kaikki luontotyytit kuuluvat vuokkovyöhykkeeseen. Vuonna 2004 luontotyyppien yhteispinta-ala oli 7.1 hehtaaria.

Luontotyytit on esitelty maastossa tehtyjen selvitysten perusteella, jotka on tehty vuonna 2000. Paikkasijainnit on ilmoitettu yhtenäiskoordinaatein (punainen yhtenäiskoordinaatisto peruskartassa). Luontotyyppien eliölajistosta on pääasiassa tietoa vain kasvistosta.

2.2.1 Ali-Jutilan pähkinäpensaslehto

Perustamisvuosi: Pirkanmaan ympäristökeskus 2001.
Pinta-ala: 0.48 ha.
Yhtenäiskoordinaatit: 68183:33004-33005.
Peruskarttalehti: 2123 02.

Alueen luonnehdinta

Luontotyyppi sijaitsee Sarkolassa Kaivokiventien pohjoispuolella. Alue on loivasti lounaaseen viettävässä rinteessä sijaitseva pähkinäpensaslehto, jossa kasvaa noin 45 kookasta pähkinäpensasta. Alueen puusto on kuusivaltaisista, voimakkaasti harvennettua ja varttunutta. Sekapuuna kasvaa mm. haapaa ja harmaaleppää. Puulajisto on yksipuolista ja lahoppua on melko vähän. Alueella on useita siirtolohkareita.

Kasvisto

Lehdon kasvillisuus on paikoitellen lehdolle epätyypillistä ja alue on voimakkaasti heiniittynyt (metsäkastikka). Vaatelaita lehtolajeja on vähän ja kasvillisuus on muutenkin niukkalajista. Kenttä- ja pohjakerroksen kasvillisuuden peittävyys on alempi alueen itä- ja länsiosissa kuin alueen keskiosassa ja reunamilla. Pensaskerroksen peittävyys on korkea.

Kasvillisuustyytit

Käenkaali-oravanmarjatyyppin tuore lehto, OMaT (100 %):
käenkaali (valtalaji), oravanmarja (valtalaji), metsäkastikka (paikoin valtalaji), mustikka, valkovuokko ja sinivuokko.

Puuston peittävyys:	10-30 %.
Pääpuulaji:	kuusi.
Muut puulajit:	haapa, harmaaleppä, koivu ja mänty.
Pensaston peittävyys:	70 -100 %.
Pensaston valtalaji:	pähkinäpensas.
Pensaston muut lajit:	taikinarja, kotipihlaja, harmaaleppä, haapa, terttuselja ja kuusi.

2.2.2 Hakavuoren (Hakamäen) pähkinäpensaslehto

Perustamisvuosi: Pirkanmaan ympäristökeskus 2001.
Pinta-ala: 0.42 ha.
Yhtenäiskoordinaatit: 68234-35:33071-72.
Peruskarttalehti: 2123 02.
Kartta n:o: 3 (2.1.2 Ruutana lampi -ja puronvarsilehto).

Alueen luonnehdinta

Luontotyyppi on Nokialta Siuroon vievän tien (n:o2505) varrella Penttilänmäntien länsipuolella olevan Hakavuoren kupeessa. Kallioisten rinteiden ympäröimä pähkinäpensaslehto sijaitsee loivasti itään viettävässä rinteessä, josta osa on rajattu luontotyyppiksi. Alueen puusto on varttunutta ja kuusivaltaista. Lahoppua on kohtalaisesti. Pensaskerroksessa kasvaa noin 55 pähkinäpensasta, joista suurin osa kasvaa alueen keskiosassa. Alueella on merkitystä myös kallioalueena. Kallioperä on pääosin grauuvakkaa ja osaksi myös hapanta vulkaniittia. Vaikka Hakavuori ei ole geomorfologialtaan erityisen näyttävä sen kallioarvoluokitus on 4 (arvokas kallioalue). Kohteen läpi kulkee Hakavuoren luontopolku.

Harvinaista korallilaikkajäkälää kasvaa Hakavuorella.
Kuva Matti Kääntönen.

Kasvisto

Luontotyytin kasvillisuus luonnehtii lähinnä käenkaali-oravanmarjatyytin tuoretta lehtoa (OmaT) ja sinivuokko-käenkaalityytin tuoretta lehtoa (HeOT). Alueen pohjoisosassa luontopolun pohjoispuolella on OmaT- lehtoa ja alueen eteläosassa polun eteläpuolella on HeOT- lehtoa. Käenkaali-oravanmarjalehdossa kenttakerroksen kasvillisuus on aukkoista ja pohjakerros on lähes kasviton. Sinivuokko-käenkaalilehdossa kenttä- ja pohjakerrosten kasvillisuus on niukkalajisuudessaankin peittävämpää. Hakavuoren alueen liuskekallioilla kasvaa eteläistä kalliolajistoa (mm. mäkivirvilä, haurasloikko, haisukurjenpolvi, ketoneilikka, mäkikuisma, häränsilmä, ruotsinpitkäpalko, mäkitervakko, keto-orvokki ja mäkihorsma). Jäkälälajistossa tavataan mm. tammivyöhykkeelle tyypillinen korallilaikkajäkälä (katso kuva), kalkinsuosija kalliohyytelöjäkälä ja Pirkanmaalla harvinainen sammaljäkälä.

Kasvillisuustyytit:

Käenkaali-oravanmarjatyytin tuore lehto, OmaT (50 %): käenkaali (valtalaji), sinivuokko, metsäimarre, oravanmarja sinivuokko-käenkaalityytin tuore lehto, HeOT (50 %): valkovuokko (valtalaji), metsäimarre, sinivuokko, hiirenporras ja käenkaali.

Puuston peittävyys: 70-100 %.
Pääpuulaji: kuusi ja haapa.
Muut puulajit: tuomi, raita, harmaaleppä, koivu ja pihlaja.
Pensaston peittävyys: 30-70 %.
Pensaston valtalaji: pähkinäpensas.
Pensaston muut lajit: punaherukka, taikinarja, lehtokuusama, tuomi, vaahtera, näsiä ja kuusi.

2.2.3 Ruutanan pähkinäpensaslehto

Perustamisvuosi: Pirkanmaan ympäristökeskus 2001.
Pinta-ala: 1.71 ha.
Yhtenäiskoordinaatit: 68237-40:33066-72.
Peruskarttalehti: 2123 02.

Alueen luonnehdinta

Loivasti etelään viettävän kivikkoisen rinteän pähkinäpensaslehto sijaitsee Ruutanan luonnonsuojelualueen tuntumassa Siuronvaltatien (n:o 2505) pohjoispuolella Purotien pohjoispuolella. Nuorehko puusto on tasaikäistä, tiheäkasvuista ja puulajisuhteiltaan melko monipuolista. Lahopuuta on vähän. Alueella kasvaa noin 100 kookasta pähkinäpensasta, joista suurin osa on elinvoimaisia.

Kasvisto

Luontotyytin kasvillisuus on lähinnä oravanmarjatyytin tuoretta lehtoa (OmaT). Lehtokasvillisuus on tyypillisintä alueen luoteisosassa. Selviä valtalajeja ei ole mosaiikkimaisen kasvillisuuden kasvilajien osuuksien vaihdellessa huomattavasti. Polkujen varsilla on kulttuurilajeja kuten leinikkejä, piharatamoa, tädykkeitä ja voikukkia. Vaateli-aita lehtolajeja on vähän ja kasvillisuuden ollessa melko niukkalajista.

Kasvillisuustyytit:

Käenkaali-oravanmarjatyytin tuore lehto, OmaT (100 %): metsäimarre, sinivuokko, metsäkastikka, metsäalvejuuri, mustikka, oravanmarja, käenkaali ja kultapiisku.

Puuston peittävyys: 30-70 %.
Pääpuulaji: koivu.
Muut puulajit: haapa, pihlaja, kuusi, harmaaleppä, mänty ja raita.
Pensaston peittävyys: 70-100 %.
Pensaston valtalaji: pähkinäpensas.
Pensaston muut lajit: kuusi, tuomi, kotipihlaja, harmaaleppä, taikinarja, vaahtera, koivut, lehtokuusama, haapa, punaherukka, metsäruusu, vadelma, koiranheisi ja raita.

2.2.4 Utolan pähkinäpensaslehto

Perustamisvuosi : Pirkanmaan ympäristökeskus 2003.
Pinta-ala: 0.99 ha.
Yhtenäiskoordinaatit: 68229-31:33120-22.
Peruskarttalehti: 2123 05.

Alueen luonnehdinta

Luontotyyppi sijaitsee Utolankallion länsipuolella Nokianvirran pohjoispuolella. Alue on lähes kiinni Haaviston luonnonsuojelualueessa. Pähkinäpensaslehdossa kasvaa noin 120 kookasta pähkinäpensasta. Suuri osa pähkinäpensaista on elinvoimaisia, mutta länsiosassa on useita vanhoja huonokuntoisia yksilöitä. Alueen puusto on haapavaltaista ja varttunutta sekä puulajisuhteiltaan monipuolista. Puusto on tasaikäistä ja harvennettua.

Kasvisto

Kasvillisuus on lähes koko alueella mosaiikkimaista tuoretta ja kosteaa lehtoa etenkin välittömästi kallion alapuolella sekä alueen länsiosassa. Alueen eteläreunalla olevalla vanhalla ajouralla on suurruoholehtoa. Lehtokasvilajisto on monipuolista. Pohja- ja kenttakerroksen kasvillisuus on aukkoista etenkin alueen länsiosassa.

Kasvillisuustyytit:

Kulttuurivaikutteinen kostea suurruoholehto (40 %): metsäkurjenpolvi (valtalaji), vuohenputki, metsäalvejuuri, hii-renporras ja nokkonen. Kielovaltainen tuore lehto (60 %): kielo (valtalaji), kivikkoalvejuuri, metsäkastikka, sinivuokko ja metsäkurjenpolvi.

Puuston peittävyys: 10-30 %.
Pääpuulaji: haapa.
Muut puulajit: koivu, harmaaleppä, raita, vaahtera, tuomi, pihlaja, kuusi ja mänty.
Pensaston peittävyys: 70-100 %.
Pensaston valtalaji: pähkinäpensas.
Pensaston muut lajit: tuomi, taikinamarja, vadelma, lehtokuusama, raita, terttuselja, pihlaja, koiranheisi, haapa, kuusi, kataja, koivu, harmaaleppä ja vaahtera.

2.2.5 Vaunuvuoren pähkinäpensaslehto

Perustamisvuosi : Pirkanmaan ympäristökeskus 2001.
Pinta-ala: 0.74 ha.
Yhtenäiskoordinaatit: 68245:33030-33.
Peruskarttalehti: 2123 02.

Alueen luonnehdinta

Luontotyyppi sijaitsee Nokialta Siuroon vievän tien (n:o 2505) varrella Kuljunlahden pohjoispuolella Järvenjärven-tien ja Kuljuntien risteyksen länsipuolella. Pähkinäpensaslehto sijaitsee loivasti etelä-lounaaseen viettävässä, tiehen rajautuvassa rinteessä. Puusto on kuusivaltaista, varttunutta ja harvennettua. Metsikössä kasvaa myös kohtalaisesti koivuja sekä jonkin verran muita lehtipuita. Lahopuuta on melko vähän. Lehdossa kasvaa noin 80 kookasta, elinvoimaista pähkinäpensasta. Kasvillisuus on monipuolista, vaikkakin vaateliaita lehtolajeja on niukasti. Kenttä- ja etenkin pohjakerroksen kasvillisuus on monin paikoin aukkoista. Pensaskerroksen peittävyys on korkea.

Kasvisto

Katso yllä ja seuraava kohta.

Kasvillisuustyytit:

Sinivuokko-käenkaalityypin tuore lehto, HeOT (70 %): sini-vuokko (valtalaji), metsäalvejuuri, valkovuokko, metsäkurjenpolvi ja käenkaali. Käenkaali-oravanmarjatyyppin tuore lehto, OmaT (25 %): käenkaali (valtalaji), oravanmarja (valtalaji), mustikka, sinivuokko, valkovuokko ja metsäimmarre.

Puuston peittävyys: 30-70 %.
Pääpuulaji: kuusi.
Muut puulajit: koivu, mänty, haapa, raita, tammi ja vaahtera.
Pensaston peittävyys: 70-100 %.
Pensaston valtalaji: pähkinäpensas.
Pensaston muut lajit: vadelma, punaherukka, taikinamarja, lehtokuusama, koiranheisi, terttuselja, vaahtera, harmaaleppä, tuomi ja pihlaja.

Yksi Nokialle tunnusmerkillinen kasvilaji on pähkinäpensas, joka tässä kasvaa Siuron Kuljun Vaunuvuoren luontotyyppillä. Useimmat Nokian luontotyytit ovat pähkinäpensaslehtoja. Kuva Pekka Rintamäki.

2.2.6 Kehon jalopuumetsikkö

Perustamisvuosi: Pirkanmaan ympäristökeskus 2001.
Pinta-ala: 1.45 ha.
Yhtenäiskoordinaatit: 68211-14:33142-43.
Peruskarttalehti: 2123 05.

Alueen luonnehdinta

Lehmuksia (noin 100), vaahteroita (16 yksilöä) ja pähkinäpensaita (noin 100) kasvava jalopuumetsikkö sijaitsee pienehköllä mäellä kaakkoon viettävässä rinteessä Pyhäjärven rannan tuntumassa Kehossa. Alue on pinnanmuodoiltaan vaihteleva ja puusto ikärakenteeltaan ja puulajisuhteiltaan monipuolista. Pääpuulaji on koivu. Lahopuuta on vähän. Hyväkuntoisista jalopuista lehmukset ovat keskittyneet alueen luoteisosaan ja vaahterat keski- ja kaakkoisosaan. Pähkinäpensaat ovat jakautuneet tasaisesti koko alueelle lukuun ottamatta alueen luoteiskulmaa, josta ne puuttuvat. Suurin osa pähkinäpensasta on elinvoimaisia. Alue on ulkoilu- ja retkeilykäytössä, ja lehdossa on useita polkuja.

Kasvisto

Kasvillisuus on lähinnä käenkaali-oravanmarjatyyppin tuoretta lehtoa (OmaT) ja nuokkuhelmikkä-linnunhernetyypin kuivaa lehtoa (MeLaT). Kasvillisuuden valtalajit eivät ole täysin lehtotyyppien kuvauksen mukaisia. Kuivaa lehtoa on alueen keski- ja luoteisosassa olevalla pienellä mäellä ja sen rinteillä. Mustikkatyyppin tuoretta kangasta on alueen luoteisosassa mäen rinteessä. Alueen reunamilla ja polkujen varressa on kulttuurinseuralaiskasveja.

Kasvillisuustyytit:

Käenkaali-oravanmarjatyyppin tuore lehto, OmaT (60 %): kielo (valtalaji), sinivuokko (valtalaji), metsäkurjenpolvi, nuokkuhelmikkä ja mustakonnanmarja. Nuokkuhelmikkä-kevätilinnunhernetyypin kuiva lehto, MeLaT (30 %): kielo (valtalaji) ja metsäkastikka (valtalaji). Mustikkatyyppin tuore kangas (heinittynyt), MT (10 %): mustikka (valtalaji) ja metsäkastikka (valtalaji) ja kielo.

Puuston peittävyys: 30-70 %.
Pääpuulaji: koivu.
Muut puulajit: lehmus, kuusi, haapa, kotipihlaja, vaahtera, raita ja mänty.
Pensaston peittävyys: 70-100 %.
Pensaston valtalaji: pähkinäpensas.
Pensaston muut lajit: haapa, kuusi, taikinamarja, lehtokuusama, vaahtera, vadelma, raita, pihlaja, lehmus ja koiranheisi.

2.2.7 Tupavuoren jalopuumetsikkö

Perustamisvuosi: Pirkanmaan ympäristökeskus 2001.
Pinta-ala: 1.32 ha.
Yhtenäiskoordinaatit: 68288-90:33032.
Peruskarttalehti: 2123 03.
Kartta n:o: 4.

Alueen luonnehdinta

Luontotyyppi sijaitsee Porintieltä lähtevän Kuljunperäntien-Pukkilanniementien-Santalahdentien länsipuolella lähellä Alhonselän Santalahden perukkaa. Lehmusmetsikkö sijaitsee Tupavuoren itäosan jyrkänteen alapuolella itäkoilliseen viettävässä rinteessä. Puusto on varttunutta ja kuusivaltaista. Metsikössä kasvaa 40 runkomaista lehmusta, jotka ovat erillisinä ryhminä. Useat lehmukset ovat monirunkoisia.

Kasvisto

Kenttä- ja pohjakerroksen kasvillisuus on aukkoista alueen etelä- ja pohjoisosissa heti jyrkänteen alapuolella. Lehtokasvillisuus on melko monipuolista. Pensaskerroksen peittävyys on matala.

Kasvillisuustyytit:

Käenkaali-mustikkatyyppin lehtomainen kangas (OMT 60 %), metsäimarre (valtalaji), mustikka (valtalaji), oravanmarja, metsäalvejuuri ja käenkaali. Isoalvejuurivaltainen saniaislehto (40 %): isoalvejuuri (valtalaji), oravanmarja (valtalaji), käenkaali, lillukka, metsäimarre, sinivuokko ja mustikka.

Puuston peittävyys: 10-30 %.
Pääpuulaji: kuusi.
Muut puulajit: koivu, lehmus, haapa, raita ja pihlaja.
Pensaston peittävyys: 1-10 %.
Pensaston valtalaji: lehmus.
Pensaston muut lajit: vadelma, lehtokuusama, taikina marja, koivu ja kuusi.

Tupavuoren alue (Kartta no: 4)

Liito-orava on yöeläin ja usein sen esiintymisestä on ainoa merkki sen ulostepapanat. Kuva Lasse Kosonen.

Luontotyytit ovat hiljattain käyttöön otettu tapa suojella luontoamme. Kuva Pekka Rintamäki.

2.3 Luonnonmuistomerkit

Luonnonmuistomeriksi voidaan luonnonsuojelulain nojalla rauhoittaa esimerkiksi yksittäinen puu, puuryhmä, erikoinen kivi tai muu vastaava luonnon erikoisuus. Vaikka luonnonmuistomerkit ovatkin usein yksittäisiä kohteita, niiden merkitystä ei ole syytä väheksyä elinympäristömme rikastuttamisessa. Monet luonnonmuistomerkit ovat myös kulttuurihistoriallisesti merkittäviä. Aikaisemmin luonnonmuistomerkkien perustamisesta vastasi lääninhallitus, mutta nykyisin rauhoittamisesta ja rauhoituksen lopettamisesta päättää kunnan ympäristölautakunta.

Nokiaalla on kahdeksan luonnonmuistomerkkiä. Useimmat niistä ovat puita ja huomionarvoisimmat ovat Linnavuoren kolme rauhoitettua pirkkalankoivua (katso tietolaatikko). Myöskään Sarkolan Pirunpesäkiven kaltaisia onkaloisia siirtolohkareita ei ole tavattu Suomessa kuin muutamain paikoin. Nokian luonnonmuistomerkit on esitelty niiden perustamisjärjestyksessä. Luonnonmuistomerkkien lisäksi kynä- ja vuorijalavat on suojeltu luonnonsuojelulain nojalla. Rauhoitettuja kynäjalavia on Nokiaalla etenkin Siurossa, Luodon saarella ja Tyrkkölässä.

2.3.1 Linnavuoren Raiskion pirkkalankoivut

Perustamisvuosi: Hämeen lääninhallitus 1940.
Yhtenäiskoordinaatit: 68262-63:33063.
Peruskarttalehti: 2123 03.
Kartta n:o: 5.

Katso tietolaatikko.

Siuron Linnavuorella kasvaa kolme luonnonmuistomerksiksi rauhoitettua pirkkalankoivua (Kartta no: 5).

Pirkkalankoivu

Rauduskoivun muoto, pirkkalankoivu, löydettiin Suomesta vuonna 1862 Siuron Linnavuoren Raiskion torpan lähetyviltä. Puu herätti huomiota erikoisten lehtiensä vuoksi ja kaadettiin, koska haluttiin nähdä minkälainen on puun puuaines! Puun kasvupaikalle kasvoi taimia ja 1904 samoilta paikoilta löydettiin neljä liuskalehtistä pirkkalankoivua. Näistä koivuista kolme kasvaa rauhoitettuna Linnavuoren asuntoalueella. Alueella kasvaa nuoriakin koivuja, joista osa on ilmeisesti risteymiä. Neljäs koivuyksilö siirrettiin Pitkäniemen sairaala-alueelle ja sen jälkeisiä ovat nykyään puistoissa kasvavat pirkkalankoivut. Rauduskoivun siirtäminen Pitkäniemeen ei ollut aivan ongelmaton. Nimittäin sairaalan kasveista kiinnostunut ylläääkäri Emil Houghberghin siirrettyä pirkkalankoivun taimen Pitkäniemeen hän joutui käreille, koska oli ottanut taimen luvatta toisen maalta.

Pirkkalankoivun liuskalehtisyys on ns. peittyvä ominaisuus, millä tarkoitetaan sitä, että se tulee esille vasta koivun "lapsenlapsissa". Pirkkalankoivua on lisätty vartamalla ja pistokkaista ja sitä kasvaakin Pirkkanmaalla monin paikoin puistokasvina. Koristeellisten lehtien ja rauduskoivulle tyypillisten vanhemmiten riippuvien oksien takia pirkkalankoivu sopii hyvin pihapuuksi.

Lisää aiheesta

Alanko, P. 1989. Viherpuita ja -pensaita 118. Pirkkalankoivu (*Betula pendula* "Birkalensis"). Puutarhauutiset 34: 1092.

Tämä luonnonmuistomerksiksi rauhoitettu pirkkalankoivu kasvaa nimensä mukaisesti Pirkkalankoivuntien varrella Linnavuorella. Kuva Pekka Rintamäki.

2.3.2 Utolan vuorijalava

Perustamisvuosi: Hämeen lääninhallitus 1940.
Yhtenäiskoordinaatit: 68228:33118.
Peruskarttalehti: 2123 05.

Alueen luonnehdinta

Luonnonmuistomerkiksi rauhoitettu vuorijalava sijaitsee Haavistontien kupeessa vähän Utolan kartanosta Siuroon päin. Vuorijalava on noin 23 metriä korkea ja sen ympärysmitta on metrin korkeudelta noin 3 m.

Kuvan luonnonmuistomerkiksi rauhoitettu vanha vuorijalava kasvaa Haavistolla, missä luonnonsuojelualueella kasvaa runsaasti nuorempiakin vuorijalavia. Vuorijalava on rauhoitettu. Kuva Pekka Rintamäki.

2.3.3 Mäkelän kilpikaarnamänty

Perustamisvuosi: Hämeen lääninhallitus 1965.
Yhtenäiskoordinaatit: 68221:3309.
Peruskarttalehti: 2123 02.

Alueen luonnehdinta

Suuri kilpikaarnamänty (katso kuva luonnonmuistomerkkiosion lopussa) kasvaa Taivalkunnassa Nokianvirran rannalla. Männylle pääsee parhaiten viereisen golfkentän reunoja pitkin. Mänty sijaitsee hankalakulkuisessa jyrkässä kalliorinteessä. Männyn ympärysmitta on metrin korkeudella noin 3.2 m.

2.3.4 Kaisaniemen kynäjalava

Perustamisvuosi: Hämeen lääninhallitus 1968.
Yhtenäiskoordinaatit: 68222:33155.
Peruskarttalehti: 2123 05.

Alueen luonnehdinta

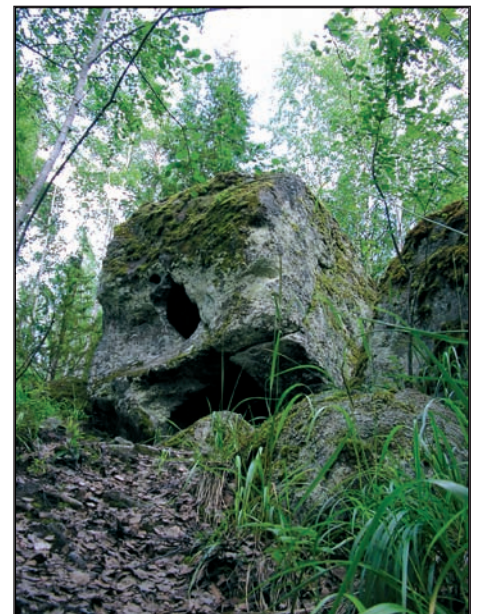
Kynäjalava sijaitsee Viholan luonnonsuojelualueella (katso yllä 2.1.3).

2.3.5 Onniaisen pirunpesä

Perustamisvuosi: Hämeen lääninhallitus 1969.
Yhtenäiskoordinaatit: 68193:3298.
Peruskarttalehti: 2121 11.
Kartta n:o: 6.

Alueen luonnehdinta

Iso kivi, jossa on onkaloita on ns. pirunpesä. Kivi sijaitsee Sarkolassa Sarkolanlahden luoteisosan Vanajavuorella Pirunpesännokassa. Kivelle pääsee Kutalan tieltä, jolta käännytään Kaunistontielle ja ajetaan hyväkuntoista tietä kunnes yleinen tie päättyy. Kivelle on puolen kilometrin kävelymatka mökkitietä pitkin.

Nokian Sarkolassa Kuloveden rannalla sijaitseva Pirunpesäkivi on erikoinen nähtävyys. Tällaisia onkalaisia kiviä on Suomesta tavattu vain muutamain paikoin. Kuva Pekka Rintamäki.

Pirunpesä ja sen kaakkoispuolella sijaitseva Vanajavuoren kuusi (Kartta no: 6).

Useimmat Nokian luonnonmuistomerkit ovat puita, kuten Torisevan mänty Tottijärvellä. Kuva Pekka Rintamäki.

2.3.6 Torisevan mänty

Perustamisvuosi: Hämeen läänin hallitus 1982.
Yhtenäiskoordinaatit: 68185:3304.
Peruskarttalehti: 2123 02.
Kartta n:o: 7.

Torisevan mänty (Kartta no: 7).

Alueen luonnehdinta

Vanha kaksiahaarainen mänty sijaitsee Pohjanloukossa Torisevantien varrella, joka kääntyy pohjoiseen Turuntieltä Tottijärven-Vesilahden tienristeyksen jälkeen. Puun latva-
korkeus on noin 17 metriä ja metrin korkeudelta mitattuna (haarojen kohdalta) sen ympärysmitta on noin 3.5 m.

2.3.7 Maijalan kuusi

Perustamisvuosi: Nokian kaupungin ympäristönsuojelulautakunta 1992.
Yhtenäiskoordinaatit: 68127:33047.
Peruskarttalehti: 2123 01.

Alueen luonnehdinta

Tottijärven Maijalan autioutilalla Joenperässä kasvava suuri kuusi. Vesilahdelle Tottijärveltä vievältä tieltä n:o 2992 käännetään Koivuniementielle, josta kääntyy noin 300 metrin päästä oikealle pellon halki kulkeva vanha tilustie. Suuri kuusi sijaitsee oikealla puolella olevan vanhan aittarakennuksen takana.

Laukon kartanon kapinan aikana 1906 osa lakkolaisista yöpyi Maijalan kuusen alla. Kuva Pekka Rintamäki.

2.3.8 Vanajavuoren kuusi

Perustamisvuosi: Nokian kaupungin rakennus- ja ympäristölautakunta 2000.

Yhtenäiskoordinaatit: 68191:32982.

Peruskarttalehti: 2121 11.

Katso kartta no: 6.

Alueen luonnehdinta

Sarkolanlahden luoteispuolella lähellä Pirunpesäkiveä Vanajavuoren laella sijaitseva yli 100 vuotta vanha maa-merkkinä käytetty kuusi. Kuusen ympärysmitta on metrin korkeudella noin 2.3 m ja korkeus 40-45 m.

Mäkelän kilpikaarnamänty Nokianvirran partaalla. Kuva Marko Jaakkola.

3. Kallioalueet

Ympäristöministeriön luonnon- ja maisemansuojelullisesti arvokkaiden kallioiden inventoinnissa kallioalueiden suojeluarvot määriteltiin maa-aineslain ympäristöehtojen pohjalta. Kallioalueiden arvoluokitus perustuu kallioalueiden geomorfologiaan, eliölajistoon ja maisemalliseen arvoon. Lisäksi huomioidaan luonnontilaisuutta, ympäröiviä alueita ja esimerkiksi alueella olevia kulttuurihistoriallisia arvoja ja alueen sopivuutta virkistyskäyttöön. Arvoluokitus on seitsemänluokkainen, missä arvoluokka 1 = ainutlaatuinen kallioalue ja 7 = kallioalueen maisema- ja luonnonarvot ovat vähäiset. Nokialla on viisi (neljä) arvoluokkaan 2 kuuluvaa aluetta (erittäin arvokas kallioalue) ja kaksi arvoluokkaan 3 kuuluvaa aluetta (hyvin arvokas kallioalue). Yhteensä Nokialla on 15 arvoluokkaan 2-4 kuuluvaa aluetta, jotka on esitelty seuraavassa. Pirkanmaan ympäristökeskuksen julkaisussa Sarkolan Vanajavuoren-Haukkavuoren alue ja Haukkavuoren-Lapinvuoren alueet ovat erikseen, mutta tässä julkaisussa ne on yhdistetty. Alueiden sijainnit on ilmoitettu yhtenäiskoordinaatein (punainen yhtenäiskoordinaatisto peruskartassa).

3.1 Haaparata-Ruutananvuori

Peruskarttalehti: 2123 02.
Yhtenäiskoordinaatit: 68245-27: 33063-33075.

Siuron Ruutanalammen luonnonsuojelualueen länsipuolella sijaitsevan Haaparadan alueeseen kuuluu kaksi korkeaa kalliomäkeä, joista avautuu laajoja näköaloja järvi- ja metsämaisemaan. Kallio kohoaa noin 90 metriä Kuloveden vedenpinnan yläpuolelle ja alue on geomorfologialtaan edustava jyrkänteinen, kauniine silokallioineen ja runsaine siirtolohkareineen. Kivilajiltaan alue on porfyrista granodioriittia. Lakialue on pienmaisemana kaunis ja maisemaan luovat vaihtelua rinteiden rehevät luonnontilaiset lehtomaiset metsät. Alue on myös tärkeä osa laajempaa suojelun arvoista kokonaisuutta, jonka muodostavat Ruutanalammen luonnonsuojelualue ja purolehto sekä lammen vastarannalla kohoava Ruutananvuori. Haaparadan laaksossa on valaistu kuntorata ja kallioilla polkuja.. Alueella on tärkeä virkistyskäyttöarvo. Kallioalueen arvoluokka on 3 (hyvin arvokas kallioalue).

3.2 Haistianvuori

Peruskarttalehti: 2123 01.
Yhtenäiskoordinaatit: 68142-44:33088-3309.

Haistianvuori sijaitsee Tottijärven Haistiassa Pyhäjärven Välimaanlahden lounaispuolella. Jyrkästi kohoava 400 metriä pitkä kallio kohoaa 50 metriä Pyhäjärven pinnasta. Kallioperältään Haistianvuori on granodioriittia, mutta jyrkänteen korkeus tuo alueelle myös geologista arvoa. Porrasmainen, osin lohkarista muodostunut ja paikoin

kasvipeitteinen jyrkännealue on luonnontilainen. Kalliojyrkänteellä on yleislevinneisyydeltään pohjoisen pahtanurmikan kasvupaikka, jolla on vain muutamia yksittäisiä esiintymiä Pirkanmaalla. Lisäksi jyrkänteen kallioraoissa kasvaa ahonoidanlukko. Rinteiden lehtomainen aluskasvillisuus monine harvalukuisine sammalineen on säilynyt parhaiten länsi- ja lounaisosassa, jossa hakkuut ovat rajoittuneet harvennuksiin. Kohteella on merkitystä paikallisena näköalapaikkana ja retkeilykohteena. Alueella on muutamia polkuja ja jyrkänteen laki on hieman kulunut. Kallioalueen arvoluokka on 4 (arvokas kallioalue).

3.3 Hakavuori (Hakamäki)

Peruskarttalehti: 2123 02.
Yhtenäiskoordinaatit: 68234-36:3307.

Katso Luontotyytit kohdassa 2.2.2.

3.4 Haukkavuori-Vanajavuori-Lapinvuori

Peruskarttalehti: 2121 11.
Yhtenäiskoordinaatit: 6818-68192:32972-32979.

Katso myös kohta 1.1.

Haukkavuoren-Lapinvuoren alue Sarkolassa on Lapinvuoren osalta osaksi suojeltu luonnonsuojelulla ja Lapinvuori kuuluu myös Natura-verkostoon. Alue on laaja koostuen useista korkeista, jyrkänteisistä kalliomäistä sekä niiden välisistä rotkomaisista laaksoista. Pohjoisosaltaan alue rajautuu Sarkolanlahteen, jonka pinnasta maisemallisesti kauniit kallioalat kohoavat Kuloveden pinnasta lähes 90 metriä. Kivilajiltaan alue on pääasiassa granodioriittia, pohjoisosassa esiintyy myös gneissia. Geologisesti arvokkainta alueella on useiden pitkien ja varsin korkeiden jyrkännejaksojen edustava geomorfologia. Alueella on myös muinaisia rantakivikoita. Biologisesti alue muodostaa monimuotoisen kokonaisuuden. Lapinvuoren notkon eteläpuolinen alue kuuluu suojeltavaksi ehdotettuihin kohteisiin vanhojen metsien suojeluohjelman täydennyksessä. Kallioalueen arvoluokitus on 2 (erittäin arvokas kallioalue). Useiden alueella esiintyvien harvalukuisten kasvilajien lisäksi alueella tavataan pikkupussisammalta ja isotorasammalta.

3.5 Helaanmäen-Römönvuoren-Piitikorvenvuoren kallioalue

Peruskarttalehti: 2123 02.
Yhtenäiskoordinaatit: 68197-68210:3307-33087.

Taivalkunnan ja Lamminperän alueella sijaitseva kallioalue koostuu jyrkänteisistä kallioista ja niiden välisistä rotkomaisista laaksoista. Alueen arvokkain osa on sen keskellä si-

jaitseva Römönvuori, jonka itäreunan pitkä, korkea ja pystysuora jyrkänne on maisemallisesti ja geomorfologisesti edustava. Jyrkännteillä ja alueen luonnontilaisissa metsissä tavataan myös vaateliasta sammal- ja jäkälälajistoa (mm. kalliokeuhkojäkälä, varjonahkajäkälä ja nappinahkajäkälä). Römönvuoren itärinteiden ala-osa on rehevää kalliion- aluslehtoa monipuolisine lehtokasveineen (mm. kotkansiipi, imikkä, mustakonnanmarja, lehto-orvokki, lehtopalsami ja niukkana pähkinäpensas) ja alueella tavataan myös harvinaista hajuheinää. Kivilajina on seudulle tyypillinen granodioriitti. Alueen laajuus korostaa kasvillisuus- ja maisematyyppien sekä geomorfologian edustavuutta. Kohde kuuluu Pirkanmaan arvokkaimpiin kallioalueisiin. Kallioalue arvioinnissa alue on saanut luokituksen 2 (erittäin arvokas kallioalue). Alue on mukana lehtojensuojelutyöryhmän mietinnössä (paikallisesti arvokas kohde).

3.6 Huuhkajanvuori

Peruskarttalehti: 2123 06.
Yhtenäiskoordinaatit: 68295-27:33123-28.

Nokian pohjoispuolella Kaakkurijärvien Natura-alueen liepeillä sijaitsevan Huuhkajanvuoren alueella on useita erillisiä kalliokohoumia (erityisesti geomorfologialtaan erikoisen muotoinen kaakkoisjyrkänne), joiden rinteillä on matalahkoja jyrkännteitä sekä runsaasti kivikkoa. Kivikoista merkittävin on koillispuolella Korallirintat (pirunpelto), joka on suurista pyörityneistä kivistä muodostunut muinaisranta Korpjärven kaakkoispuolella. Seutu on merkittävä virkistysalue ja läheisellä Korpjärven pesä- kaakkuri (katso tietolaatikko). Alueen korkein kohouma on lounaispuolella Huuhkajanvuori, jolta avautuu laaja näköala. Kivilajiltaan alue on granodioriittia. Huuhkajanvuoren kallioalue- luokitus on 4 (arvokas kallioalue).

3.7 Kalkkivuori

Peruskarttalehti: 2121 11.
Yhtenäiskoordinaatit: 68247-51:32986-32991.

Siuron Kalkkivuori kohoaa 90 metriä kapean Piikkilänjärven salmen pinnasta. Alue on maisemallisesti, biologisesti ja geologisesti merkittävä. Kivilajiltaan alue on kiilleliusketta ja kiillegneissia. Alueen etelärinteellä on laaja silokalliopaljastuma ja hieno liuskejyrkänne sekä lohkariekkua. Silokalliota peittää kulumaton jäkälä- ja sammalkasvusto. Alueella on sekä valo- että varjoseinämille tyypillistä kalliokasvistoa ja rehevät alarinteet muodostavat vastakohtan karulle laelle. Jyrkännteitä on tavattu myös harvinaista jäkälälajia taigaluppoa. Lounaisrinteen pähkinäpensaslehto on lehtojensuojeluhjelman maakunnallisesti arvokas kohde. Kalliotyyppiluokitus on 3 (hyvin arvokas kallioalue).

3.8 Ketaranvuori-Vaunuvuori

Peruskarttalehti: 2123 02.
Yhtenäiskoordinaatit: 68245-68254:33027-33044.

Siuron Järvenjärven ja Kuloveden välissä sijaitseva kallioalue on lounais-koillisuuntainen, kaksi kilometriä pitkä kokonaisuus, joka koostuu kolmesta kalliokohoumasta. Arvokkaimmat osat ovat lounaisreunan Vaunuvuori ja koillisreunan Ketaranvuori. Alueen keskiosa on geomorfologialtaan tavanomaisempi ja metsähakkuiden muuttama. Alue on kuitenkin huomionarvoinen ennen kaikkea monipuolisena kokonaisuutena. Ketaranvuoren kaakkoisosassa on noin 15 metriä korkea, paikoin pystysuora jyrkänne. Alueen geomorfologia on edustava, sillä jyrkännteiden lisäksi kallioiden laet ovat silokallioita ja Vaunuvuorella on lisäksi muinaisrantakivikko. Alue koostuu pääasiassa Ketaranvuoren porfyirisestä granodioriitista ja Vaunuvuoren kiillegneisistä. Molempien vuorten jyrkännteiden juurella on lehtokasvillisuutta ja jäkälistöä (mm. Suomessa eteläistä nappinahkajäkälää ja pohjoiseen painottuvaa pikkukorallijäkälää). Vaunuvuoren lehto pähkinäpensasaineen on lehtojensuojeluhjelman paikallisesti arvokas kohde ja suojeltu luontotyyppinä (katso 2.2.5). Alueella on myös luonnontilainen, suorantainen lampi. Kallioalueen arvoluokitus on 4 (arvokas kallioalue).

3.9 Kivipyykkivuori

Peruskarttalehti: 2123 02.
Yhtenäiskoordinaatit: 6819:3304.

Kivipyykkivuori sijaitsee Tottijärven Pohjanloukossa. Alue koostuu kahdesta kalliokohoumasta: länsiosan selvärajaisesta Kivipyykkivuoresta sekä itäosan epämääräisemmin rajautuvista kalliiojyrkännteistä. Kivipyykkivuori on korkea, metsäinen kallioalue, jonka laella on kaunista kalliomännikköä. Laelta avautuu näköala etelään metsä- ja järvi-alueille. Alueen erityinen arvo on varsin luonnontilaisessa kokonaisuudessa. Kivilajiltaan alue on granodioriittia. Alue on myös biologisesti monipuolinen, sillä kalliokallio- kien ja pienten kallioketojen ohella alueella on erityyppisiä lehtoja, mm. rehevä puronvarren saniaislehto, jossa esiintyy komeita kotkansiipikasvustoja. Kivipyykin kallioarvoluokitus on 4 (arvokas kallioalue).

3.10 Kullaanvuori

Peruskarttalehti: 2123 05.
Yhtenäiskoordinaatit: 682302:33126.

Kullaanvuori sijaitsee keskustan tuntumassa Nokianvirran pohjoisrannalla paperitehtaan länsipuolella. Alue on maisemallisesti edustava jyrkännteinen ja maisemineen Nokianvirran yli. Metsä on avaraksi hoidettua puistometsää runsaine koivuineen ja pähkinäpensaineen.

Muuta arvokasta kasvilajistoa edustavat mäkivirvilä ja ketokäenminttu. Geologisesti alue on jokseenkin edustava. Kiillegneissin ohella Kullaanvuorella esiintyy mustaliusketta. Alue on suosittu näköalapaikka ja lähivirkistysalue. Alueen kallioarvoluokitus on 4 (arvokas kallioalue).

3.11 Kyöpelinvuori

Peruskarttalehti: 2123 03.

Yhtenäiskoordinaatit: 68282:3305.

Kyöpelinvuoren kalliomäki sijaitsee Jokisjärven rannalla Murhasaaren sillan pohjoispuolella. Kyöpelinvuori kohoaa tasaisesti noin 40 metrin korkeuteen Jokisjärven rannasta. Muualla kalliota ympäröivät pellot ja maantie. Kivilajiltaan alue on osaksi kiillegneissistä, osaksi porfyrystä granodioriittia. Geologialtaan alue on melko tavanomainen, mutta suuria siirtolohkareita on runsaasti. Alueella on myös muinaista rantakivikkoa. Alue on luonnontilaista vanhaa

metsää. Kallion laella metsätyyppinä on mustikkatyypin tuore kangas alarinteiden ollessa lehtomaisempia. Lehtokasveista sinivuokko ja kevätlinnunherne ovat paikoin hyvin runsaita. Kyöpelinvuori on tärkeä osa lähialueensa maisemaa. Kallion arvo on riippuvainen metsän koskemattomuudesta, koska kalliokasvillisuus on tavanomaista. Alueen kallioalueuokitus on 4 (arvokas kallioalue).

Arvokkailla kallioalueilla kasvaa muun merkittävän kasvilajiston lisäksi viehättäviä keto-orvokki- ja kalliokieloryhmiä. Kuva Pekka Rintamäki.

3.12 Naakonvuori

Peruskarttalehti: 2121 11.
Yhtenäiskoordinaatit: 6820:3299.

Naakonvuori on noin 90 m korkea kalliomäki, joka kohoaa tasaisen jyrkähkösti Sarkolanlahden koillisrannalta. Naakonvuoren maisemallisuutta korostaa sen erottuminen kauas vastapäisille rannoille. Vain mäen lakiosassa kallio on näkyvässä vuoren rinteiden ollessa lehtomaisen ja mustikkatyyppin kangasmetsien peittämät. Kivilajiltaan Naakonvuori on kiillegneissisiä ja kvartsidioriittia. Vuoren kaakkoisrinteellä on muinaista rantakivikkoo, pirunpeltoa. Kalliokasvillisuus koostuu karujen kallioiden lajistosta. Alueen arvo on ennen kaikkea maisemallinen. Naakonvuoren kallioarvoluokitus on 4 (arvokas kallioalue).

laakso. Pääkivilajien granodioriitin ja kiillegneissin lisäksi Vuorenmaanvuoren itäyrkänkeellä on näkyvässä harvinaista konglomeraattia. Vuorten rinteet ovat suurimmaksi osaksi kookkaan puuston peitossa, mikä paikoittain rajoittaa näköaloja. Alueen metsät ovat suurimmaksi osaksi luonnontilaisia. Kasvillisuudeltaan arvokkainta aluetta on itäyrkänkeen juurella oleva laaja kallionaluslehto, jossa kasvaa useita vaateliaita lajeja. Alueella on myös kallioyrkänkeiden ja karujen lakiosien kalliokasvillisuutta. Alueen kallioarvoluokitus on 2 (erittäin arvokas kallioalue).

3.13 Pöllönvuori

Peruskarttalehti: 2123 02.
Yhtenäiskoordinaatit: 68223:33094.

Katso Natura-alueet kohdassa 1.4.

3.14 Porrasjärvi-Kalliojärvi

Peruskarttalehti: 2123 06.
Yhtenäiskoordinaatit: 68280-68284: 3311-33125.

Porrasjärven-Kalliojärven alue sijaitsee Nokian pohjoispuolella "Kaakkurijärvien" Natura-alueella. Alue käsittää erämaantuntuista kallio-, suo- ja metsämaastoa kolmen pienen ja karun järven rannoilla. Kalliot ovat edustavia silokallioita, joilta avautuu kauniita järvinäköaloja. Alueella on kaksi matalahkoa, lähes sileäpintaista jyrkännettä. Kivilajina on pääasiassa porfyryinen granodioriitti. Geomorfologiassa korostuu silokallioiden edustavuus sekä siirtolohkareiden runsaus. Järvien rannoilla ja kallioiden painanteissa on isovarpurämesoistumia. Laaksojen kangasmetsät ovat monin paikoin hakattuja. Alue on tärkeä virkistyskäytölle. Alueen kallioarvoluokitus on 4 (arvokas kallioalue).

3.15 Vuorenmaanvuori-Mustikkakangas

Peruskarttalehti: 2123 03.
Yhtenäiskoordinaatit: 68270-68290:33027-33037.

Alue, joka sijaitsee Jokisjärven länsipuolella Kuljunperässä on laajahko kokonaisuus, joka muodostuu kahdesta korkeasta kalliomäestä. Huiput kohoavat 75 metriä viereisen Jokisjärven yläpuolelle. Kalliot ovat varsinkin itäreunoiltaan jyrkänkeisiä. Geomorfologialtaan edustavin on Tupavuori, missä on luontotyyppinä suojeltu jalopuumetsikkö (katso 2.2.7), pystysuora, paikoin ehjä ja kasviton lohkeamispintainen itäyrkänke. Vuorten väliin jää kapea rotkomainen

Monet kallioalueet ovat merkittäviä myös perinnemaisemina. Kuva Kari Korte.

4. Perinnebiotoopit

Perinnebiotoopit (perinnemaisemat) ovat tavallisesti maisemallisesti kauniita haka-, niitty-, metsä- ja laidunmaita. Alueilla on usein myös monipuolinen kasvilajisto ja iäkäs puusto. Kasvilajiston myötä myös hyönteislajisto on edustava. Perinnebiotooppeja ei ole suojeltu luonnon-suojelualailla, mutta monille tiloille on Pirkanmaan ympäristökeskus tehnyt perinnebiotoopin hoitosopimuksen, joka edellyttää alueen hoitoa entisessä tilassa. Tärkeimpiä perinnemaisemien arvoon vaikuttavia tekijöitä ovat perinteisten maankäyttötapojen jatkuvuus sekä sen seurauksena muotoutunut kasvillisuus ja muu eliölajisto. Perinnemaisemat on jaettu kolmeen arvoluokkaan: valtakunnallisesti (V), maakunnallisesti (M) ja paikallisesti (P) arvokkaisiin kohteisiin. Lisäksi maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat kohteet on jaettu kolmeen ryhmään (M+, M, M- ja P+, P, P-) sen mukaan kuinka tiukasti ne täyttävät arvokriteerit. Nokialla on 12 perinnebiotooppia, joista osalle on tehty määräämääräinen hoitosopimus. Perinnebiotooppien sijaintipaikat on ilmoitettu yhtenäiskoordinaatein (punainen yhtenäiskoordinaatisto peruskartassa).

4.1 Maatilanharjun keto

Peruskarttalehti: 2123 05.
Yhtenäiskoordinaatit: 68243-44:3166.
Pinta-ala: 0.3 ha.
Arvoluokka: V.
Arvoon vaikuttavat erityistekijät ja alueen kuvaus: katso tietolaatikko ja kohta 2.1.6.
Perinnemaisematyyppi: Niitty.

4.2 Ala-Mikkolan haka

Peruskarttalehti: 2123 02.
Yhtenäiskoordinaatit: 68176-78:3015-16.
Pinta-ala: 2 ha.
Arvoluokka: M-.
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: Huomionarvoiset kasvilajit ovat keltamatar, harmaapoimulehti, peurankello, törrösaara, virnasara, nurmitatar, pölkkyruoho, jäkki, aholeinikki ja hietarvokki. Lisäksi alue on maisemallisesti merkittävä ja tilalla on riukuaita.
Perinnemaisematyyppi: Haka, metsälaidun.

Alueen kuvaus

Alue sijaitsee Sarkolassa Sanasjärven pohjoisrannalla Ala-Mikkolan tilalla, missä laidunnus lopetettiin 1991. Aluetta rajaa vanha, paikoin romahtanut riukuaita. Hakamaalta on vaihtelevat näkymät järvelle ja pelloille ja Ala-Mikkolan kauniit ja hyväkuntoiset rakennukset muodostavat yhdes-
sä tasapainoisen maisemakokonaisuuden. Itäosa alueesta on kaunistu koivuhakaa, jossa on myös nuorta haapaa, kaakkois- ja koillisosassa harmaalepikkoa. Pylväskatajia

on melko runsaasti eri puolilla aluetta. Pensaskerroksessa on paikoin kuusentaimia ja kaakkoisosassa vadelmaa. Haan niittymäisistä alueista suurin osa on heinittynyttä, tuoretta pienruuhoniittyä. Valtalajeina ovat ahomatar, valkovuokko ja purtojuuri. Paikoin on myös pieniä alueita huopaohdakevaltaista suurruuhoniittyä ja kuivaa heinäniittyä, jota hallitsevat kissankello, huopakeltano ja ahomansikka. Haassa on myös muita huomionarvoisia kasvilajeja (katso yllä). Alueen länsiosassa on paikoin lehtomaista metsälaidunta, pohjoisosassa on kuusivaltaista ja eteläosassa mäntyvaltaista metsälaidunta. Mäntymetsälaitumen kasvilaisuus on heinävaltaista ja siihen liittyy myös avoin runsaskatajainen niittyosuus, jossa kasvaa mm. valkovuokkoa, metsäkurjenpolvea, virnasaraa ja aholeinikkiä. Varjoisella kuusimetsälaitumella kasvaa pääosin käenkaalia ja oravanmarjaa.

4.3 Uotilan haka

Peruskarttalehti: 2123 05.
Yhtenäiskoordinaatit: 68180-82:3105-09.
Pinta-ala: 1.7 ha.
Arvoluokka: P+.
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: Maisemallinen merkittävyys, edustavuus ja erikoisuus.
Perinnemaisematyyppi: Haka.

Alueen kuvaus

Perinnemaisema-alue sijaitsee Sorvan kylän Uotilan tilalla. Tien laidassa sijaitsee kaunis, länsiosastaan jyrkkärin-
teinen kalliomäki. Alueella sijaitsevat vanha hirsiaitta, kuivuri ja lypsykatos sekä Uotilan tilan suojellut asuin- ja ulkorakennukset ovat rakennushistoriallisesti arvokkaita. Haan kookkaan koivupuuston seassa on muutamia suuria mäntyjä ja kauniita katajia. Niityillä ja kalliokedoilla kasvaa mm. huopakeltanoa ja mäkitervakkoa. Tilan laidoilla on pienruuhoniittyä. Huomionarvoisia kasveja ovat kesämak-
saruohon ohella peurankello ja jäkki.

4.4 Järvensivun metsälaidun

Peruskarttalehti: 2123 03.
Yhtenäiskoordinaatit: 68293-95:3081-83.
Pinta-ala: 3 ha.
Arvoluokka: P.
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: Erikoisuus, monipuolisuus ja maisemallinen merkittävyys.
Perinnemaisematyyppi: Metsälaidun, niitty.

Alueen kuvaus

Alue sijaitsee Mettisen länsipuolella Järvensivun tilalla. Alue rajoittuu itäosastaan Matalusjokeen ja on pitkään laidunnettu monipuolinen ja maastoltaan vaihteleva metsälaidun ja hakamaa. Alueen länsiosassa sijaitseva erikoinen Patakallio on ollut kyläläisten kokoontumispakkana 1940-

1960 luvuilla. Laitumen itäosassa on mäkistä maastoa ja avokalliota ja kaakkoisosassa on vanha hirsilato. Suurin osa alueesta on iäkäspuustoista kuusimetsälaidunta. Harmaaleppää on runsaasti joen varressa ja Patakallion pohjoispuolella. Metsälaitumella on lehtomaista kasvillisuutta mm. kevätlinnunhernettä, mustakönnänmarjaa ja imikkää. Länsiosan niityllä on jonkin verran nuorta puustoa ja pensasmaisia katajia. Patakallion ympärillä on paikoin rehevöitynyttä, tuoretta heinäniittyä. Niityn pohjoisosassa, maakivien ympärillä on säilynyt kuivaa niittyä, jossa kasvaa mm. kissankäpälää, päivänkakkaraa ja nurmitatarta. Alueella tavataan myös pussikämmeekkää ja aholeinikkiä.

Perinnemaisemat ovat yksi tapa säilyttää laidunnuksen muokkaamaa maisemaamme. Kuva Pekka Rintamäki.

4.5 Koivuniemen laidun

Peruskarttalehti: 2123 01.
Yhtenäiskoordinaatit: 68115-18:3038-39.
Pinta-ala: 1.5 ha.
Arvoluokka: P.
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: Maiseman merkitsevyys.
Perinnemaisematyypit: Metsälaidun, niitty ja haka.

Alueen kuvaus

Alue sijaitsee Tottijärven Metsäkulman Koivuniemen tilalla. Tien eteläpuolella sijaitsee laidunalue, josta puolet on metsälaidunta ja loput hakaa ja niittyä. Laidun kuuluu osana ympäröiviin peltolaitumiin. Kuusimetsälaitumella sekä havu- ja lehtipuuhaassa on melko vanhaa puustoa ja niityllä ja haassa runsaasti katajia. Myös niittykasvillisuus on kohtalaisen edustavaa (kissankäpälä ja huopakeltano ovat erityisen runsaita). Huomionarvoisia kasveja ovat myös peurankello, Suomessa harvinaistunut ketonoidanlukko, nurmitatar ja aholeinikki.

4.6 Pajulan koivuhaka

Peruskarttalehti: 2123 01.
Yhtenäiskoordinaatit: 68109:3052-54.
Pinta-ala: 1.5 ha.
Arvoluokka: P.
Perinnemaisematyyppi: Haka.

Alueen kuvaus

Perinnemaisema sijaitsee Tottijärven Metsäkulmalla Ekkermanninkulmalla Pajulan tilalla. Tilalla on kaunis entinen koivuhaka, jota ei enää laidunneta. Haan luoteisosaan on istutettu visakoivua. Kivisessä, loivasti lounaaseen viettävässä, valoisassa koivuhakarinteessä on runsaasti suuria rauduskoivuja. Pensastossa on matalia katajia sekä kuusentaimia. Kenttäkerroksessa vallitsevat metsäkastikka, mäkilehtoluste ja kielo. Myös joitakin vaateliaampia kasveja, kuten kevätlinnunhernettä, esiintyy. Eteläosassa on niittymäistä aluetta, jossa kasvaa suurehkoja pylväskatajia. Huomionarvoisia kasveja ovat keltasauramo, pölkkyruoho, pussikämmeekkää ja aholeinikki.

4.7 Torisevan metsälaidun

Peruskarttalehti: 2123 03.
Yhtenäiskoordinaatit: 68284-86:3076-77.
Pinta-ala: 1.3 ha.
Arvoluokka: P.
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: Erikoisuus.
Perinnemaisematyypit: Metsälaidun.

Alueen kuvaus

Nokian pohjoispuolella, Myllykylässä Matalusjoen varrella sijaitsevalla Torisevan tilalla sijaitsee kivinen mäki, joka on ollut pitkään laitumena. Nykyisin alue kuuluu kylvölaitumen yhteyteen. Alueen lounaisosassa on vanha hirsilato. Mäen laidoilla hieskoivu on valtapuuna, muualla kuusi ja mänty. Pensaskerroksessa on jonkin verran katajaa sekä mm. metsäruusua. Metsälaitumen huomionarvoisia kasveja ovat nurmitatar ja pussikämmeekkää.

4.8 Mattilan haka

Peruskarttalehti: 2123 01.
Yhtenäiskoordinaatit: 68111-12:3054-55.
Pinta-ala: 0.7 ha.
Arvoluokka: P-
Perinnemaisematyypit: Haka.

Alueen kuvaus

Tottijärven eteläosassa Metsäkulmassa Ekkermanninkulmalla Mattilan tilalla sijaitseva pitkään lehmälaitumena ollut kuusihaka. Laidoille loivasti viettävän hakakumpareen

puusto on keskittynyt reunoille. Puustossa on kuusen lisäksi harmaaleppää ja muutama suuri koivu. Alueen keskellä on niittyalue, jossa on useita katajia ja luoteisosassa on pieni kosteikko. Niittykasvillisuus on monilajista ja niittytyypit vaihtelevat kosteasta niitystä kuivaan ke-ton. Haassa kasvaa puolivaateliaita lehtokasveja, kuten imikkää ja kevätlinnunhernettä. Huomionarvoinen kasvi on nurmitatar.

4.9 Mekkosen niitty

Peruskarttalehti: 2123 02.
Yhtenäiskoordinaatit: 68160-61:30025.
Pinta-ala: 0.8 ha.
Arvoluokka: P-.
Perinnemaisematyypit: Niitty ja kallioketo.

Alueen kuvaus

Alue sijaitsee Sarkolassa, Mekkosen tilalla, jossa sijaitsee kaunis, pitkään laidunnettu pieni niitty. Alue oli aiemmin metsälaidunta, mutta puusto on sittemmin hakattu pois ja niitty kuuluu nykyisin osana peltolaitumeen. Paikoin melko jyrkästi itään nousevalla rinteellä kasvaa muutamia koivuja ja harmaaleppiä. Suurin osa niitystä on tuoretta heinäniittyä. Kallioketo ympäristöineen on alueen merkittävä osa, jonka huomionarvoisimpia kasvilajeja ovat keltamata, peurankello, harmaapaimulehti ja aholeinikki.

4.10 Pohjanrannan haka

Peruskarttalehti: 2123 03.
Yhtenäiskoordinaatit: 68288:33072.
Pinta-ala: 1 ha.
Arvoluokka: P-.
Perinnemaisematyypit: Haka ja metsälaidun.

Alueen kuvaus

Perinnebiotooppi sijaitsee Myllykylän Jokismaalla, missä Pohjanrannan taloa ympäröi kapea laidunkaistale, joka on suorassa yhteydessä laajaan peltolaitumeen. Alue on ollut pitkään kuusihakaista lehmälaidunta. Varjoisan kuusikon joukossa on muutamia mäntyjä ja keskiosissa hakamaisia, koivuvaltaisia osia. Alueen eteläosassa on kuusimetsälaidunta. Haan ja metsälaitumen kasvilajisto on tavanomainen.

4.11 Viertolan laitumet

Peruskarttalehti: 2123 01.
Yhtenäiskoordinaatit: 68113-17:3048-52.
Pinta-ala: 5 ha.
Arvoluokka: P-.
Perinnemaisematyypit: Metsälaidun ja haka.

Alueen kuvaus

Tottijärven eteläosassa Metsäkulmalla Ekkermanninkulmalla olevalla Viertolan tilalla sijaitsee laaja, moniosainen metsälaidun- ja haka-alue, joka on ollut laidunnuksessa yli 50 vuotta. Laitumen eteläisin osa on kuusimetsälaidunta, joka länsiosastaan muuttuu lehtipuuhaaksi. Laitumella on kaksi märkää notkopaikkaa ja pohjoisosassa loivarintainen kukkula. Länsiosa on kasvillisuudeltaan lehtomaista, itäosa tiheäpuustoinen ja varjoisempi. Edellisen laitumen pohjoispuolella on pieni, loivasti etelään viettävä harva-puustoinen mäntyhaka, josta suurin osa on niittymäistä aluetta. Haan pohjoisosassa on pieniä katajia. Huomionarvoisia kasveja ovat peurankello ja aholeinikki ja melko runsas mäkiarho. Pohjoisin laidun on loivasti länteen viettävä kuusihakasaareke peltojen keskellä. Näyttävän kuusipuuston lisäksi haassa on muutama suuri koivu, eteläosassa harmaalepikköä ja laidoilla on niittymäisiä alueita ja katajia. Niittylaikuilla on pääasiassa tuoreen pienruohonityn lajistoa. Haan huomionarvoisimmat kasvilajit ovat nurmitatar, peurankello ja aholeinikki. Pihan luoteisreunaan rajoittuu loivasti pohjoiseen ja länteen viettävä kuusimetsälaidun. Aukkoisella laidalla on heinäkavilisuutta, jossa kasvaa yksittäisiä pihlajia, koivuja ja leppiä. Metsälaitumen lounaispuolella on lehtomainen, loivasti länteen viettävä sekametsälaidun, missä muun puuston lisäksi kasvaa näyttäviä visakoivuja.

4.12 Yli-Erkkilän haat

Peruskarttalehti: 2123 01.
Yhtenäiskoordinaatit: 68141-43:3010-12.
Pinta-ala: 2.3 ha.
Arvoluokka: P-.
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: Huomionarvoiset kasvilajit.
Perinnemaisematyypit: Haka ja niitty.

Alueen kuvaus

Yli-Erkkilän haat sijaitsevat Tottijärven Myllykylässä, missä sijaitsee pitkään laidunnettu haka- ja niittyalue. Laitumista eteläisempi on kostea ja kivinen havu- ja lehtipuuhaaka. Huomionarvoisia kasveja ovat nurmitatar, pussikämmeikka ja aholeinikki. Pohjoisempi laidun on kyntämättä säilynyt niittykaistale kylvölaitumen vieressä. Niityn eteläosassa on harmaaleppiä ja muutamia suurehkoja mäntyjä. Pääosa alueesta on tuoretta heinäniittyä. Kivisillä paikoilla ja katajien tyvillä kasvaa peurankelloa, keltamataraa, isolaukkua ja kevättädykettä. Yli-Erkkilän haat, kuten myös useat muut perinnebiotoopit niitty-ympäristöineen ja peltoineen sopivat pensastaskulle, peltosirkulle ja tuulihaukalle pesimäalueiksi.

Yksi Nokiella olevista 12 perinnemaisemasta on Viertolan laidun Tottijärvellä. Kuva Pekka Rintamäki.

5. Muut arvokkaat luontokohteet

Natura-alueiden ja luonnonsuojelupaikkojen rauhoitettujen alueiden lisäksi Nokialla on useita muitakin arvokkaita luontokohteita, jotka on esitelty seuraavassa. Kaikkia alueita ei ole tarkistettu vuonna 2004, joten niissä on saattanut tapahtua muutoksia aikaisempaan arviointiin nähden. Alueiden sijainnit on ilmoitettu yhtenäiskoordinaatein (punainen yhtenäiskoordinaatisto peruskartalla).

5.1 Haikanlahti

Pinta-ala: 6.5 ha.
Peruskarttalehti: 2123 05.
Yhtenäiskoordinaatit: 68237-68240:33183-3319.

Alueen luonnehdinta

Haikanlahti sijaitsee Pitkäniemessä Rajasalmen sillan itäpuolella Pyhäjärven rannalla. Laajahkon saraluhdan muodostavat viilto- ja pullosara. Muu rehevän lahden ranta- ja vesikasvillisuus on sekin monipuolista. Vedenrajassa kasvavien leveäosmankäämin, järvikortteen ja järviruon lisäksi rehevyyttä kuvastavat jokileinikki, kilpukka, kiehkuraarvia ja vesirutto. Lahden itäosassa Hevossaaren liepeillä kasvaa useita merkittäviä lajeja kuten litteäviita ja karvalehti. Alueen merkitys luontokohteena perustuu myös lahden runsaaseen linnustoon. Alueella pesi (2004) noin 100 parin naurulokkiyhdyksunta ja useita nokikana- ja silkkiuikkupareja.

Pitkäniemessä itäpuolella, Rajasalmen sillan kupeessa sijaitsevalla Haikanlahdella kasvaa monipuolinen vesi- ja rantakasvillisuus ja siellä pesii runsas linnusto. Kuva Pekka Rintamäki.

5.2 Pitkänieniemi

Peruskarttalehti: 2123 05.
Yhtenäiskoordinaatit: 68236-45:33172-33187.

Alueen luonnehdinta

Pitkäniemessä sairaala-alueen puisto ja puistomaiset metsiköt ovat kasvilajistoltaan monipuolisia ja alueella on myös kulttuurihistoriallista arvoa. Alueella esiintyy osaksi luonnontilaisena useita Pirkanmaalla harvinaisia kasvilajeja (mm. kevätetikko, pystykiurunkannus, lehtokielo ja tesmayrtti). Sen lisäksi sairaalan kasveja harrastaneet yllilääkärit ovat istuttaneet alueelle lukuisia koristekasveja ja useita vain Suomen pohjoisosissa esiintyviä kasvilajeja (mm. lapinorvokki, pulskaneilikka ja laaksoarho). Pitkäniemessä kasvaa myös harvinaista, mahdollisesti istutusperäistä ojakurjenpolvea ja erikoisuutena keltaohdakkeen ja huopaohdakkeen ristelmä. Alueen ainoana uhkana voidaan pitää ruotsinraunioyrttiä, jonka laajat kasvustot tukahduttavat muun kasvillisuuden paikoin kokonaan. Pitkäniemessä alueeseen liitetään tavallisesti myös ns. Hevoshaka, joka sijaitsee Pitkäniemessä itäpuolella Haikanlahden pohjoispuolella. Vuonna 1992 tehdyssä selvityksessä alueelta tavattiin 307 kasvilajia. Pitkäniemessä Hevoshakaan alue onkin kasvistollisesti merkittävä. Pitkäniemessä linnustoon kuuluu tikli, joka pesii Pitkäniemessä ainoalla vakiintuneella paikalla Nokialla.

Pitkäniemessä sairaala-alueen puisto on yksi Suomen arvokkaimmista ja myös muu kasvisto on mielenkiintoinen. Kuva Pekka Rintamäki.

5.3 Markluhdanlahti

Pinta-ala: 12 ha.
Peruskarttalehti: 2123 05.
Yhtenäiskoordinaatit: 68238-68244:33167-33174.

Alueen luonnehdinta

Markluhdanlahti sijaitsee Pitkäniemen länsipuolella Tampereen moottoritien eteläpuolella. Runsasravinteisella lahdella kasvaa vaateliäs vesi- ja rantakasvilajisto (mm. sarjarimpi, piuru, isohierakka, haarapalpakko, isosorsimo, kapeaosmankäämi, litteäviita, varstasara ja iso- ja ristiliimaska). Osa haarapalpakoista on ns. etelänhaarapalpakkoa, haarapalpakon eteläistä ja harvinaista rotua. Rannan puusto on pääasiassa tervaleppää. Lahdella pesii melko runsas vesilinnusto, mm. naurulokkikolonia, luhtahuitti ja saalisteleva ruskosuohaukka. Lahden itärannalla on lintutorni.

Pitkäniemen sairaala-alueen länsipuolella sijaitsevalla Markluhdanlahdella on monipuolinen kasvi- ja lintulajisto. Kuva Pekka Rintamäki.

5.4 Maatialanharju

Pinta-ala: 40 ha.
Peruskarttalehti: 2123 05.
Yhtenäiskoordinaatit: 68243-48:3316-33178.

Alueen luonnehdinta

Ympäristöstään hyvin erottuva Maatialanharju sijaitsee Vihnusjärven ja Sarpatintien välissä. Harjun keskiosat ovat jyrkkärinteisiä päätyjen ollessa loivarinteisempiä. Harju on korkeudeltaan 15-20 m, mutta kohoaa paikoin 25 metriä ympäristöstään. Harjulla kasvaa enimmäkseen mäntyvaltaista metsää (MT), itäpäässä myös kuusivaltaista metsää (OMT). Alueen länsiosassa, lähellä vanhaa soraomonttua, on pienialainen ketosienien suojelualue (katso 2.1.6). Sen lisäksi muualtakin harjualueelta on löydetty harvinaisia kuivilla rinnekedoilla viihtyviä sienilajeja (katso tietolaatikko) ja Pitkäniemen vanhalta hautausmaalta mm. savuvahakas, haarahyökkä, siiliukonsieni ja harmaatuppisieni.

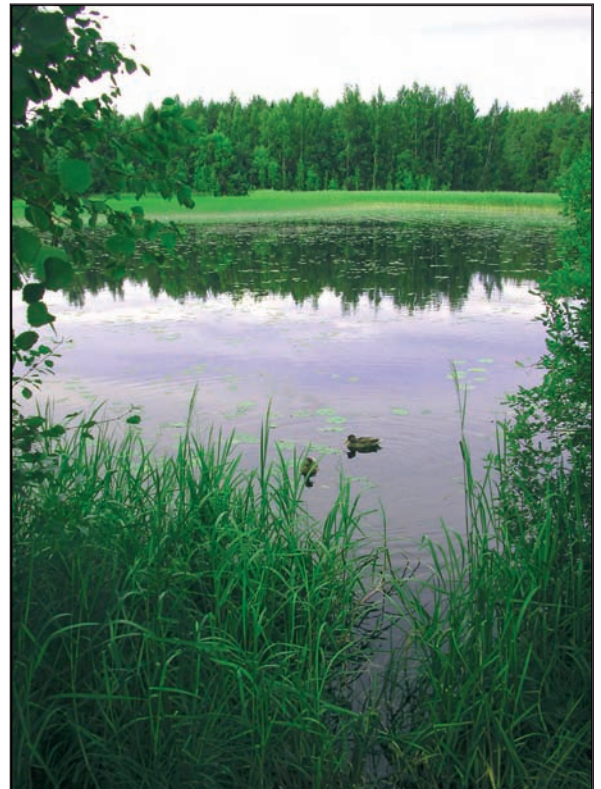
Kasvilajisto on tyypillistä ketolajistoa. Harjulla kulkee ulkoilureitti ja luontopolku. Alue on luokiteltu yhdeksi Pirkanmaan perinnebiotoopiksi (katso 4.1) ja huomioitu myös harjijensuojeluohjelmassa. Koko harjualue on tärkeä virkistysalue.

5.5 Maatialanlahti

Pinta-ala: 11 ha (maata 6.5 ha, vettä 4.5 ha).
Peruskarttalehti: 2123 05.
Yhtenäiskoordinaatit: 6824:3316.

Alueen luonnehdinta

Maatialanlahti sijaitsee Vihnusjärven ja Pyhäjärven välissä. Lahden eteläpuolelta kulkee Turku-Tampere tie. Vyöhykkeittäin vaihtuva vesi- ja rantakasvillisuus on puolivaateliasta. Maatialanlahden merkittävin kasvilaji on lapinvesitähhti, jonka pääesiintymät Suomessa ovat napapiirin pohjoispuolella.

Pekka Rintamäki

5.6 Knuutilan luhta

Pinta-ala: 9.5 ha.

Peruskarttalehti: 2123 02.

Yhtenäiskoordinaatit: 68228-33:33057-64.

Alueen luonnehdinta

Knuutilan luhta sijaitsee Siuron Penttilässä Knuutilan kartanon etelä- ja lounaispuolella. Pääasiassa kuivemmalla luhtaniityllä kasvaa mm. korpikaisla, nurmilauha, viilto- ja luhtasara. Luhdan kuivemmalla osalla kasvaa runsaasti pajuja. Jäkälälajistosta merkittävien on Kokemäenjoen alueelle tunnusmerkillinen pallorustojäkälä. Luhtaniitty ja Haapaniemensalmi on tärkeä lintujen muutonaikainen (mm. laulujoutsenen) levähdyspaikka. Lukisalmelle vievän tien varressa on lintutorni.

Knuutilan kartanon Kuloveteen rajoittuva luhta on tärkeä muuttolintujen levähdyspaikka. Alueella tavataan keväin-syysin mm. kymmenpäisiä laulujoutsenparvia. Taustalla näkyvä Siuron Isosaari on sekin rakentamattomana merkittävä ja siellä kasvaa useita paahdealueilla viihtyviä jäkälä- ja kasvilajeja. Kuva Marko Jaakkola.

5.7 Ruutanavuori

Pinta-ala: 24 ha.

Peruskarttalehti: 2123 02.

Yhtenäiskoordinaatit: 68243:33074.

Alueen luonnehdinta

Ruutanen itäpuolella sijaitseva Ruutanavuori rajoittuu Ruutanen luonnonsuojelualueeseen. Ruutanalammelta vuoren rinnettä ylös noustessa kasvillisuus vaihtuu lehtometsästä mustikkatyypin kangasmetsäksi ja ylempä-

nä kuivaksi kangasmetsäksi. Avokallioita peittävät paksut poronjäkäläkasvustot. Vuorelta avautuu upeat näköalat eri ilmansuuntiin.

5.8 Taulajärvi ja Taulajärven purolehto

Pinta-ala: 18.5 ha (vesialue 16.5 ha ja maa-alue 2 ha).

Peruskarttalehti: 2123 02.

Yhtenäiskoordinaatit: 6821:33054.

Alueen luonnehdinta

Taulajärvi sijaitsee Kontaassa Taivalkunnantien eteläpuolella. Kuloveteen laskeva purolehto on Taivalkunnantien eteläpuolella ja Kontaantien varrella tien pohjoispuolella. Taulajärvi on karu kirkasvetinen järvi, jonka vesi- ja rantakasvillisuus koostuu tyypillistä niukkaravinteisen järven kasvilajeista. Järven harvinaisin kasvilaji on nevaimarre. Järven rannalla on muutamia loma-asuntoja ja järven pohjoisrannalla on kaupungin omistama yleinen uimaranta. Taivalkunnantien ja Taulajärven välinen hiirenporras-kotkansiipi purolehto on lohcareista ja kivikkoista. Reheville lehdille tyypillisiä kasvilajeja ovat lehtopähkämö, velho-lehti, lehtotähtimö, lehtomatara ja lehtokorte. Purolehdossa kasvaa myös vaateliaa ja harvinaista hajuheinä sekä eräitä harvinaisia sammallajeja (mm. koskisiipisammal). Lisäksi puron partaalla on toinen Nokian jänönsalaattiesiintymistä. Taulajärvi puronvarsilehtoineen muodostaa edustavan luontotyyppikokonaisuuden.

Harvinaisen hajuheinä on yksi komeimmista heinäkasveistamme. Kuva Lasse Kosonen.

5.9 Römövuoren ja Riihikallion kalliojyrkännelehto

Pinta-ala: 19 ha.
Peruskarttalehti: 2123 02.
Yhtenäiskoordinaatit: 68196-204:33068-74.

Katso kallioalueet 3.5.

5.10 Kallaskoski

Pinta-ala: 1.5 ha.
Peruskarttalehti: 2123 01.
Yhtenäiskoordinaatit: 68083:33083.

Alueen luonnehdinta

Kallaskoski sijaitsee Tottijärven Joenpohjassa lähellä Vesilahden rajaa. Koski on maisemallisesti kaunis. Kallaskosken puronvarressa kasvaa paikoitellen rehevänä humala.

Tottijärven eteläosassa sijaitseva Kallaskoski on lähes luonnontilainen ja puomaisen kosken reunamilla köynnöstää paikoitellen harvalukuista humalaa. Kuva Pekka Rintamäki.

5.11 Siuron Hakamäki

Peruskarttalehti: 2123 02.
Yhtenäiskoordinaatit: 68235:3307.

Katso luontotyyppi 2.2.2.

5.12 Siuron Isosaari

Peruskarttalehti: 2123 02.
Yhtenäiskoordinaatit: 68235:3304.

Alueen luonnehdinta

Rakentamaton Siuron Isosaari (katso kuva kohdassa 5.6) sijaitsee Kulovedellä Siuronkosken eteläpuolella. Kallion- alusissa kasvaa lehtokasveja ja eteläisillä kalliorinteillä ja -terasseilla kalliokasveja, kuten mäkitervilä, pensaikkotatar, keto-orvokki, ukontulikukka ja mäkitervakko. Alueen merkittävimmät kasvilajit ovat pahtanurmikka, mäkihorsma ja kivikkoalvejuuri. Rantavyöhykkeessä kasvavat mm. isohierakka ja Suomessa vain Kokemäenjoen vesistöalueella esiintyvä vesinenähti.

5.13 Savikaisten lehto

Pinta-ala: 5.5 ha.
Peruskarttalehti: 2123 06.
Yhtenäiskoordinaatit: 6825:33165.

Alueen luonnehdinta

Savikaisten lehto sijaitsee Vihnusjärven keskiosan pohjoispuolella. Puronvarressa on edustavaa saniaislehtoa. Ylempänä rinteessä on käenkaali-oravanmarjatyyppin tuoretta lehtoa. Kasvillisuus on rehevää ja monipuolista ja puronvarsimetsä on lähes luonnontilainen. Puusto on kuusivaltaista ja iäkästä. Pähkinäpensaita kasvaa harvakseltaan puronvarren tuntumassa (alle 20 pensasta hehtaarilla). Alueen koillisosassa on yhtenäisempi yli 20 pähkinäpensaan esiintymä. Alueen kasvillisuustyyppi on lähinnä käenkaali-mustikkatyyppin lehtomainen kangas. Mustikka on valtalaji ja muita yleisiä lajeja ovat metsäkastikka, metsäalvejuuri ja metsäimarre. Lehtolajeja on vähän (käenkaali, oravanmarja, valkovuokko). Alue on melko kivistä. Metsikkö on haapavaltaista ja puusto on melko nuorta. Alue sijaitsee lähellä keskustaa ja sopii virkistysalueeksi. Alue on mukana lehtojensuojelutyöryhmän mietinnössä ja huomioitu asemakaavalla.

5.14 Lanajoen-Sarkolanjoen alue

Peruskarttalehti: 2123 02.

Alueen luonnehdinta

Sarkolan-Myllykylän Lanajoen-Sarkolanjoen alue muodostaa arvokkaan pohjois-eteläsuuntaisen vesistöalueen. Alue on myös kulttuurihistoriallisesti arvokas vanhoine myllyineen. Alueen sammalajisto on edustava, sillä Lanajoelta on tavattu mm. ahdinsammal, koskisiipisammal, kalliopuonossammal ja kalliosuomusammal.

5.15 Vihnusjärven länsipään rinne

Peruskarttalehti: 2123 05.

Yhtenäiskoordinaatit: 68242-45:33154.

Alueen luonnehdinta

Alue sijaitsee Vihnusjärven länsipäässä. Rinteessä kasvaa monipuolinen pensas- ja puulajisto ja osin muukin kasvisto on monipuolista entisten viljelysten jäljiltä. Lisäksi Nokian kaupunki on istuttanut alueelle eri puulajien taimia. Alue sopisi sellaisenaan eräänlaiseksi arboretumiksi (puulajipuisto) ja alueen läpi kulkeva pyörätie on suosittu kulkureitti.

Vihnusjärven länsipään pyörätien vieressä sijaitsevassa rinteessä on säilyttämisen arvoinen puulajipuisto. Kuva Marko Jaakkola.

5.16 Suoniemen Pakkala

Peruskarttalehti: 2121 11.

Yhtenäiskoordinaatit: 6824:32974.

Suoniemen Pakkalan kylässä Piikkilänjärven Piikkilänlahdella sijaitsee vanha lehtipuuvaltainen (järeitä haapoja ja jonkin verran koivuja) metsä. Kasvilajistossa on mm. mustakannonmarja, valkovuokko, sinivuokko, nuokkuhelmikkä, suokeltto, salokeltano, tähtiälvikki, lehtokorte ja velholehti. Kolopesijöistä alueella pesii mm. harmaapäätikka, pohjantikka ja liito-orava. Alue on ilmoitettu vanhojen metsien inventointiin.

Mustakannonmarjaa pidetään vaateliaamman lehdon lajina ja sitä tavataankin runsaana Nokianvirralla ja Kulovedelle ulottuvalla ns. Pirkkalan lehtovyöhykkeellä. Mustakannonmarjan kukinto on valkoinen ja sen mustat marjat ovat myrkyllisiä. Kuva Pekka Rintamäki.

5.17 Sarkolan Untamonkallio

Peruskarttalehti: 2121 11.

Yhtenäiskoordinaatit: 68168:32994.

Alueen luonnehdinta

Sarkolan ns. Untamon kallio sijaitsee Sarkolanlahden länsipuolella. Alue on kiintoisa keto- ja lehtokallio. Kallion kasvi- ja jäkälälajisto on merkittävä, sillä siellä kasvaa tummaraunioinen, mäkihorsma, haurasloikko, haisukurjenpolvi, mäkitervakko, ketoneilikka, aholeinikki, kalliokieli, häränsilmä, mäkiarho, ruotsinpitkäpalko ja tummatulikukka. Jäkälälajistoa edustavat mm. kalkkinahkajäkälä ja eräs suomulimijäkälä.

5.18 Hormiston alue

Peruskarttalehti: 2123 05.

Yhtenäiskoordinaatit: 68192:33103.

Alueen luonnehdinta

Kuoppaan entisen pellon länsipuolinen metsä on vanhaa kuusikkoa, jonka laiteissa on pähkinäpensasta. Lähteikkövaikutuksen ansiosta itä laidassa on mm. kevätlinnunsilmää, lehtopalsamia, lähdetähtimöä ja hetekaalia. Arvokkaampi aarnimetsä lehmukseen ja vanhoine haapoineen on entisen Hormiston pellon luoteispuolella. Lahopuuta on runsaasti ja kääpälajisto rikas (pihkakääpä, korokääpä, rustokääpä, rivikääpä, kelokääpä ym.) Vaatelias lehtolajisto on runsas: imikkä, näsiä, lehto-orvokki, kaiheorvokki, lehtokuusama, koiranheisi, lehtotähtimö, lehtomatara, velholehti, mustakonnanmarja, lehtopähkämö ym. Puron varressa on mm. kotkansiipi. Hormiston pellon pohjoispuolinen, Siltaniityn talon länsi- ja lounaispuolinen osuus on pähkinälehtoa. Alueen lehtotyyppi on lähinnä imikkä-lehto-orvokki-tyyppiä (PuViT). Alue on kokonaisuudessaan valtakunnallisesti arvokas.

6. Nokian mielenkiintoiset eliölajit

Uhanalaisten lajien suojelu on osa luonnonsuojelua, jolla pyritään torjumaan lajien häviäminen. Luonnonsuojeluasetuksessa on lueteltu 1300 uhanalaista lajia ja viimeisimmän (2000) mukaan yli 1500 eliölajin arvioidaan olevan Suomessa uhanalaisia. Luonnonsuojelulain mukaan laji voidaan säätää uhanalaiseksi, jos sen luontainen säilyminen Suomessa on vaarantunut. Erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle tärkeää esiintymispaikkaa ei saa hävittää eikä heikentää. Kielto tulee voimaan, kun alueellinen ympäristökeskus on rajannut esiintymispaikan ja tiedottanut siitä maanomistajalle. Valtakunnallisessa uhanalaisuusarvioinnissa käytettyä IUCN -luokitusta (Maailman luonnonsuojeluliitto) sovelletaan myös alueellisessa tarkastelussa, joka perustuu metsäkasvillisuusvyöhykkeisiin (Nokia kuuluu vyöhykkeeseen 2a: Eteläboreaalinen, Lounaismaa ja Pohjanmaan rannikko). Alueellisessa tarkastelussa käytetään vain luokkia hävinnyt ja uhanalainen (uhanalaisia ovat luokkien CR, EN ja VU kriteerit täyttävät lajit). Tässä julkaisussa on käytetty vuoden 2000 uhanalaisuusluokitusta (julkaisu 2001). Luokittelusta käytetyt symbolit ja vastaavuus aiempaan luokitukseen on selostettu lajiluettelon yhteydessä.

Nokian arvokkaat luontokohteet-julkaisu keskittyy nimensä mukaisesti luontokohteiden esittelyyn. Tämän ohella nähtiin tarpeelliseksi esitellä lajeja, jotka esiintyvät Nokialla, mutta jotka ovat pirkanmaalaisittain tai valtakunnallisesti merkittäviä. Julkaisussa ei ole kuitenkaan pääsääntöisesti esitelty sellaisia lajeja, joiden esiintyminen on satunnaisluonteista (esimerkiksi monet kulttuurin mukana levinneet kasvit) tai joiden esiintymisestä ei ole saatu tuoretta tietoa tai tietoa ollenkaan. Siten monet valtakunnallisen uhanalaisuusluokittelunkin perusteella arvioidut lajit on jätetty julkaisusta pois. Uhanalaisten lajien lisäksi mukaan on otettu myös sellaisia lajeja, joita ei ole luokiteltu uhanalaiseksi, mutta jotka ovat tyypillisiä Kokemäenjoen vesistöalueelle (esimerkiksi isohierakka ja piuru). Lisäksi useiden eliölajien kohdalla (erityisesti selkärangattomat ja itiökasvit) esiintyminen tunnetaan puutteellisesti. Sienien kohdalla on myös huomattava, että esiintymät ovat usein satunnaisluonteisia, jonka vuoksi uhanalaisuuden arvioiminen on ongelmallista tai mahdotonta. Suuri osa mielenkiintoisimmista sienilajeista on tavattu Maatilanharjulta. Ne on esitelty tietolaatikossa. Lajiesittelyssä on tarpeen mukaan mainittu lajin levinneisyys Suomessa ja Pirkanmaalla, luonnehdittu kasvupaikkoja ja esitelty tarvittaessa tärkeimpiä tuntomerkkejä sekä Nokian esiintymispaikkoja. Lajilistassa on erikseen mainittu, jos laji on rauhoitettu. Kaikki tekstissä esiintyvät lintulajit ovat rauhoitettuja.

6.1. Sienilajit

Katso myös Maatilanharjun tietolaatikko.

6.1.1 Lampaanvahakas

Lampaanvahakasta on Suomessa löydetty kolmelta kasvupaikalta (Houtskari, Rymättylä ja Nokia). Lampaanvahakas kasvaa kesästä syksyyn laitumilla, puolikuivalla nurmella ja ruohoisessa metsässä. Nokialta lajia on tavattu Vihnusjärven sammaloituneelta järvenrantaanurmelta.

6.1.2 Viherukonsieni

Viherukonsientä on Suomesta tavattu alle 10 kertaa lounaissuomalaisista lehdoista. Nokialta 1992 löydetty esiintymä kasvoi Sorvansillalla Siuron Kesäniemessä. Samana vuonna alueelta löytyi myös Suomelle uutena lajina silopahkajalka (Kosonen 1992, Vauras & Kosonen 1994).

6.1.3 Lehtonahikas

Aikaisemmin silmällä pidettäviin luettua lehtonahikasta on tavattu Pirkanmaalta kahdesta paikkaa. Nokian ainoa esiintymä on löydetty Kuloveden Kesäniemestä viherukonsienien kasvupaikan läheltä (Kosonen 1992).

6.1.4 *Stigmatolemma urceolata*

Naulonvuoren laelta löydettiin 2004 kantasieniin kuuluvaa sienilajia, jolla ei ole suomenkielistä nimeä ja jota on tavattu Suomesta vain pari kertaa.

6.1.5 Ruostekääpä

Ruostekääpä viihtyy kosteisiin korpipainanteisiin kaatuneilla kuusenrungoilla. Lajia on tavattu Siurossa Pakkalan kylän Piikkilänjärven rantametsästä.

6.2 Jäkälät

6.2.1 Kalliokeuhkojäkäle

Kalliokeuhkojäkäle kasvaa koko Suomessa harvinaisena etenkin varjoisilla kallionseinämillä ja kivillä. Lajia on löydetty Römönvuoren itärinteeltä (Karhe 1997).

6.2.2 Pallorustojäkäle

Pallorustojäkälää esiintyy Suomessa etenkin Kokemäenjoen vesistöalueella. Lajia on löydetty kivellä kasvavana Siuron Knuutilasta. Esiintymä on hankautumassa pois (Kääntönen 2002).

6.2.3 Pohjankorvajäkälä

Pohjankorvajäkälää kasvaa tavallisena Pohjois-Suomessa, mutta Etelä-Suomessa se on harvinainen. Nokialta on tiedossa kaksi havaintopaikkaa: Porintien eteläpuolella Kallenkorven luoteispuolelta ja Sarkolan Lapinvuorelta.

6.2.4 Kalliohyytelöjäkälä

Harvinainen kalliohyytelöjäkälä on sukunsa yleisin laji Suomessa, eikä niin selvästi kalkinsuosija kuin muut lajit. Jäkälää on tavattu Siuron Intianlahdelta valuvesipaikalta runsaana noin neliömetrin alalla.

6.2.5 Ruskoisokarve

Etelä-Suomessa pääasiassa lounaisosiin keskittyvä ruskoisokarve on mainittu sisämaassa harvinaiseksi. Pirkanmaalta on muutamia löytöjä, joista yksi on Melon Pöllönvuoren liuskekallioseinämältä.

6.2.6 Korallilaikkajäkälä

Etupäässä tammivyöhykkeen rannikkokallioilla kasvavaa lajia on vain harvoin löytynyt sisämaasta. Pirkanmaalta se tunnetaan neljästä paikasta, joista yksi on Siuron Hakamäki (Kääntönen 1991 ja katso kuva kohdassa 2.2.2).

6.3 Sammallajit

6.3.1 Kalliopunossammal

Suomessa eteläistä kalliopunossammalta kasvaa Siurossa Järvenjärven laskupurossa, Haaviston jalavalehdossa, Nokianvirran Intianlahden purolehdossa, Teernijärven laskupurossa ja Tottijärven Myllykylän Lanajoella.

6.3.2 Vuorikivisammal

Suomessa läntistä vuorikivisammalta on tavattu Nokianvirran Pöllönvuorelta ja Haaviston Utolasta.

6.3.3 Pohjanpussisammal

Harvinaista pohjanpussisammalta on löydetty ainoastaan Sarkolan Haukkavuoren jyrkänteeltä.

6.3.4 Isotorasammal

Suomen isotorasammaleesiintymät ovat hajallaan eri puolella Suomea. Sammalta kasvaa ainoastaan Sarkolan Lapinvuorella.

6.3.5 Turrisammal

Paikoittain Suomessa kasvavaa turrisammalta on löydetty Sorvan Lindemaninvuorelta ja Siuron Ruutanalammen laskupuron varrelta.

6.3.6 Koskisiipisammal

Suomessa harvassa tavattavaa koskisiipisammalta kasvaa Taivalkunnan Taulajärven laskupurossa, Teernijärven laskupurossa ja Tottijärven Myllykylän Lanajoessa.

6.3.7 Eteläruostesammal

Eteläruostesammalta on tavattu Suomesta alle kymmeneltä paikalta. Nokian ainoa kasvupaikka on Haaviston luonnonsuojelualueen jalavalehdossa.

6.3.8 Ahdinsammal

Jokseenkin harvinaista ahdinsammalta tavataan Tottijärven Myllykylän Lanajoesta.

6.3.9 Kalliosuomusammal

Kalliosuomusammalesta tunnetaan Suomesta vain kolme esiintymää, joista yksi sijaitsee Tottijärven Myllykylän Lanajoen Koskelassa.

Vihnusojan ylittävän sillan kupeessa kasvaa Pirkanmaan ainoa tunnettu kenttäkrassikasvusto. Kuva Marko Jaakkola.

6.4 Kasvilajit

6.4.1 Hirvenkello

Hirvenkelloa kasvaa Suomessa pientareilla, rinneriityillä ja ahoilla harvinaisena heinä-elokuussa Vaasan korkeudelle saakka. Hirvenkello on Suomessa selvästi harvinaistunut ja sitä esiintyi Pirkanmaalla enää alle 20 kasvupaikalla. Hirvenkello muistuttaa melko yleistä peurankelloa, mutta sen kukat ovat pienempiä, vaaleansinisiä ja verhiön liuskat ovat pyöreäkärkisiä. Lisäksi peurankellon varsi on tavallisesti sinipunainen kun taas hirvenkellon on vihreä. Hirvenkelloa on tavattu Nokialta kahdesta paikasta. Siuron Jaakkolassa lähellä Intianlahtea kasvoi rantarinteessä kaksi yksilöä 1985 ja 30.7.2004 vähintään yksi yksilö junaradan penkassa. Toinen kasvupaikka on Siuron Linnavuorella ampumaradalle vievän tien päässä sähkölinjan alla olevalla riityllä, (Jaakkola & Kosonen 1995). Paikalla kukki 9.7.2002 neljä yksilöä ja 30.7.2004 13 yksilöä. Kumpikin kasvupaikka on säilynyt ennallaan.

6.4.2 Ketokatkerokero

Ketokatkerokeroa kasvaa harvinaisena Keski-Suomen länsipuolella Oulun korkeudelle saakka. Laji on niukentunut nopeasti. Vielä 1985 Pirkanmaalta tunnettiin noin 60 kasvupaikkaa, kun nykyarvio koko Suomesta on sama (Kalliovirta 2004, Kääntönen 1996). Nykyisin Pirkanmaalta tunnetaan alle 10 esiintymää etupäässä maakunnan pohjoisosissa (Kalliovirta 2004, Miettinen 2001). Laji kasvaa kesä-elokuussa kedoilla, laitumilla ja rantaniityillä. Ketokatkerokero on kooltaan 10-30 cm ja sen säteittäiset sinipunaiset kukat muodostuvat pitkälti yhteenkasvaneista neljästä terälehddestä. Nokian ainoa tunnettu kasvupaikka on Kärjenmaalla Pesäjän autiotalolle vievän heinittyneen karrutien varrella. Vuonna 1995 paikalla havaittiin kaksi yksilöä ja vuonna 1999 kasveja oli kuusi kukkivaa yksilöä. Vuonna 2001 lajia ei havaittu, kuten ei myöskään 4.8.2004. Ketokatkerokero onkin voinut hävitä alueelta, vaikka kasvupaikka ei ole olennaisesti muuttunut.

6.4.3 Kynäjalava

Kynäjalava (katso kuva kohdassa 2.1.3) on yksi Suomen harvinaisimmista puulajeista, sillä maassamme on vain muutamia tuhansia luonnonvaraisia kynäjalavia. Maamme kynäjalavista noin 95 prosenttia kasvaa Nokialta Hämeenlinnaan ulottuvalla alueella Kuloveden-Pyhäjärven-Vana-javeden rannoilla. Puun löytää varmimmin rannoilta. Puut voivat elää hyvin vanhaksi ja ovat tärkeitä harvinaisille kääville. Nokialla on useita kynäjalavaesiintymiä Kulovedellä, Korvolassa, Nokianvirran varrella, Maatialanlahdella, Siuronkosken länsirannalla, Luodon saarella ja Viholan Peltomaanlahden-Halkoniemen alueella.

Runsaimmin kynäjalavia esiintyy Luodon saarella (yli 20 yksilöä) ja Peltomaanlahdella (yli 30 yksilöä). Kynäjalavien kokonaismäärä Nokialla on yli 100 yksilöä. Kynäjalava on rauhoitettu.

Lisää aiheesta

Karhe, H. 1999. Havaintoja puista ja pensaista Nokialta ja lähiympäristöstä. Talvikki 1/99.

Tuomisto, H. 1992. Nokian kaupungin Peltomaanlahden ja Halkoniemen kynäjalavat ja lehtokielot. Nokian kaupungin ympäristönsuojelutoimisto.

Kaunis hirvenkello on selvästi vähentynyt Suomessa viimeisten vuosikymmenien aikana. Kuva Pekka Rintamäki.

6.4.4 Vuorijalava

Vuorijalavaa (katso kuva kohdassa 2.3.2) kasvaa runsaammin Ahvenanmaalla ja harvinaisena Etelä- ja Itä-Suomessa. Vuorijalava viihtyy lehdoissa, etenkin kallion- aluslehdissä. Laji on myös yleinen koristepuu ja usein villiytynyt. Parhaiten vuorijalavan erottaa kynäjalavasta hedelmien perusteella: vuorijalavalla ne ovat leveän ja kynäjalavalla kapean siipipalteiset. Vuorijalavaesiintymät keskittyvät Nokianvirran varrelle (Karhe 1963, 1964, 1996 ja 1997), mistä se on levittäytynyt menestyksekkäästi Nokian pohjoispuolelle. Suomen suurin vuorijalavalehto (noin 15 hehtaaria) sijaitsi 1960-luvulla Haavistolla Nokianvirran pohjoisrannan äyräillä ja ylempänä rinteessä. Suuri osa alueesta jäi Melon voimalaitoksen rakentamisen vuoksi veden alle (Kääntönen 1982). Vuorijalava on rauhoitettu.

6.4.5 Vankkasara

Vankkasara (katso kuva kohdassa 1.6) kasvaa harvinaisena Suomessa puronvarsissa, rehevissä korvissa ja rannoilla, missä se muodostaa maarönsyjensä avulla tiiviitä, yhtenäisiä kasvustoja. Pirkanmaalla vankkasaraa kasvaa levinneisyysalueensa pohjoisrajalla ja sitä kasvaa Nokian lisäksi vain muutamalla paikalla. Vankkasara on leveälehtinen suursara, jonka tanakat varret ovat karheita ja teräväsärmäisiä. Jopa toista metriä korkean varren latvassa on 3-6 ruskeaa, kapeaa hedetähkää ja hieman alempana 2-5 liereää emitähkää. Vankkasaraa kasvaa kahdella paikalla. Luodon saaren kaakkoisosan soistumasta löydettiin 1988 vankkasaraesiintymä. Kesällä 1989 kasvustossa oli arviolta 70 tähkivää yksilöä, kun koko populaation yksilömäärä oli noin 200 (Kääntönen 1989). Toinen vankkasaran laaja kasvupaikka sijaitsee Tottijärven Pihnalalanperän puronvarsilehdossa noin 300 m Härkölän talosta lounaaseen ja saraa kasvaa myös talon kohdalla puronvarressa. Molemmat ja ainakin Tottijärven esiintymä (2001) ovat luultavasti elinvoimaisia.

6.4.6 Koirankieli

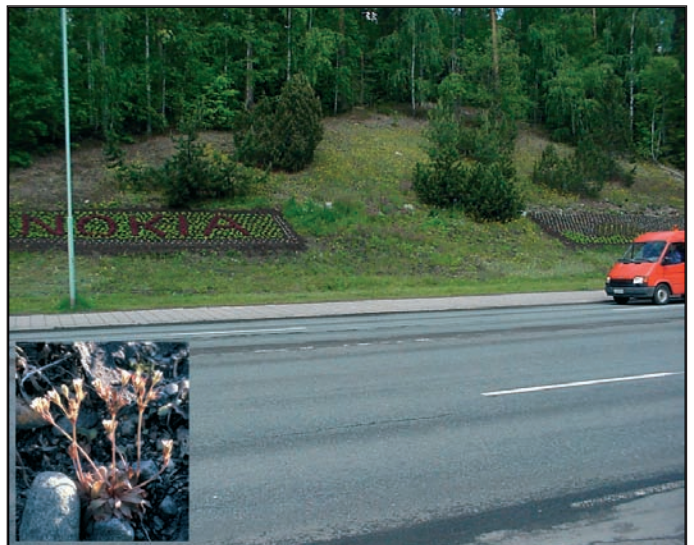
Koirankieli kasvaa harvinaisena Etelä-Suomessa ja sitä tavataan myös satunnaistulokkaana siellä täällä maassamme. Pirkanmaalla lajia tavataan muutamain paikoin etenkin Valkeakosken Sääksmäen alueella. Laji on "vanhan kulttuurin seuralaiskasvi" ja kasvaa kylissä, raunioissa ja tienvarsilla. Tymeätuoksuisen koirankielen pystyt, pehmeäkarvaiset varret ovat runsaslehtisiä. Ruskeanpunaiset, vanhemmiten sinipunaisiksi muuttuvat suppilomaiset kukat muodostavat tiheitä kukintoja. Koirankieltä kasvaa Nokialla vakiintuneena yhdellä paikalla Kankaantakana Raision (entinen SOK) tehtaiden vieritse kulkevan junaradan liepeillä. Kesällä 2004 esiintyi hyvinvoiva kasvusto vähintään 50 metrin matkalla radan varressa. Esiintymä on tunnettu 1960-luvun alusta lähtien ja samalla paikalla kasvaa myös ukonpalkoa. Koirankieli on rauhoitettu.

Harvinaistunutta kulttuurinseuralaista, koirankieltä, kasvaa Pirkanmaalla vain muutamain paikoin. Nokialla koirankielen vanhastaan tunnettu esiintymä on radan varressa Raision tehtaiden (entinen SOK) vieressä. Kuvassa näkyy myös keltakukkaista ukonpalkoa, joka sekin on levinnyt ihmistoiminnan avulla. Kuva Pekka Rintamäki.

6.4.7 Peltonukki

Peltonukkiä kasvaa Suomessa satunnaistulokkaana ainoastaan Nokialla (Arkio & Kääntönen 1996). Peltonukki kasvaa hiekkasilla rinteillä ja eroaa myös harvinaisesta ketonukista mm. tähtikarvaisen verhiön perusteella. Peltonukki on kooltaan vain 2-5 cm. Peltonukkiä esiintymä on Maatialanharjun rinteessä Kennonnon kesäteatterin paikoitusalueen lähellä. Rinteessä kasvoi 15.5.2004 yli 30 kukkivaa yksilöä käsittäen myös punertavakukkaisia yksilöitä.

Suomen ainoalla kasvupaikalla Maatialanharjun kupeessa kasvavat peltonukit toivottavat Nokialle saapuvat tervetulleiksi. Kuvat Lasse Kosonen ja Pekka Rintamäki.

6.4.8 Kenttäkrassi

Kenttäkrassia (katso kuva kohdassa 6.3.9) kasvaa harvinaisena Varsinais-Suomessa ja Ahvenanmaalla ja saattunaistulokkaana Etelä- ja Keski-Suomessa. Pirkanmaan ainoa tunnettu kasvupaikka on Nokialla. Kenttäkrassi kasvaa pelloilla ja hietikoilla, myllyillä, rautateillä, satamissa ja kaatopaikoilla.

Lehtokieloa Nuijasodan muistomerkillä.

Pekka Rintamäki

6.4.9 Lehtokielo

Lehtokieloa kasvaa Suomessa pääasiassa Ahvenanmaalla ja Etelä-Suomessa. Pirkanmaalla lehtokieloa tavataan useassa paikassa Nokian ja Pirkkalan Pyhäjärven ranta-alueilla ja lähistössä. Lehtokielo kasvaa lehdoissa, tervalepikoissa, merenrannoilla ja lehtoniityillä. Lehtokielo muistuttaa kalliokieloa, mutta on tavallisesti suurikokoisempi ja sen varsi on liereä, uurteeton (kalliokielolla särmikäs, uurteinen). Lajit myös risteytyvät (ns. tarhakalliokielo). Nokialla lehtokieloa kasvaa ainakin kuudella paikalla. Esiintymät ovat samalla Suomen pohjoisimpia. Vanhastaan tunnettu esiintymä sijaitsee Viholan luonnonsuojelualueella, jossa kasvoi 1999 yli 1200 versoa. Muita Viholassa tai sen lähellä kasvavia esiintymiä on Tyrkkölän Peltomaanlahdella (tämä esiintymä on mahdollisesti sama, jonka Carlsson mainitsi jo vuonna 1869!), Viholan Nuijamiehen muistomerkien ympäristössä ja Nokian kirkon lähellä omakotitalon pihassa oleva niukka esiintymä. Pitkäniemen esiintymät ovat istutusperua lukuunottamatta Hevoshaan kasvustoja. Erillinen lehtokielon tapaamispaikka on Melon Pöllönvuoren länsipuolisessa puronvarressa.

Lisää aiheesta

Tuomisto, H. 1992. Nokian kaupungin Peltomaanlahden ja Halkoniemen kynäjalavat ja lehtokielot. Nokian kaupungin ympäristönsuojelutoimisto.

Karhe, H. 1993. Nokian lehtokielosta (*Polygonatum multiflorum*). Talvikki 1/1993.

6.4.10 Pystykiurunkannus

Pystykiurunkannuksen levinneisyysalue Suomessa rajoittuu eteläisimpään Suomeen ja Hämeeseen. Pystykiurunkannuksen pirkanmaalaiset kasvupaikat keskittyvät Valkeakosken Sääksmäen alueelle ja Nokian itäosiin (Karhe 1981). Pystykiurunkannus viihtyy rantalehdoissa, puronvarsilla ja puistoissa. Lähisukuinen hentokieurunkannus on hennempi ja matalakasvuisempi kuin tanakampi pystykiurunkannus, jolla on ehytlaitaiset suojuslehdet ja kukkia on tavallisesti yli 10. Nokialla pystykiurunkannusta kasvaa etenkin Viholan alueella Kaisaniementien pohjoispuolella. Alueella kasvoi 25.4.2004 vähintään muutama tuhat kukkivaa yksilöä. Lajilla on lisäksi useita kasvupaikkoja Viikin-Viholan-Tyrkkölän-Kehon-Kattilaisten alueella. Nokian vanhan kartanon eteläpuolella paikoitusleventyksen liepeillä pystykiurunkannus on huomattavasti niukempi. Erillisempi kasvupaikka on Kohmalassa ja lajia on istutettuna Pitkäniemessä.

6.4.11 Hentokiurunkannus

Hentokiurunkannuksen levinneisyys Suomessa on samantyyppinen kuin pystykiurunkannuksenkin: sitä kasvaa toukokuussa harvinaisena Ahvenanmaalla, Lounais-Suomessa ja Hämeessä. Pirkanmaalla hentokiurunkannuksella on melko harvoja kasvupaikkoja. Hentokiurunkannus suosii kasvupaikkanaan lehtoja, etenkin pähkinäpensaslehtoja. Nokianvirran Intianlahden Ollilasta laskevan ojanteen ympäristössä kasvaa harvakseltaan satoja yksilöitä (Karhe 1976).

6.4.12 Lehtoneidonvaippa

Lehtoneidonvaippa kasvaa harvinaisena Etelä- ja Keski-Suomessa. Lajia kasvaa paikoin Pirkanmaalla etenkin Tampereen Teiskon Paarlahden liuskevyöhykkeellä. Lehtoneidonvaippa on kalkinsuosija ja sitä kasvaa lehdoissa, ravinteisissa harju- ja kalliometsissä ja lettokorvissa. Nokialla on kaksi kasvupaikkaa Siuron Jaakkolassa ja Luodon saarella. Lehtoneidonvaippa on rauhoitettu.

6.4.13 Nevaimarre

Nevaimarretta kasvaa yleisehkönä Etelä-Suomessa ja paikoin pohjoisempana Rovaniemen korkeudelle saakka. Laji kasvaa rehevillä rannoilla, lampien nebareunuksilla ja tervaleppä- ja lettokorvissa. Laji kasvaa useilla paikoilla Pirkanmaalla ja Nokialta on tiedossa neljä löytöpaikkaa: Sarkolan Ammeenpohjasta Sanasjärven kaakkoispuolella, Taulajärvellä, Tottijärven Kirstuanjärvellä ja satunnaisena myös Nokian kaatopaikalla.

Nevaimarre ei ole erityisen harvinainen, mutta sen kohtaaminen uudelta kasvupaikalta on kasviharrastajalle aina ilonaihe. Kuva Lasse Kosonen.

6.4.14 Ojakurjenpolvi

Ojakurjenpolvea kasvaa Etelä-Suomessa harvinaisena kosteilla niityillä ja ojissa. Lajin luonnonvarainen esiintyminen Pirkanmaalla on epävarmaa. Nokialla ojankurjenpolvea kasvaa Pitkäniemessä. Esiintymästä on tietoja jo 1920-luvulta, mutta laji saattaa olla Pitkäniemen sairaalan ylilääkärin E. Houghberghin istuttama vuosisadan alussa.

6.4.15 Jänönsalaatti

Jänönsalaattia kasvaa harvinaisena Hämeessä varjoisissa lehtikuusikoissa, lähteiköissä, vuorenjuurilehdoissa, lohkareiden mullaksella ja raunioiden varjoseinustoilla. Nokian ainoat tunnetut kasvupaikat sijaitsevat Kontaassa. Kontaan ja Kärjenmaan välissä Kuloveden etelärannan lähellä sijaitsevan pienen Ykspetäjä-saaren kaakkoispuolella kasvoi 1990 noin 10 yksilön kasvusto vanhan nelirunkoisen metsälehmuksen ympärillä (Karhe 1992). Toinen esiintymä on Kontaassa Taulajärven laskupuron varrella.

6.4.16 Hajuheinä

Kumariinintuoksuista hajuheinää (katso kuva kohdassa 5.8) kasvaa Suomessa harvinaisena louhikkaisissa puronvarsilehdoissa noin Oulun korkeudelle saakka. Hajuheinää on tavattu ainakin kahdeksalta paikalta tai alueelta (Lahtonen 1982).

6.4.17 Pahtanurmikka

Pahtanurmikkaa kasvaa harvinaisena Suomessa lähes koko maassa kallionseinämillä -ja pengermillä, kallionraoissa ja pahdoilla. Nokialta tunnetaan kaksi pahtanurmikkaesiintymää maisemallisesti kauniilta Tottijärven Haistianvuorelta (Lahtonen 1991) ja Siuron Isosaaresta.

6.4.18 Humala

Humalaa kasvaa alkuperäisenä Etelä- ja Keski-Suomen merenranta-, järvenranta-, sekä puronvarsilehdoissa. Koska humalaa on käytetty vanhastaan hyötykasvina ja nykyisin koristekasvina, monien esiintymien alkuperää ei tiedetä. Humalaa kasvaa tai on kasvanut Siuronvaltatien lähellä Korvolan Ollilan ojanteessa ja Tottijärven Kallas-koskella.

6.4.19 Piuru

Piurua kasvaa harvinaisena Etelä- ja Keski-Suomessa järvien ja jokien rannoilla vedessä ja rantaniityillä. Lajin Pirkanmaan esiintymät keskittyvät Kokemäenjoen vesistöalueelle. Nokialla piurua on tavattu Markluhdanlahdelta ja sen lähistöltä ja Pöllönvuoren lounaispuolelta Melosta. Kulovedellä laji on yleisempi.

6.4.20 Isohierakka

Isohierakkaa kasvaa Suomessa harvinaisena Lounais- ja Etelä-Suomessa, mutta yleisempi se on vain Kokemäenjoen vesistöalueella ja Vanajaveden seuduilla. Lajia tavataan monin paikoin Pyhäjärvellä, Nokianvirran alueella ja Kulovedellä.

6.4.21 Myrkkyykatko

Hyvin myrkyllistä myrkkyykatkoa tavataan harvinaisena satunnaistulokkaana ihmisen vaikutuspiirissä Etelä-Suomessa ja harvinaisena aina Oulun korkeudelle saakka. Lajia kasvoi 2004 vanhastaan tiedetyllä alueella Pitkäniemessä.

6.4.22 Isovesirikko

Harvinaistunut isovesirikko kasvaa Lounais-Suomessa savisissa ojissa, lätäköissä ja vesihautoissa. Nokialla on yksi mahdollisesti hävinnyt esiintymä Tottijärven Lamminperässä (Kosonen 1998).

Suomessa harvinaistunutta isovesirikkoa on tavattu Tottijärveltä. Kuva Lasse Kosonen.

6.4.23 Lapinvesitähti

Lapinvesitähteä tavataan vain paikoin Etelä-Suomen joissa ja järvissä (mm. Tampereen Tammerkoskessa). Maatialanlahden etelälaiteesta 1993 löydetty esiintymä on edelleen elinvoimainen (Kääntönen 1993).

6.4.24 Ketomasmalo

Monirotuisen masmalon roduista on idänmasmalo uhanalaisin ja ns. harjumasmaloa ei tavata muualla kuin Suomessa. Rotua löytyi 1998 Kyynijärven alueen ajoharjoitteluradan varrelta.

6.5 Eläinlajit

6.5.1 Kaakkuri

Katso tietolaatikko ja kuvat kohdassa 1.2 ja kansikuva.

6.5.2 Pähkinähakki

Pähkinähakista on kaksi rotua, ohutnokkaainen pääasiassa sembramännyn siemeniä syövä ns. siperianpähkinähakki ja pähkinäpensaas pähkinöitä ravinnokseen käyttävä paksunokkainen nimirotu, jota esiintyy Lounais-Suomessa ja Ahvenanmaalla. Aika ajoin, sembramäntyjen siemenkatovuosina ja hyvänä lisääntymisvuonna Siperiassa pesivät pähkinähakit vaeltavat suurin joukoin Suomeen. Yksi tällainen suurvaellus tapahtui 1977, jolloin Nokialakin nähtiin kymmenittäin siperianpähkinähakkeja. Hakit hakeutuivat pääasiassa kahdelle alueelle: Viikin kartanon ja Nokian vesitornin lähellä oleville sembramäntykujille. Tavallisesti vaelluksen päättymisen jälkeen linnut katoavat, mutta tämän vaelluksen jälkeen Nokialle jäi pesivä kanta. Kannan suuruus vaihtelee jonkin verran vuosittain, mutta on ollut 2000-luvulla 3-5 paria (Pirkanmaalla on yhteensä noin kymmenen paria) vuosittain. Nokialla rengastetuista pähkinähakeista on 10 löytötietoa, joista seitsemän on rengastajan kontrolloimia Nokialla. Yksi rengastetuista löytyi Tampereelta kuolleena viisi vuotta rengastuksen jälkeen, yhden värirenkaat luettiin Kangasalla kolme vuotta rengastuksen jälkeen ja yksi tavattiin Helsingissä vain kaksi vuorokautta rengastuksen jälkeen. Pähkinähakit ovat varsin pelottomia ja niitä tapaa varmimmin heinäelokuussa sembramäntykujilta.

6.5.3 Harmaapäätikka

Harmaapäätikkaa esiintyi Nokialla 1980-luvulla vuosittain vähintään 10 paria. Nykyisin kanta on 5-6 paria. Harmaapäätikka suosii vanhoja lehtipuuvaltaisia metsiä (erityisesti haavikoita). Tällaisia pienehköjä jalopuumetsiköitä on Siuron Piikkilänjärven ja Kuloveden välisellä kannaksella Leukaluiden ja Kesäniemen seudulla.

6.5.4 Liito-orava

Liito-orava on siperialainen laji, jota esiintyy Suomessa laukuttaisesti Kemijoen eteläpuolella. Liito-orava viihtyy ikärakenteeltaan monipuolisissa sekametsissä, missä kasvaa järeitä kuusia, leppiä ja haapoja. Reviirit ovat usein kallion juurella, rinteissä ja pienvesistöjen varsilla. Myös rauhalliset suuripuiset puistot ja puutarhat kelpaavat, mikäli kolopuita on tarjolla. Liito-orava pesiikin

koloissa, useimmiten vanhoissa haavoissa, mutta kelpuuttaa pesäpaikakseen myös pöntön tai oravan risupesän. Liito-oravan pääravintona (noin 80-90 %) on talvisin lepän ja koivun norkot ja kesäisin pääasiassa lepän ja haavan lehdet. Hyvänä merkinä liito-oravan esiintymisestä onkin sen jättämät jäljet ja ulosteet (katso kuva kohdassa 2.2.7). Liito-oravaa on tavattu useilta paikoin eri puolilla Nokiaa.

6.5.5 Palosirkka

Palosirkkaa tavataan Suomessa Säskylässä, Ylöjärven Pinsiössä ja Teiskon Viitapohjassa. Virossa laji on yleisempi. Palosirkan pääasiallista ravintoa ovat ruohokasvit. Palosirkkaa esiintyy Siurossa Poriin johtavan junaradan varressa. Esiintymisalue alkaa Siuronkosken länsirannalta Siuronkosken ylittävän ratasillan jälkeen ja jatkuu noin kilometrin päähän kalliokedolle. Palosirkka elää ratavarren pohjoispuolen paahteisessa rinteessä, jossa on lukuisia avoimia elinympäristölaikkuja. Vanhat kalliorinteet louhitut luiskat, joihin ei ole kasvanut puustoa, vaan matala ketomainen kasvillisuus (mm. mäkitervakkoa ja huopa- ja sarjakeltanoa) ovat palosirkan tärkeintä elinalueita. Laji on esiintynyt paikalla jo vuosia, vaikka esiintymä tulikin tietoon vasta 1999. Laji on alueella paikoitellen runsas, sillä elokuisella tarkastuskäynnillä 2001 laskettiin noin 60 koirasyksilöä. Palosirkka on helppo havaita koiraiden pärähtelevästä lennosta ja punertavista takasiivistä. Muuten palosirkan värit toimivat tehokkaina suojaväreinä. Sen soidinäänä sanotaan muistuttavan etäisen puimakoneen ääntä. Siuron palosirkkaesiintymä on yksi Pirkanmaan harvoista ja Suomessa parhaita esiintymiä. Siuron ratavarsi on kokonaisuutena erikoinen paahdealue, jossa saattaa elää muitakin uhanalaisia ja harvinaisia eliölajeja.

Lisää aiheesta

Salokannel, J. 2001. Raportti palosirkan (*Psophodes stridulus*) elinpaikkojen selvityksistä ja hoitotoimenpiteistä Pirkanmaalla. Tampereen Hyönteistukijain Seura ry.

Salokannel, J., Rasimus, I. & Mattila, K. 2001. Pirkanmaan suorasiipiset. *Diamina* 10: 3-8.

Palosirkkaa ei monesta paikkaa Suomesta tapaa. Lajin yksi edustavimmista esiintymistä on Siurossa. Kuva Lasse Kosonen.

6.5.6 Lehtotikkukoi

Harvinaista lehtotikkukoita on tavattu Nokialta yhdeltä paikalta vanhalta myrskyn kaatamalta vaahteralta.

6.5.7 Virnapunatäplä

Virnapunatäplä on pieni, eksoottisen näköinen perhonen, jonka mustahkoja etusiipiä koristavat kirkkaanpunaiset täplät. Takasiivet ovat punaiset. Kömpelönä lentäjänä se todennäköisesti luottaa myrkyllisyyteensä, sillä punatäplästä puristetun nesteen on havaittu aiheuttavan haavaumaan voimakkaan myrkytystilan. Laji, kuten muutkin punatäplälajit, ovat harvinaistuneet Suomessa ja Pirkanmaalta tunnetaan vain muutamia löytöpaikkoja. Virnapunatäpliä tavattiin heinäkuussa 1995 Linnavuoren hirvenkellon kasvupaikalla ja sen ympäristössä useita satoja yksilöitä (Jaakkola & Kosonen 1995).

Pekka Rintamäki

6.6. Mahdollisesti kadonneet eliölajit

6.6.1 Rantaorvokki

Rantaorvokki kasvaa paikoittain eteläisimmässä Suomessa. Pirkanmaalta lajin esiintymisestä on vanhoja tietoja Vesilahdelta, Lempäälästä, Viialasta ja Pirkkalasta. Lajin kasvupaikat ovat järvien- ja jokien rantakivikot ja kosteat niityt. Rantaorvokin esiintyminen vaatii säännöllistä tulvimista ja soveltuva kasvuvyöhyke on yleensä melko kaipa, koska kevättulvan aiheuttama kasvupaikan avoimuus ja vähäinen kilpailu ovat olennaisia kasvin viihtymiselle. Rantaorvokki eroaa muista orvokeistamme valkoisten kukkiensa perusteella vaikka kukka voi olla vaaleansininenkin. Rantaorvokin ainoa esiintymispaikka Tottijärven Pihnanperällä on mahdollisesti hävinnyt (viimeinen tieto vuodelta 1984). Rantaorvokki on rauhoitettu.

6.6.2 Kirkiruoho

Kirkiruoho kasvaa koko maassa ahoilla, niityillä ja letoilla esiintymisen painottuessa Itä- ja Pohjois-Suomeen. Laji on taantunut voimakkaasti. Kirkiruoho kasvoi harvassa sekametsässä Siuronvaltatien varrella Eskon talon eteläpuolella 1962 ja lajista on useita vanhempiakin esiintymispaikkatietoja Nokialta. Myöhemmät etsinnät ovat olleet tuloksettomia.

6.6.3 Hoikkavilla

Hoikkavillaa kasvaa Etelä-Suomessa harvinaisena maadunta- ja rimpinevoilla, tulvaisilla avosoilla ja luhtaranoilla. Laji on Etelä-Suomessa harvinaistunut. Nokialta on tiedossa yksi löytöpaikka Pitkäniemestä 1910, joka on hävinnyt.

6.6.4 Rantalitukka

Nokianvirran pohjoisrannassa Haavistossa on ollut ilmeisen runsas esiintymä, joka on tunnettu jo 1800-luvulta saakka. Kun Melon voimalaitos rakennettiin Nokianvirran yläosan nousseen vedenkorkeuden alle jäivät muun kasvillisuuden ohella rantalitukka.

7. Nokian luontopolut

Ylhäältä alas:

Luodon luontopolku

Hakavuoren luontopolku

Maatialan luontopolku

8. Kirjallisuusluettelo

- Alanen, A., Leivo, A., Lindgren, L. & Piri, E. 1995. Lehtojen hoito-opas. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisu. Sarja B No 26.
- Alanko, P. 1989. Viherpuita ja -pensaita 118. Pirkkalankoivu (*Betula pendula* "Birkalensis"). Puutarhauutiset 34: 1092.
- Alapassi, M. & Alanen, A. 1988. Lehtojensuojelutyöryhmän mietintö. Ympäristöministeriö. Komiteamietintö 1988:16.
- Anonyymi 1999. Myllypuron lehdon suojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma. Moniste Tampereen kaupungin ympäristövalvonnassa. 17 s.
- Arkkio, H. & Kääntönen, M. 1996. "Peltonukki" (*Androsace elongata*) Nokialla (EH) - uusi laji Suomelle. Lutukka 12: 77-78.
- Aro, S. & Mäkelä, R. 1989. Pirkanmaan lintukesä 1988. Lintuviesti 14:3, s. 91-105. Tampereen lintutieteellinen yhdistys ry.
- Aro, S., Lähteenmäki, R. & Mäkelä, R. 1991. Pirkanmaan lintukesä 1990. Lintuviesti 16:3, s. 92-107. Tampereen lintutieteellinen yhdistys ry.
- Carlsson, W. 1869. Historiallinen ja maantieteellinen kertomus Pirkkalan pitäjästä (Pitäjäänkertomuksia I). SKS:n toimituksia 47. Helsinki.
- Etelä-Suomen ja Pohjanmaan metsien suojelun tarve työryhmä 2000. Metsien suojelun tarve Etelä-Suomessa ja Pohjanmaalla. Suomen ympäristö No 437, Luonto ja luonnonvarat.
- Erkamo, V. 1981. Purolehdot jalaviemme (*Ulmus glabra* ja *U. laevis*) kasvupaikkana. Memoranda Soc. Fauna Flora Fennica 57: 33-39.
- Gustafsson, J. (toim) et al. 2001. Pohjavesien suojeluun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen. Pirkanmaan loppuraportti. Julkaisu 228. Pirkanmaan ympäristökeskus 125 s.
- Haapanen, U. 1990. Nokian arvokkaat luontokohteet. Tampereen seutukaavaliitto ja Nokian ympäristölautakunta. Julkaisu D 104.
- Harenko, A. 1980. Nokian Pitkäniemen sairaala-alueen ruohokasveista. Talvikki 2/1980.
- Häyrynen, M. (toim.) 1994. Tapion taskukirja. Kustannusosakeyhtiö Metsälehti. Helsinki 640 s.
- Jaakkola, M. & Kosonen, L. 1995. Hirvenkelloja ja punatäpliä. Talvikki 19: 85-87.
- Jahns, H. M. 1996. Sanikkaiset, sammaleet, jäkälät. Otava, Keuruu. ISBN 951-1-144340. 234 s.
- Jalas, J. (toim.) 1958. Suuri kasvikirja I. Otava, Keuruu.
- Kalliovirta, M. 2004. Ketokatkeron nykytila Suomessa. Lutukka 2: 35-52.
- Karhe, H. 1963. Vuori- ja kynäjalavan nykyesiintymät Nokian kauppalan alueella. Luonnon tutkija 1: 7-17.
- Karhe, H. 1964. Haaviston jalavikko. Suomen Luonto 4: 132-134.
- Karhe, H. 1976. Hentokiurunkannus (*Corydalis fabacea*) - eräs nokialainen kasviharvinaisuus. Pitäjäsilta. Nokia-Seuran vuosikirja: 19-22.
- Karhe, H. 1981. Lisätietoja pystykiurunkannuksesta Nokialla (EH). Talvikki 5: 15-16.
- Karhe, H. 1988. Niinipuusta Nokialla. Talvikki 12: 23-30 (1/1988).
- Karhe, H. 1990. Eräiden ilmaversoisten vesikasviyhdyksien muutoksista Nokian Markluhdanlahdessa. Talvikki 14: 17-26 (1/1990).
- Karhe, H. 1991. Havaintoja puista ja pensaista Nokialta ja lähiympäristöstä. Talvikki 15: 4-11 (1/1991).
- Karhe, H. 1992. Jänönsalaatti (*Mycelis muralis*) Nokialla (retkikertomus). Talvikki 1/1992.
- Karhe, H. 1992. Branderin torppa ja sen pihakasvit - osa vanhaa Kankaantakaa (Nokia). Talvikki 16: 72-80 (2/1992).
- Karhe, H. 1993. Nokian lehtokielosta (*Polygonatum multiflorum*). Talvikki 1/1993.
- Karhe, H. 1996. Kasvihavaintoja Nokialta ja lähiympäristöstä I. Talvikki 2/1996.
- Karhe, H. 1997. Kasvihavaintoja Nokialta ja lähiympäristöstä II. Talvikki 1/1997.
- Karhe, H. & Portin, P. 1961. Lehtokielosta, *Polygonatum multiflorum*, Nokialla (EH). Luonnontutkija 65: 153-154.
- Karhe, H. 2004. Markluhdanlahti. Nokia-Seuran vuosikirja (painossa).
- Komiteamietintö 1988. 16: lehtojensuojelutyöryhmän mietintö. 278 s.
- Komiteamietintö 1991. Uhanalaisten eläinten ja kasvien seurantatoimikunnan mietintö. Valtion painatuskeskus. Helsinki. 328 s.
- Korte, K. & Kosonen, L. 2003. Tampereen arvokkaat luontokohteet. Ympäristövalvonnan julkaisuja 4/2003.
- Kosonen, L. 1992. Nokian Kesäniemi arvokas sienilehto. Talvikki 16: 95-98 (2/1992).
- Kosonen, L. 1998. Kasvilöytöjä kotinurkilta: isovesirikko (*Elatine alsinistrum*) ja pystykaenkaali (*Oxalis fontana*) Nokian Tottijärvellä. Talvikki 22: 29-32 (1/1998).

- Kosonen, L., Salonen, J., Salonen, V. & Töttö, P. 1993. Pirkanmaan kaakkurikanta melko vakaa. Lintuviesti 18: 116-125.
- Kosonen, L. & Söderholm, U. 1999. Kiintoisia sienilöydyksiä Pirkanmaalta syksyltä 1998. Sienilehti 51(2): 39-43.
- Kääntönen, M. 1980. Pitkäniemen sairaalan puisto. Tammerkoski 42, 10/1980.
- Kääntönen, M. 1982. Melon voimalan tuhoamaa Nokianvirran varren kasvistoa. Memoranda Soc. Fauna Flora Fennica 58: 91-96.
- Kääntönen, M. 1984. Merkittäviä lehtoja kantakaupungissa: Kalkun Myllypuro. Tammerkoski 7/84: 4-6.
- Kääntönen, M. 1988. Havaintoja uhanalaisista kasveista Pirkanmaalla 1987. Talvikki 12: 12-22 (1/1988).
- Kääntönen, M. 1988. Viimeaikaisia jäkälälöydyksiä Pirkanmaalta. Lutukka 4: 41-44.
- Kääntönen, M. 1989. Nokian Luoto-saaren kasvistosta. Talvikki 2/1989.
- Kääntönen, M. 1991. Pertusaria coralliinaa, tammivyöhykkeen jäkälää, Pirkanmaalla. Talvikki 15: 75-78 (2/1991).
- Kääntönen, M. 1991. Viimeaikaisia havaintoja korpiluposta (*Alectoria sarmentosa*) Pirkanmaalta. Talvikki 15: 91-97 (2/1991).
- Kääntönen, M. 1991. Pirkanmaan uhanalaisista kasveista vuosina 1989-1990. Talvikki 12-22 (1/1991).
- Kääntönen, M. 1993. Nokian Pitkäniemen Hevoshaan kasvillisuus ja kasvisto. Talvikki 1/1993.
- Kääntönen, M. 1993. Tietoja Pirkanmaan uhanalaisista kasveista 1991-1993. Talvikki 17: 88-96 (2/1993).
- Kääntönen, M. 1996. Lisätietoja Pirkanmaan uhanalaisista kasveista. Talvikki 20: 2-12 (1/1996).
- Kääntönen, M. 1998. Tietoja Pirkanmaan uhanalaisista kasveista vuosilta 1996-1997. Talvikki 22: 19-25 (1/1998).
- Kääntönen, M. 2000. Arvokasta vanhaa metsää ja valtakunnallisesti arvokasta lehtoa Nokian Sorvassa (EH). Talvikki 24: 72-75 (2/2000).
- Kääntönen, M. 2000. Pirkanmaan uhanalaisista kasveista vuosina 1998-1999. Talvikki 24: 2-11 (1/2000).
- Kääntönen, M. 2002. Parista pallorustojäkäläpaikasta (*Ramalina capitata*) Pirkanmaalla. Talvikki 26: 19-21 (1/2002).
- Kääntönen, M. & Yli-Olli, A. 1999. Nokian Viholan luonnonsuojelualue ja lehtokieloesiintymä. Talvikki 2/1999.
- Lahtonen, T. 1982. Hajuheinä Tampereen seudulla. Talvikki 6: 10-21 (1/1982).
- Lahtonen, T. 1991. Pahtanurmikka Nokian Tottijärvellä. Talvikki 15: 44-46 (1/1991).
- Lagerström, M. & Tast, N. 1988. Tampereen Ikuri-Kalkun Myllypuron pesimälinnusto 1988. Käsikirjoitus Tampereen ympäristövalvonnassa.
- Lagerström, M., Perälä, H. & Mäkelä, R. 1994. Pirkanmaan lintukesä 1994. Lintuviesti 19:1, s. 4-16. Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys ry.
- Lehtojensuojelutyöryhmän mietintö 1988. Komiteamietintö 1988: 16. Ympäristöministeriö.
- Liedenpohja-Ruuhijärvi, M., Kääntönen, L., Schultz, T., Krogerus, K. & Palokoski, M. 1999. Pirkanmaan perinnemaisemat, 125, 1999. Pirkanmaan ympäristökeskus. Tampere. 258 s.
- Miettinen, N. 2001. Ketokatkeron (*Gentianella campestris*) esiintymät Pirkanmaalla kesällä 2001. Pirkanmaan Ympäristökeskus 2001.
- Mikola, J., Nieminen, P. & Kosonen, L. 1994. Tampereen arvokkaat luontokohteet. Tampereen kaupungin ympäristövirasto, ympäristövalvonnan julkaisu 3/1994.
- Nummela-Salo, U. & Salo, P. 1995. Viherukonsienien suojelusuunnitelma. Oulun yliopisto, kasvimuseo.
- Nummela-Salo, U. & Salo, P. 1995. Lampaanvahakkaan (*Hygrocybe ovina* (Bull.; Fr.; Kuhn.) suojelusuunnitelma. Oulun yliopisto, kasvimuseo.
- Nylén, B. 2001. Svampar i Norden och Europa. PrintService, Italy, 2001. ISBN 91-27-35274-9.
- Phillips, R. 1992. WSOY Suuri Sienikirja. Italy, 1992. ISBN 951-0-17255-3.
- Pirkanmaan uhanalaiset kasvit. Julkaisu B 147. Tampereen kasvitieteellinen yhdistys ja Tampereen seutu-kaavaliitto 1985.
- Pohjolan kukat - Luonnonkasvit värikuvina. Otava 1995. ISBN 951-1-13739-5. 123 s.
- Rajala, M. 2001. Luodon saaren lehdot Nokia. Hoito- ja käyttösuunnitelma v. 2001-2011. 49 s. Pirkanmaan ympäristökeskus.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001. Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Uhanalaisten lajien II seurantaryhmä. 432 s. ISBN 951-37-3594-X.
www.ymparisto.fi.
- Rautalin, M. 1997. Kivikeskusten luonnonsuojelualue hoito- ja käyttösuunnitelma. Nokian kaupungin ympäristön-suojeluyksikkö 1997.
- Retkeilykasvio. Suomen luonnonsuojelun tuki Oy. Forssan kirjapaino oy 1986. 358 s.
- Ryttäri, T. & Kettunen, T. 1997. Uhanalaiset kasvimme. Tammer-Paino Oy Tampere. ISBN 951-26-4256-5. 269 s.
- Salokannel, J. 2001. Raportti palosirkan (*Psophos stridulus*) elinpaikkojen selvityksistä ja hoitotoimenpiteistä Pirkanmaalla. Tampereen Hyönteistukijain Seura ry.

- Salokannel, J, Rasimus, I. & Mattila, K. 2001.** Pirkanmaan suorasiipiset. *Diamina* 10: 3-8.
- Salonen, V. 1990.** Pirkanmaan kaakkurijärvirekisteri. Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry 1990.
- Suomen ympäristökeskus 1996.** Hämeen läänin luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet OSA II. Helsinki 1996.
- Söderholm, U. 1991.** Poimumassikka (*Ascotremella faginea*) Nokialla. *Sienilehti* 43(4): 140.
- Söderholm, U. 1996.** Ketosienille luonnonsuojelualue Nokialla. *Sienilehti* 48(2): 53-54.
- Tapio, S. 1950.** Lehtokielo (*Polygonum multiflorum*) Nokialla (EH). *Luonnon Tutkija* 54: 160.
- Tuomisto, H. 1992.** Luodon saaren kasvillisuus ja eläimistö sekä hoito- ja käyttösuunnitelma. 85 s. Nokian kaupungin ympäristönsuojelutoimisto.
- Tuomisto, H. 1992.** Nokian kaupungin Peltomaanlahden ja Halkoniemen kynäjalavat ja lehtokielot. Nokian kaupungin ympäristönsuojelutoimisto.
- Valovirta, I. 1984.** Matalus-Pinsiönjoki jokihelmisimpukan elinympäristönä ja lajin suojeluun liittyvät toimenpideehdotukset. Helsingin yliopiston eläinmuseo.
- Vauras, J.** Saaristomeren kansallispuiston suursienet. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. ISSN 1235-6549 URL: <http://www.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/a122.pdf> 38 s.
- Vauras, J, & Kosonen, L. 1994.** Viherukonsieni (*Lepiota grangeri*) Suomessa-harvinainen ja uhanalainen. *Lutukka* 10:67-71.

9. Metsä- ja lehtotyypit

OMaT	(<i>Oxalis acetosella</i> - <i>Maianthemum bifolium</i>) käenkaali-oravanmarjatyyppi (lehto)
Omt	(<i>Oxalis acetosella</i> - <i>Vaccinium myrtillus</i>) käenkaali-mustikkatyyppi (lehtomainen kangas)
PyT	(<i>Pyrola</i> sp.) talvikkityyppi (lehtomainen kangas)
MT	(<i>Vaccinium myrtillus</i>) mustikkatyyppi (tuore kangas)
VT	(<i>Vaccinium vitis-idaea</i>) puolukkatyyppi (kuivahko kangas)
CT	(<i>Calluna vulgaris</i>) kanervatyyppi (kuiva kangas)
CIT	(<i>Cladina</i> sp.) jäkälätyyppi (karukkokangas)

Hemiboreaalisen tammivyöhykkeen lehtotyypit.

KUIVAT LEHDOT		TUOREET LEHDOT		KOSTEAT LEHDOT	
Keskiravinteiset	Ravinteiset	Keskiravinteiset	Ravinteiset	Keskiravinteiset	Ravinteiset
VRT Puolukka-lillukka- tyyppi (<i>Vaccinium vitis-idaea</i> - <i>Rubus saxatilis</i>)	MeLaT Nuokkuhelimikkä- linnunhernetyyppi (<i>Melica nutans</i> - <i>Lathyrus</i> sp.) Agrimonia- Origanum maarianverijuuri- mäkimeiramityyppi (<i>Agrimonia eupatoria</i> - <i>Origanum vulgare</i>)	OMaT Käenkaali-oravan- marjatyyppi (<i>Oxalis acetosella</i> - <i>Maianthemum bifolium</i>)	HeOT Sinivuokko- käenkaalityyppi (<i>Hepatica nobilis</i> - <i>Oxalis acetosella</i>) <i>Matteuccia</i> <i>Dentaria</i> - <i>Lathyrus</i> hammasjuuri- linnunhernetyyppi (<i>Dentaria bulbifera</i> - <i>Lathyrus</i> sp.) <i>Corydalis</i> - <i>Aegopodium</i> kiurunkannus- vuohenputkityyppi (<i>Corydalis</i> sp.- <i>Aegopodium podagraria</i>)	FT <i>Filices</i> -tyyppi AthOT Hiirenporras-käen- kaali (<i>Athyrium filixfemina</i> - <i>Oxalis acetosella</i>)	Saniaislehtoja <i>Matteuccia</i> - valtaiset lehdot (<i>Matteuccia struthiopteris</i> , kotkansiipi) OFiT Käenkaali- mesiangervo- tyyppi (<i>Oxalis acetosella</i> - <i>Filipendula ulmaria</i>)

10. Julkaisussa esiintyvät eliölajit ja niiden valtakunnallinen uhanalaisuusluokitus

CR = Äärimmäisen uhanalaiset (ei mukana vanhassa luokituksessa)

EN = Erittäin uhanalaiset (vanhassa luokittelussa E)

VU = Vaarantuneet (vanhassa luokittelussa V)

NT = Silmällä pidettävät (vanhassa luokituksessa

Sh silmällä pidettävä harvinainen tai St silmällä pidettävä puutteellisesti tunnettu).

Sammalet, jäkälät ja putkilokasvit

* Ahdinsammal (<i>Platyhypnidium riparioides</i>)	NT
* Aholeinikki (<i>Ranunculus polyanthemus</i>)	
* Ahonoidanlukko (<i>Botrychium multifidum</i>)	NT
* Ahomansikka (<i>Fragaria vesca</i>)	
* Ahomatara (<i>Galium boreale</i>)	
* Ahosilmäruoho (<i>Euphrasia rostkoviana</i>)	VU
* Anishaarakas (<i>Ramaria gracilis</i>)	
* Etelänhaarapalpakko (<i>Sparganium erectum erectum</i>)	NT
* Eteläruostesammal (<i>Anomodon rugelii</i>)	EN
* Haapa (<i>Populus tremula</i>)	
* Haarahyökkä (<i>Tremellodendropsis tuberosa</i>)	
* Haarapalpakko (<i>Sparganium erectum</i>)	
* Haisukurjenpolvi (<i>Geranium robertianum</i>)	
* Hajuheinä (<i>Cinna latifolia</i>)	NT
* Hakamaakieli (<i>Geoglossum starbaeckii</i>)	EN
* Hakarasara (<i>Carex spicata</i>)	
* Harmaaleppä (<i>Alnus incana</i>)	
* Harmaapoimulehti (<i>Alchemilla glaucescens</i>)	
* Harmaatuppieni (<i>Volvariella murinella</i>)	
* Haurasloikko (<i>Cystopteris fragilis</i>)	
* Hentokiurunkannus (<i>Corydalis intetmedia</i>)	
* Hetekaali (<i>Montia Fontana</i>)	
* Hietaorvokki (<i>Viola rupestris</i>)	
* Hieskoivu (<i>Betula pubescens</i>)	
* Hiirenporras (<i>Athyrium filix-femina</i>)	
* Hirvenkello (<i>Campanula cervicaria</i>)	VU
* Hoikkavilla (<i>Eriophorum gracile</i>)	
* Humala (<i>Humulus lupulus</i>)	
* Huopakeltano (<i>Pilosella-ryhmä</i>)	
* Huopaohdake (<i>Cirsium helenioides</i>)	
* Häränsilmä (<i>Hypochaeris maculata</i>)	
* Imikkä (<i>Pulmonaria obscura</i>)	
* Isoalvejuuri (<i>Dryopteris expansa</i>)	
* Isohierakka (<i>Rumex hydrolapathum</i>)	
* Isolaukku (<i>Rhinanthus serotinus</i>)	
* Isolimaska (<i>Spirodela polyrhiza</i>)	
* Isotorasammal (<i>Cynodontium suecicum</i>)	NT
* Isovesirikko (<i>Elatine alsinastrum</i>)	VU

* Isosorsimo (<i>Glyceria maxima</i>)	
* Jokileinikki (<i>Ranunculus lingua</i>)	
* Jäkki (<i>Nardus stricta</i>)	
* Jänönsalaatti (<i>Mycelis muralis</i>)	
* Järvikorte (<i>Equisetum fluviatile</i>)	
* Järviruoko (<i>Phragmites australis</i>)	
* Kaiheorvokki (<i>Viola selkirkii</i>)	
* Kalliohyttelöjäkälä (<i>Collema flaccidum</i>)	
* Kalkkinahkajäkälä (<i>Peltigera lepidophora</i>)	
* Kalliokeuhkajäkälä (<i>Lobaria scrobiculata</i>)	NT
* Kalliokieli (<i>Polygonatum odoratum</i>)	
* Kalliopunossammal (<i>Porella cordaeana</i>)	VU
* Kalliosuomusammal (<i>Radula lindenberiana</i>)	VU
* Kangaskorte (<i>Equisetum hyemale</i>)	
* Kapeaosmankäämi (<i>Typha latifolia</i>)	
* Kartanokääpä (<i>Spongipellis spumeus</i>)	VU
* Karvakieli (<i>Trichoglossum hirsutum</i>)	NT
* Karvalehti (<i>Ceratophyllum demersum</i>)	
* Kataja (<i>Juniperus communis</i>)	
* Kekovahakas (<i>Hydrocybe formicata</i>)	VU
* Kelokääpä (<i>Antrodia sinuosa</i>)	
* Keltamatara (<i>Galium verum</i>)	VU
* Keltaohdake x huopaohdake (<i>Cirsium oleraceum x helenioides</i>)	
* Keltasauramo (<i>Anthemis tinctoria</i>)	
* Keltavuokko (<i>Anemone ranunculoides</i>)	
* Kenttäkrassi (<i>Lepidium campestre</i>)	
* Kesämaksaruoho (<i>Sedum annuum</i>)	
* Ketokatkerö (<i>Gentianella campestris</i>)	EN
* Ketokäenminttu (<i>Satureja acinos</i>)	
* Ketomasmalo (<i>Anthyllis vulneraria ssp. vulneraria</i>)	
* Ketoneilikka (<i>Dianthus deltoides</i>)	NT
* Ketonoidanlukko (<i>Botrychium lunaria</i>)	NT
* Ketonukki (<i>Androsace septentrionalis</i>)	
* Keto-orvokki (<i>Viola tricolor</i>)	
* Kevätesikko (<i>Primula veris</i>)	
* Kevätlehtoleinikki (<i>Ranunculus fallax</i>)	
* Kevätlinnunherne (<i>Lathyrus vernus</i>)	
* Kevätlinnunsilmä (<i>Chrysosplenium alternifolium</i>)	
* Kevättädyke (<i>Veronica verna</i>)	
* Kiehkuraarviä (<i>Myriophyllum verticillatum</i>)	
* Kielo (<i>Convallaria majalis</i>)	
* Kilpukka (<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>)	
* Kirkiruoho (<i>Gymnadenia conopsea</i>)	VU
* Kissankello (<i>Campanula rotundifolia</i>)	
* Kissankäpä (<i>Antennaria dioica</i>)	
* Kivikkoalvejuuri (<i>Dryopteris filix-mas</i>)	
* Koiranheisi (<i>Viburnum obulus</i>)	
* Konnanulpukka (<i>Nuphar pumila</i>)	
* Konnanvalmuska (<i>Tricholoma bufonium</i>)	
* Korallilaikkajäkälä (<i>Pertusaria corallina</i>)	
* Korokääpä (<i>Oligoporus sericeomollis</i>)	
* Korpikaisla (<i>Scirpus sylvaticus</i>)	
* Korpinnusokas (<i>Entoloma corvinum</i>)	NT
* Koskisiipisammal (<i>Fissidens pusillus</i>)	NT
* Kotipihlaja (<i>Sorbus aucuparia</i>)	
* Kotkansiipi (<i>Matteuccia struthiopteris</i>)	
* Kultaheltta (<i>Chrysomphalina chrysophylla</i>)	

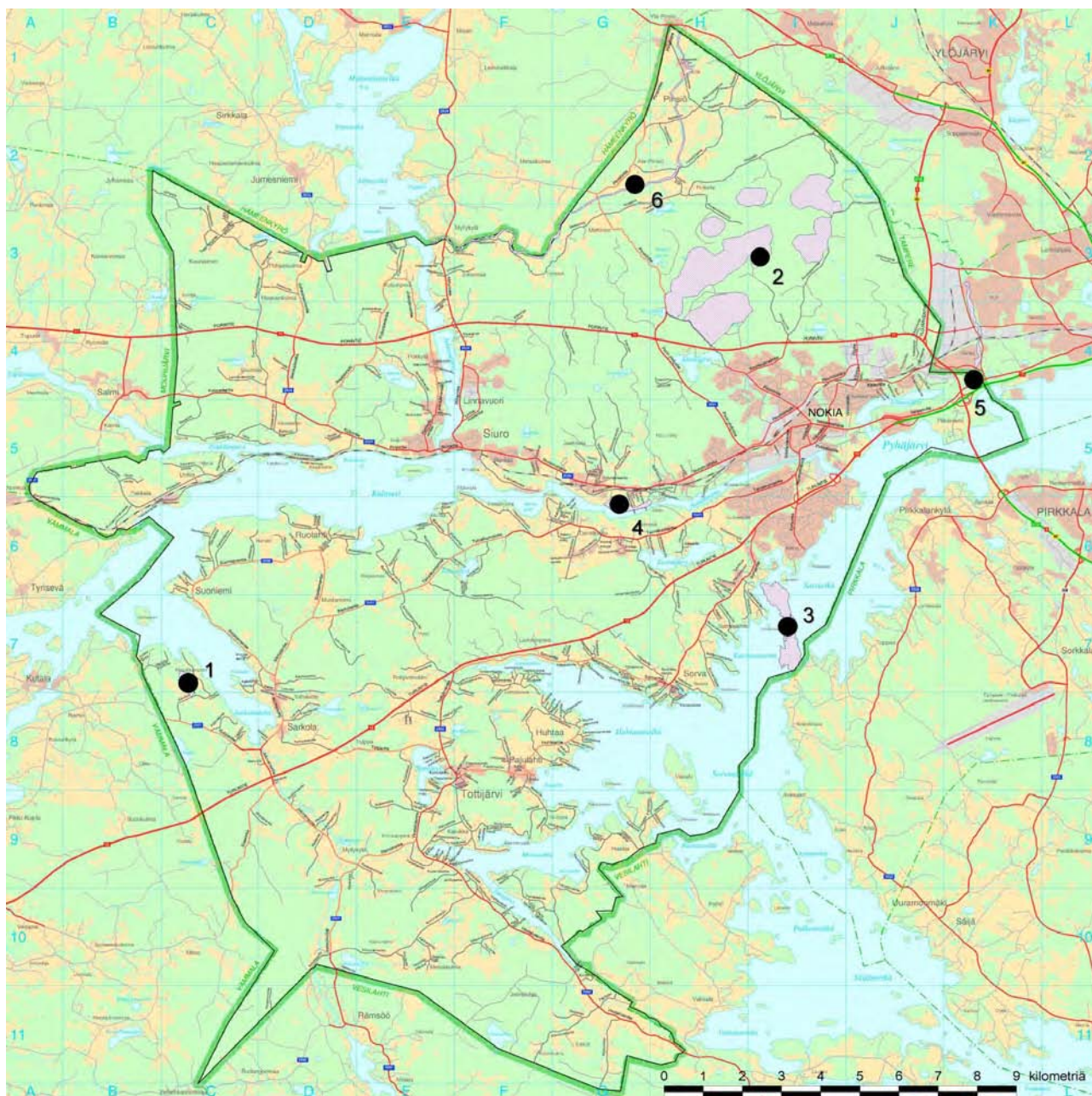
* Kultapiisku (<i>Solidago virgaurea</i>)		
* Kuusi (<i>Picea abies</i>)		
* Kyläkellukka (<i>Geum urbanum</i>)		
* Kynäjalava (<i>Ulmus laevis</i>)		
* Käenkaali (<i>Oxalis acetosella</i>)		
* Kääpiökilpijäkäli (<i>Dermatocarpon meijophyllitum</i>)		
* Laaksoarho (<i>Moehringia lateriflora</i>)		
* Lampaanhakas (<i>Hygrocybe ovina</i>)		
* Lapinorvokki (<i>Viola biflora</i>)		
* Lapinvesitähti (<i>Callitriche hamulata</i>)		
* Lehtokielo (<i>Polygonatum multiflorum</i>)		
* Lehtokorte (<i>Equisetum pratense</i>)		
* Lehtokuusama (<i>Lonicera xylosteum</i>)		
* Lehtoleinikki (<i>Ranunculus cassubicus</i>)		
* Lehtomatar (<i>Galium triflorum</i>)		
* Lehtonahikas (<i>Marasmius cohaerens</i>)		
* Lehtoneidonvaippa (<i>Epipactis helleborine</i>)		
* Lehto-orvokki (<i>Viola mirabilis</i>)		
* Lehtopalsami (<i>Impatiens noli-tangere</i>)		
* Lehtopähkämö (<i>Stachys sylvatica</i>)		
* Lehtotähtimö (<i>Stellaria nemorum</i>)		
* Leinikit (<i>Ranunculus</i>)		
* Leveäosmankäämi (<i>Typha latifolia</i>)		
* Lillukka (<i>Rubus saxatilis</i>)		
* Limettivahakas (<i>Hygrocybe citrinovirens</i>)		
* Litteävita (<i>Potamogeton compressus</i>)		
* Liuskaraunioinen (<i>Asplenium septentrionale</i>)		
* Luhtasara (<i>Carex vesicaria</i>)		
* Lähdetähtimö (<i>Stellaria uliginosa</i>)		
* Metsäälvejuuri (<i>Dryopteris carthusiana</i>)		
* Metsäimarre (<i>Gymnocarpium dryopteris</i>)		
* Metsäkastikka (<i>Calamagrostis arundinacea</i>)		
* Metsäkurjenpolvi (<i>Geranium sylvaticum</i>)		
* Metsälehmus (<i>Tilia cordata</i>)		
* Metsäorvokki (<i>Viola riviniana</i>)		
* Metsäruusu (<i>Rosa majalis</i>)		
* Mustakonnanmarja (<i>Actea spicata</i>)		
* Mustikka (<i>Vaccinium myrtillus</i>)		
* Myrkkysatko (<i>Conium maculatum</i>)		
* Mäkiarho (<i>Arenaria serpyllifolia</i>)		
* Mäkihorsma (<i>Epilobium collinum</i>)		
* Mäkikuisma (<i>Hypericum perforatum</i>)		
* Mäkilehtoluste (<i>Brachypodium pinnatum</i>)		
* Mäkitervakko (<i>Lychnis viscaria</i>)		
* Mäkiärvilä (<i>Vicia tetrasperma</i>)		
* Mänty (<i>Pinus sylvestris</i>)		
* Nappinahkajäkälä (<i>Peltigera horizontalis</i>)		
* Nevaimarre (<i>Thelypteris palustris</i>)		
* Niittyukonsieni (<i>Lepiota setulosa</i>)		
* Nokkonen (<i>Urtica dioica</i>)		
* Nuokkuhelmikkä (<i>Melica nutans</i>)		
* Nurmilauha (<i>Deschampsia cespitosa</i>)		
* Nurmitatar (<i>Polygonum viviparum</i>)		
* Näsiä (<i>Daphne mezereum</i>)		
* Ojakurjenpolvi (<i>Geranium palustre</i>)		
* Oravanmarja (<i>Maianthemum bifolium</i>)		
* Pahtanurmikka (<i>Poa glauca</i>)		
* Pallorustojäkälä (<i>Ramalina capitata</i>)		
* Peltonukki (<i>Androsace elongata</i>)		
* Pensikkotatar (<i>Fallopia dumetorum</i>)		
* Peurankello (<i>Campanula glomerata</i>)		
* Piharatamo (<i>Plantago major</i>)		
* Pihkakääpä (<i>Onnia leporina</i>)		
* Pikkukorallijäkälä (<i>Sphaerophorus fragilis</i>)		
* Piirtojäkäli (<i>Graphis scripta</i>)		
* Pikkupussisammal (<i>Marsupella sprucei</i>)		VU
* Pirkkalankoivu (<i>Betula pendula</i> "Birkalensis")		
* Piuru (<i>Scholochloa festucacea</i>)		
* Pohjankorvajäkälä (<i>Nephroma arcticum</i>)		
* Pohjanpussisammal (<i>Marsupella sphacelata</i>)		VU
* Poimumassikka (<i>Ascotremella faginea</i>)		EN
* Pullosara (<i>Carex rostrata</i>)		
* Pulskaneilikka (<i>Dianthus superbus</i>)		
* Punaherukka (<i>Ribes spicatum</i>)		
* Purtojuuri (<i>Succisa pratensis</i>)		
* Pussikämmekkä (<i>Coeloglossum viride</i>)		
* Pystykurunkannus (<i>Corydalis solida</i>)		
* Pähkinäpensas (<i>Corylus avellana</i>)		
* Pähkinärousku (<i>Lactarius pyrogalus</i>)		
* Päivänkakkara (<i>Leucanthemum vulgare</i>)		
* Pölkköruoho (<i>Arabis glabra</i>)		
* Raidankehkojäkäli (<i>Lobaria pulmonaria</i>)		
* Raita (<i>Salix caprea</i>)		
* Rantalitukka (<i>Cardamine parviflora</i>)		EN
* Rantaorvokki (<i>Viola persicifolia</i>)		VU
* Rauduskoivu (<i>Betula pendula</i>)		
* Ristilimaska (<i>Lemna trisulca</i>)		
* Rivikääpä (<i>Antrodia serialis</i>)		
* Ruohikkokieli (<i>Geoglossum fallax</i>)		NT
* Ruostekääpä (<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>)		NT
* Ruotsinpitkäpalko (<i>Arabidopsis suecica</i>)		
* Ruotsinraunioyrtti (<i>Symphytum asperum</i> x <i>uplandicum</i>)		
* Ruskoisokarve (<i>Parmelia omphalodes</i>)		
* Rustokääpä (<i>Skeletocutis amorpha</i>)		
* Salokeltano (<i>Hieracium murorum</i>)		
* Sammaljäkäli (<i>Massalongia carnosa</i>)		
* Sarjakeltano (<i>Hieracium umbellata</i> -ryhmä)		
* Sarjarimpi (<i>Butomus umbellatus</i>)		
* Savuvahakas (<i>Camarophyllopsis schulzeri</i>)		VU
* Siiliukonsieni (<i>Lepiota echinacea</i>)		
* Sinivuokko (<i>Hepatica nobilis</i>)		
* Silopahkajalka (<i>Squamanita contortipes</i>)		
* Soikkokaksikko (<i>Listera ovata</i>)		
* Stigmatolemma urceolata		
* Suokeltto (<i>Crepis paludosa</i>)		
* Suomulimijäkälä (<i>Fuscopannaria leucophaea</i>)		
* Suoninahkajäkälä (<i>Peltigera venosa</i>)		
* Sysikieli (<i>Geoglossum atropurpureum</i>)		
* Taigaluppo (<i>Bryoria implexa</i>)		
* Taikanmarja (<i>Ribes alpinum</i>)		

* Tammi (<i>Quercus robur</i>)		
* Tervetusselja (<i>Sambucus racemosa</i>)		
* Tervaleppä (<i>Alnus glutinosa</i>)		
* Tesmayrtti (<i>Adoxa moschatellina</i>)		
* Tummaraunoinen (<i>Asplenium trichomanes</i>)		
* Tummatulikukka (<i>Verbascum nigrum</i>)		
* Tuoksusumake (<i>Anthoxanthum odoratum</i>)		
* Tuomi (<i>Prunus padus</i>)		
* Turrisammal (<i>Oxystegus tenuirostris</i>)	NT	
* Tädykkeet (<i>Veronica</i>)		
* Tähtitalvikki (<i>Moneses uniflora</i>)		
* Törrösara (<i>Carex muricata</i>)		
* Ukontulikukka (<i>Verbascum thapsus</i>)		
* Ukonpalko (<i>Bunias orientalis</i>)		
* Vaahtera (<i>Acer platanoides</i>)		
* Vadelma (<i>Rubus idaeus</i>)		
* Valkorihmakääpä (<i>Anomoporia myce</i>)	VU	
* Valkovuokko (<i>Anemone nemorosa</i>)		
* Vankkasara (<i>Carex riparia</i>)	NT	
* Varjonahkajäkälä (<i>Peltigera collina</i>)	NT	
* Varstasara (<i>Carex pseudocyperus</i>)		
* Velholehti (<i>Circaea alpina</i>)		
* Vesinenätti (<i>Rorippa amphibia</i>)		
* Vesirutto (<i>Elodea canadensis</i>)		
* Vesisara (<i>Carex aquatilis</i>)		
* Viiltosara (<i>Carex acuta</i>)		
* Viiruvahakas (<i>Hydrocybe spadicea</i>)	CR	
* Viherukonsieni (<i>Lepiota grangei</i>)	VU	
* Virnasara (<i>Carex pilulifera</i>)		
* Voikukat (<i>Taraxacum</i>)		
* Vuohenputki (<i>Aegopodium podagraria</i>)		
* Vuorijalava (<i>Ulmus glabra</i>)	VU	
* Vuorikivisammal (<i>Grimmia montana</i>)	NT	
* Naurulokki (<i>Larus ridibundus</i>)		VU
* Niittykirvinen (<i>Anthus pratensis</i>)		
* Nokikana (<i>Fulica atra</i>)		
* Palosirkka (<i>Psophos stridulus</i>)		VU
* Peltosirkku (<i>Emberiza hortulana</i>)		VU
* Pensastasku (<i>Saxicola rubetra</i>)		NT
* Pikkulepinkäinen (<i>Lanius collurio</i>)		NT
* Pikkutikka (<i>Dendrocopos minor</i>)		VU
* Pohjantikka (<i>Picoides tridactylus</i>)		NT
* Purosiilani (<i>Lype reducta</i>)		NT
* Purovainokas (<i>Rhyacophila fasciata</i>)		NT
* Pähkinähakki (<i>Nucifraga caryocatactes</i>)		
* Ruskosuohaukka (<i>Circus aeruginosus</i>)		NT
* Silkkiuikku (<i>Podiceps cristatus</i>)		
* Tiltalti (<i>Phylloscopus collybita</i>)		VU
* Tikli (<i>Carduelis carduelis</i>)		
* Tuulihaukka (<i>Falco tinnunculus</i>)		NT
* Valkoselkätikka (<i>Dendrocopos leucotos</i>)		CR
* Virnapunatäplä (<i>Zygaena viciae</i>)		

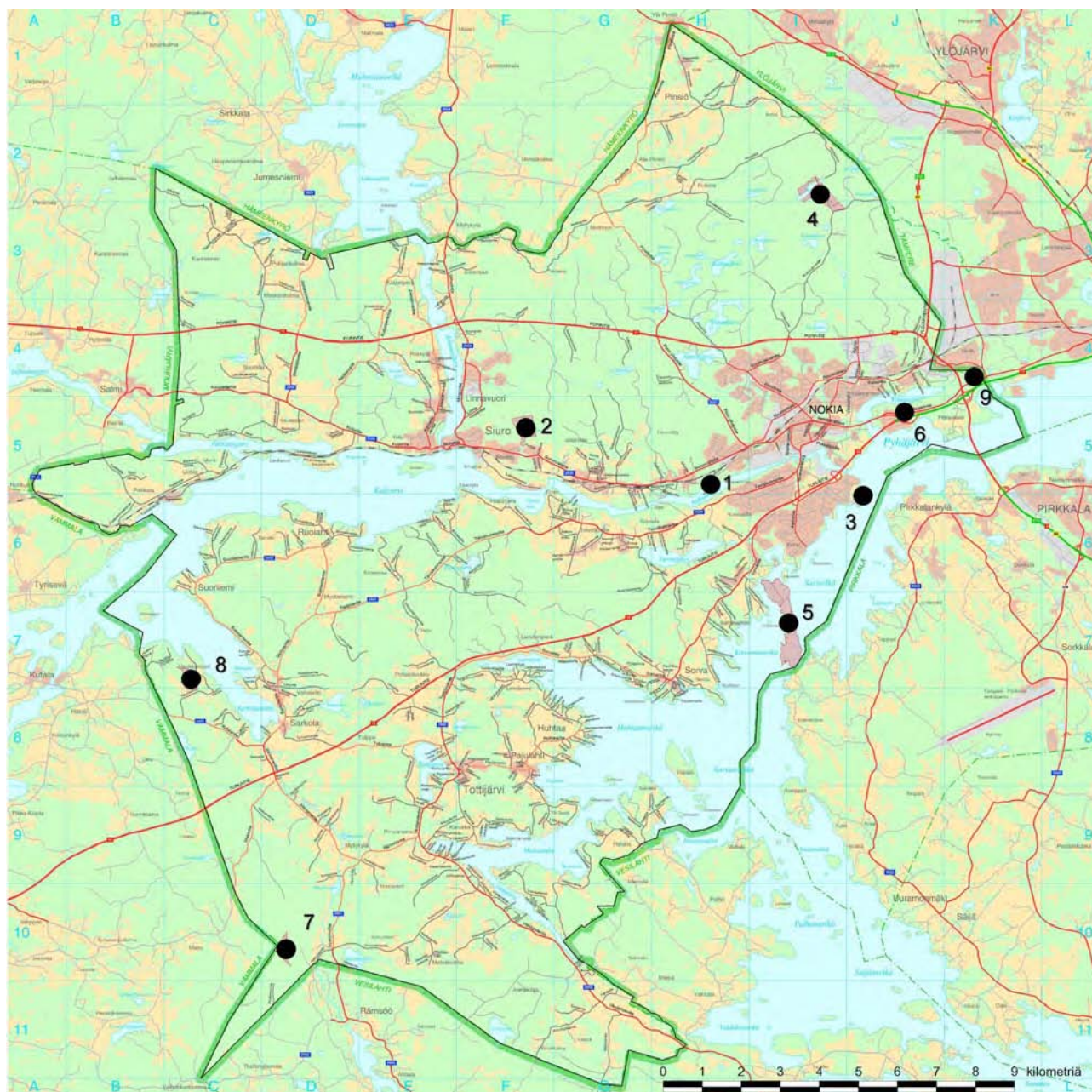
Julkaisussa esiintyvät eläinlajit

* Harmaapäätikka (<i>Picus canus</i>)	NT
* Huuhkaja (<i>Bubo bubo</i>)	
* Idänuunilintu (<i>Phylloscopus trochiloides</i>)	
* Jokihelmisimpukka (<i>Margaritifera margaritifera</i>)	
* Kaakkuri (<i>Gavia stellata</i>)	NT
* Kalasääski (<i>Pandion haliaetus</i>)	NT
* Kalatiira (<i>Sterna hirundo</i>)	
* Kehraaja (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	NT
* Koukkusirvikäs (<i>Serriocostoma personatum</i>)	
* Kuikka (<i>Gavia arctica</i>)	
* Kultarinta (<i>Hippobolus icterina</i>)	
* Kurki (<i>Grus grus</i>)	
* Laulujoutsen (<i>Cygnus cygnus</i>)	
* Lehtokerttu (<i>Sylvia borin</i>)	
* Lehtotikkukoi (<i>Caloptilia semifascia</i>)	NT
* Liito-orava (<i>Pteromys volans</i>)	VU
* Liro (<i>Tringa glareola</i>)	
* Luhtahuitti (<i>Porzana porzana</i>)	
* Metso (<i>Tetrao urogallus</i>)	NT
* Mustapääkerttu (<i>Sylvia atricapilla</i>)	

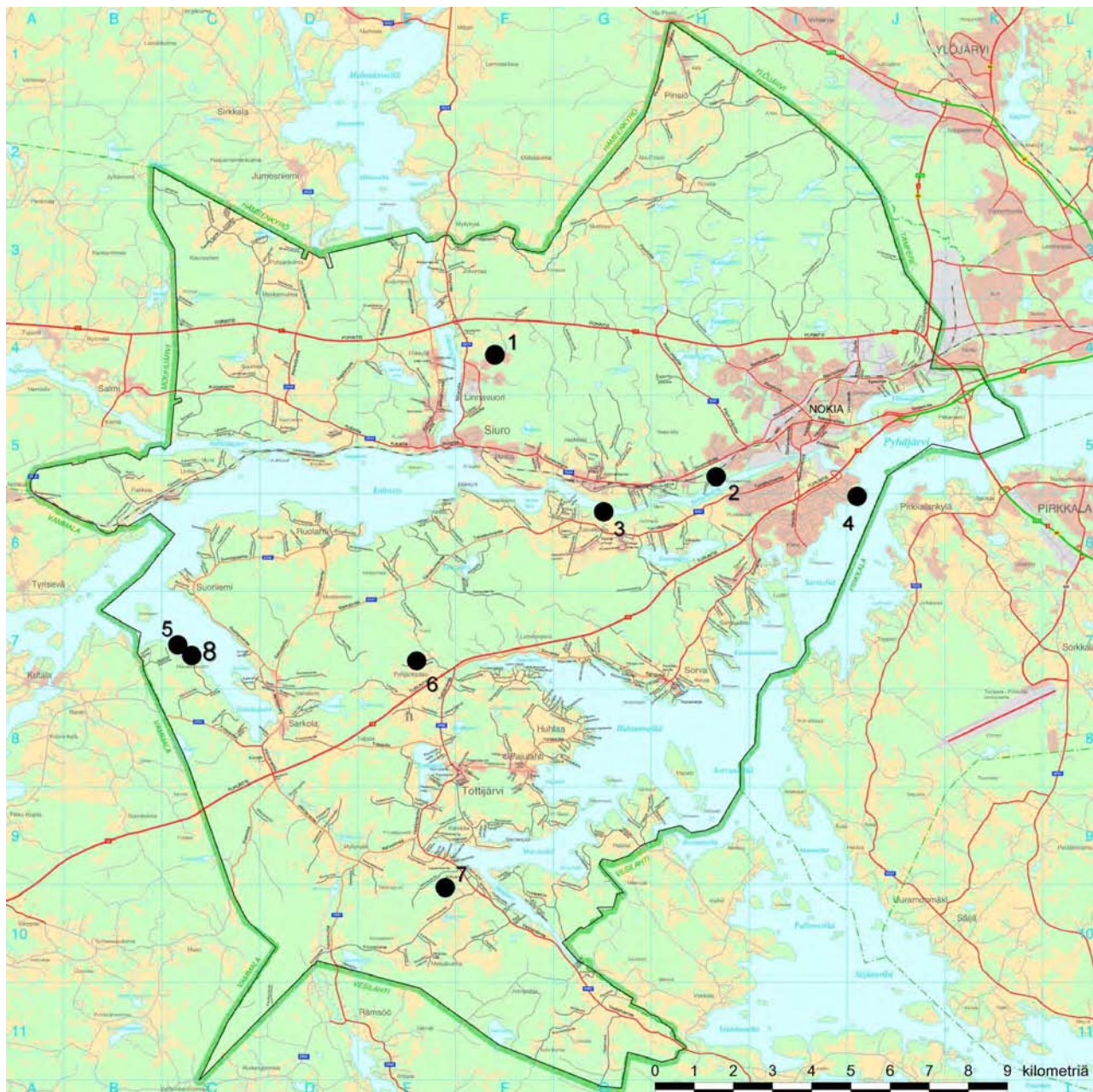
NOKIAN NATURA 2000-ALUEET (numerointi viittaa tekstiin)

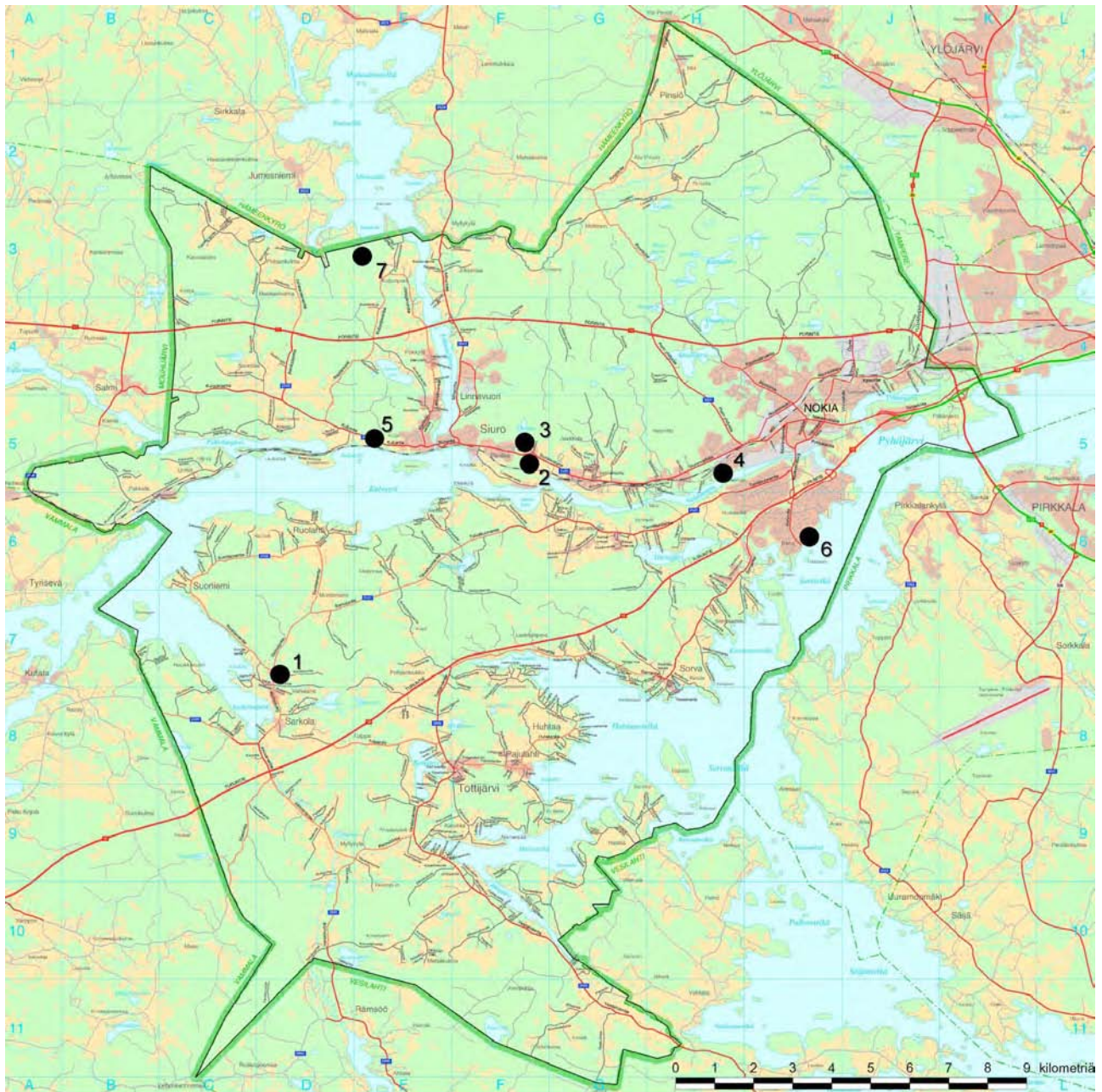
NOKIAN LUONNONSUOJELUALUEET (numerointi viittaa tekstiin)

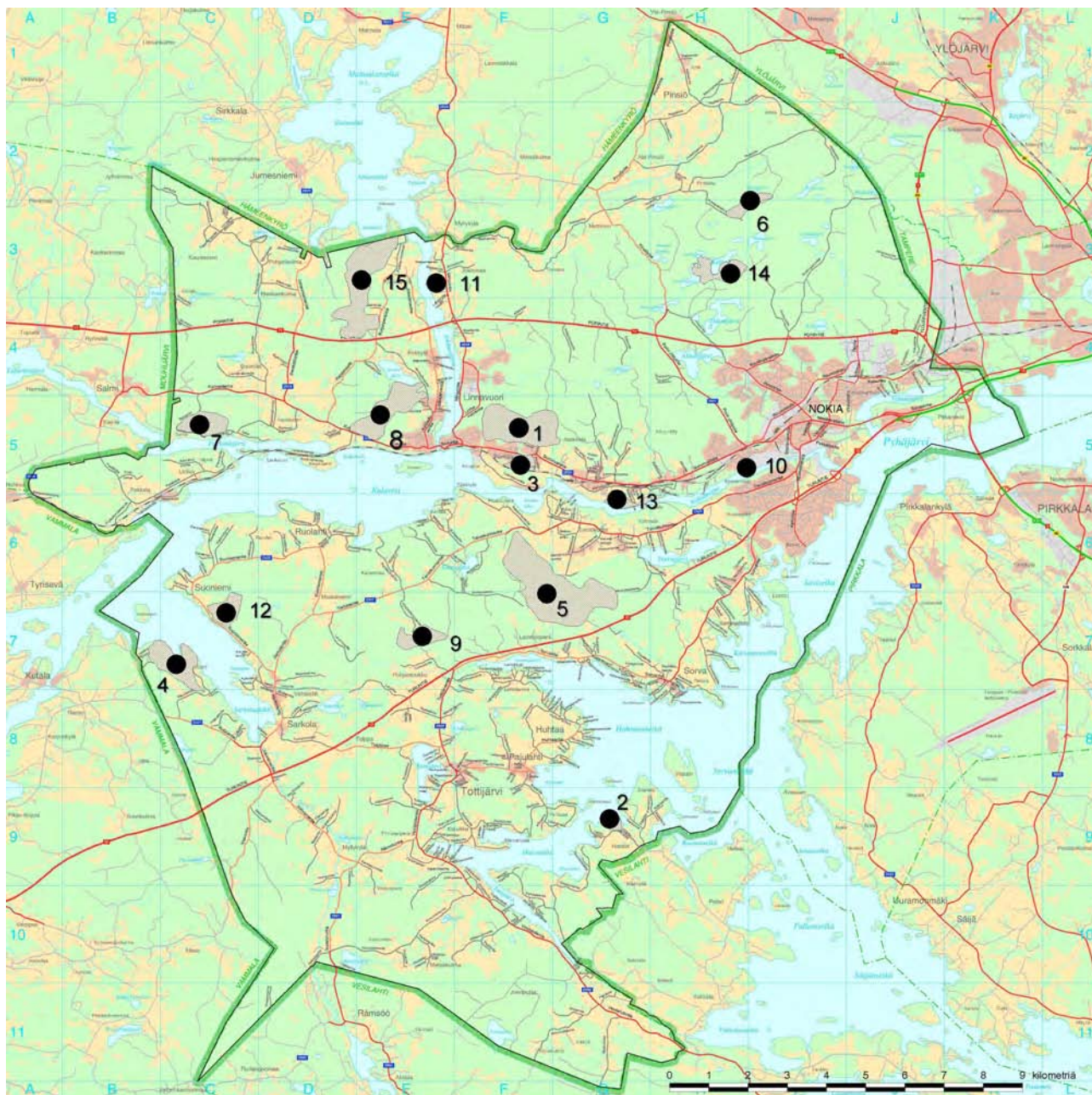
NOKIAN LUONNONMUISTOMERKIT (numerointi viittaa tekstiin)

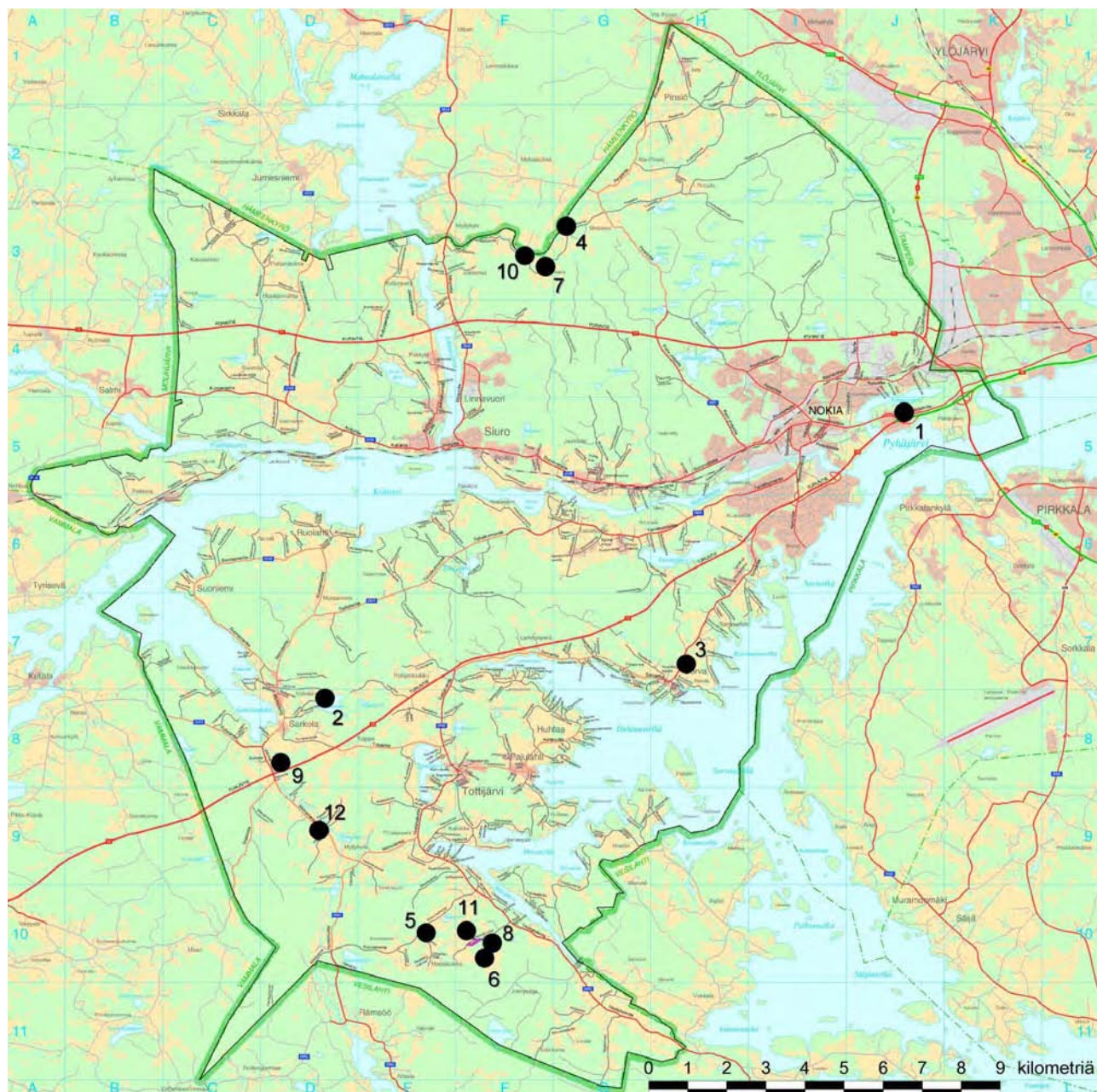
NOKIAN LUONTOTYYPIT (numerointi viittaa tekstiin)

NOKIAN ARVOKKAAT KALLIOALUEET (numerointi viittaa tekstiin)

NOKIAN PERINNEBIOTOOPIT (numerointi viittaa tekstiin)

NOKIAN MUUT ARVOKKAAT LUONTOKOHTET (numerointi viittaa tekstiin)

